

**Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemukset
tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja
seurannasta koronakeväällä 2020**

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Susanna Vesamäki

3.6.2023
Rauma

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Susanna Vesamäki

Otsikko: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemukset tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta koronakevällä 2020

Ohjaaja: Dosentti Jarmo Kinos

Sivumäärä: 101 sivua

Päivämäärä: 3.6.2023

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta sekä seurannasta koronakevään 2020 aikana. Lisäksi tarkastelin syitä, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiset kuvasivat juuri tukitoimien seurannan onnistumisesta. Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu varhaiskasvatuksen mahdollistamisen ja tukitoimien käsitteen purkamisesta. Lisäksi tarkastelen koronapandemian aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksia aiemmin tehdyissä tutkimuksissa niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisesti. Teoriaosassa tuon erityisesti esille niitä muutoksia, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat huomanneet koronapandemian vaikuttavan.

Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen ja olen käyttänyt tutkimuksessa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimusaineistona toimii sekundaariaineisto, joka kuvaa hyvin laajasti koronapandemian vaikutuksia koronakevällä 2020 niin varhaiskasvatuksen johtajien, opetus- ja kasvatushenkilökunnan kuin huoltajienkin näkökulmasta. Tähän tutkimukseen olen rajannut vain varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatushenkilökunnan kokemukset ja keskityn niiden analysointiin.

Tutkimukseni mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemukset tukitoimien laatimista, toteuttamista ja seurannasta käsittelivät pääasiassa niin lasten kuin **henkilöstön poissaoloja**. Toiseksi eniten kokemuksissa esiintyi **resurssiongelmat** varhaiskasvatuksessa. Kolmanneksi eniten vastauksissa esiintyi yhteydenpitoon liittyvät haasteet ja vähiten mainintoja tuli koronaohjeistuksien asettamista haasteista. Tukitoimien seurannan arvioinnissa kokemukset vaihtelivat jonkin verran onnistunutta tai epäonnistunutta seurantaa arvioidessa. Tukitoimien seurannassa onnistumisen edellytyksiksi koettiin vaihtelevasti samaisten teemojen esiintymistä. Vaikka lasten poissaolot on koettu haasteelliseksi seurannan onnistumisessa, osaltaan pienemmät lapsiryhmät ovat helpottaneet seurantaa.

Tulevaisuudessa on haastavaa pystyä ennustamaan seuraavan pandemian ajankohtaa. Miten tulevaisuuteen voi kuitenkin varautua, on hyvä tiedostaa tekijät, jotka aiheuttivat vastaavanlaisen kriisin aikana haasteita, jota opetus- ja kasvatusalalla kohdattiin. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää niiden lasten oppimisen, kasvun ja kehityksen tukemiseen, joilla on jo ennestään ollut tuen tarpeita. Lisäksi olisi tärkeää, että varhaiskasvatuksen resursseihin kiinnitettäisiin jo etukäteen huomiota eikä vasta sitten, kun pahin on jo tapahtunut.

Avainsanat: varhaiskasvatus, tukitoimet, koronakevät, varhaiskasvatuksen ammattilaiset, poissaolot, resurssit, koronaohjeistukset, yhteydenpito

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatuksesta	4
2.1	Varhaiskasvatuksen ammattilaiset	5
2.2	Perheiden ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyö	8
2.3	Varhaiskasvatusympäristö	9
2.4	Varhaiskasvatuksen resurssit	11
2.5	Tukitoimet varhaiskasvatuksessa	12
3	Koronakevät 2020 varhaiskasvatuksessa	20
3.1	Varhaiskasvatuksen reagointi koronavirukseen	21
3.2	Koronapandemian vaikutukset varhaiskasvatuksessa	23
3.3	Varhaiskasvatuksen tukitoimet koetuksella	26
4	Tutkimuskysymykset	28
5	Tutkimuksen toteuttaminen	29
5.1	Tutkimusaineiston hankkiminen	29
5.2	Tutkimukseen osallistujat	30
5.3	Tutkimuksen menetelmät	31
5.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
6	Tulokset	34
6.1	Kokemukset tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta	34
6.1.1	Tukitoimien laatiminen	36
6.1.2	Tukitoimien toteuttaminen	44
6.1.3	Tukitoimien seuranta	53
6.2	Tukitoimien seurannan onnistumisen arviointi	61
6.2.1	Tukitoimia kyettiin seuraamaan	61
6.2.2	Tukitoimia ei kyetty seuraamaan	67
6.2.3	Tukitoimia kyettiin seuraamaan jossain määrin	72
6.3	Tulosten yhteenveto	80
6.3.1	Kokemukset tukitoimista	83
6.3.2	Tukitoimien seurannan onnistumisen arviointi	86

7	Pohdinta	90
7.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	90
7.2	Tukitoimiin vaikuttavat haasteet	91
7.2.1	Poissaolot	91
7.2.2	Resurssiongelmat	93
7.2.3	Koronaohjeistukset	95
7.2.4	Yhteydenpito	96
7.3	Seurannan arviointi	97
7.3.1	Poissaolot seurannan edellytykset	97
7.3.2	Resurssit seurannan edellytyksenä	97
7.3.3	Koronaohjeistukset seurannan edellytyksenä	99
7.3.4	Yhteydenpito seurannan edellytyksenä	99
7.4	Tutkimuksen merkitys	101
7.5	Jatkotutkimusehdotukset	101
	Lähteet	104
	Liitteet	120
	Liite 1	120
	Liite 2	122

1 Johdanto

Maailmanlaajuisen koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vuoksi Suomessa, kuten myös ympäri maailman, ryhdyttiin toimiin, joiden avulla pyrittiin hidastamaan koronaviruspandemian leviämistä. COVID-19-pandemia (jatkossa koronapandemia) vahvistettiin World Health Organizationin toimesta kansainväliseksi terveysuhaksi tammikuun lopulla 2020. (Duodecim Terveyskirjasto 2023; Onnettomuustutkintakeskus 2020, 17). Maaliskuun alkua voidaankin kutsua poikkeusolojen aluksi, kun Suomen ensimmäinen koronavirustartunta varmistettiin (Ruokangas, Juntti, Kajander & Konttinen 2020). Kansalaisilta odotettiin orientoitumista uuden tilanteen ääressä. Useat työpaikat ohjeistivat työntekijöitään siirtymään etätöihin ja ikäihmisiä ja riskiryhmiin kuuluvia ohjeistettiin eristäytymään muista ihmisistä tartuntojen välttämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen mukaan myös opetuksen ja koulutuksen järjestäjien velvollisuutta opetuksen järjestämiseen tuli rajoittaa. Suomi siirtyikin 18.3.2020 pääosin etäopetuksen pariin. (Onnettomuustutkintakeskus 2020, 5-21). Lähes kaikki muut koulutusasteet linjattiin toimimaan suljettuina ja poikkeusjärjestelyin järjestettävien opetustavoin, paitsi varhaiskasvatus sekä esiopetus. Toimintayksiköt ohjeistettiin pitämään jatkossakin toiminnassa poikkeusoloista huolimatta. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla työskentelevien henkilöiden töihinpääsy tuli mahdollistaa lasten päivähoidon jatkumisella. Valtioneuvosto ohjeisti kuitenkin samaan aikaan, että lapset voi jättää kotiin hoitoon, jos se perheen työnteon kannalta on mahdollista. (Valtioneuvosto 2020b).

Koronaohjeistusten myötä varhaiskasvatuksen arkeen tuli muutoksia aina pedagogiikkasta lähtien. Toimintaa tuli pystyä toteuttamaan ohjeistuksia ja rajoituksia huomioiden. Vaihtoehtoisten toimintatapojen käyttöönotto vaati varhaiskasvatuksen ammattilaisilta kuin lapsilta sekä perheiltä sopeutumista. (Karvi 2021, 5.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on huomioida lapsen paikka siinä paikassa ja kulttuurissa, jossa eletään. Vaikka opetussuunnitelma on toimintaa ohjaava asiakirja, on työyhteisön tehtävä liittää varhaiskasvatuksen toiminta lapsen arkimaailmaan ja sen hetken asioihin, joita kulloinkin käsitellään. Estola & Tiilikka (2014) kuvaavat tällaista opetustapaa paikkaperustaiseksi tai paikkatietoiseksi opetukseksi. Kukin sosiaalinen tai materiaallinen paikka ja tilanne antaa raamit siihen, mitä opetetaan ja mistä opintaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivatkin toisinaan kokea haasteita siinä, jos paikka ei ole tuttu, jossa työskennellään. (Estola & Tiilikka 2014.) Koronapandemian aiheuttamia poikkeusoloja voidaan kutsua tässä tapauksessa

ympäristöksi, jossa toimiminen ei ollut kenellekään vielä tuttua. Poikkeusolojen aiheuttamaan tilanteeseen oli pakko sopeutua ja työtehtäviä oli pystyttävä toteuttamaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä onkin toimia tilanteesta riippumatta lasten etu huomioiden ja opetussuunnitelmaa soveltaen (Estola, Uitto & Karikoski 2020.) Yhteistyön sujuvuus lapsen perheen kanssa on toimivan varhaiskasvatuksen edellytys ja lapsen kasvun ja kehityksen takaaja. Koronapandemian vuoksi, lähikontaktien rajaamiselle asetetut suositukset aiheuttivat muutoksia myös varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten sekä perheiden kommunikointiin. Koronapandemian alkaessa perheiden tapaamisia sovellettiin puhelinsoitoista, teksti- ja sähköpostiviestien välityksellä toteutettavaksi. (Karvi 2021; Ahonen 2023).

Koronapandemian aiheuttamia muutoksia koko yhteiskunnassamme ja erityisesti tämän tutkimuksen kannalta, voidaankin kutsua kriisitilanteeksi, jonka vaikutuksia on hyvä ymmärtää ja oppia mahdollisesti ennakoidaan. (Gillberg & Ruokonen 2022). Poikkeusoloista huolimatta varhaiskasvatukselle asetettujen lakipykälien seuraaminen tulee olla mahdollista. Ahonen (2017) kuvaa päiväkotien toimintakulttuuria varsin muutokselle herkiksi, sillä rakenteelliset vaikutukset näkyvät usein toiminnassa kaikista nopeiten. On kyse henkilöstömäärän muuttumisesta tai lapsiryhmän koon muutoksesta, varhaiskasvatuksen toimintaa täytyy aina suhteuttaa sen mukaan. (Ahonen 2017.) Poikkeustilan aikana ohjeistuksia tuli nopeallakin tahdilla niin arkielämään, harrastuksiin kuin työpaikoillekin. Varhaiskasvatuksessa ohjeistusten määrä ja laatu koettiin hyvin epämääräisenä ja tulkinnanvaraisina niin perheiden kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisten toimesta. (Kyllönen, Liljeström, Sundell & Tahvanainen 2020). Ohjeistuksista huolimatta varhaiskasvatuksen toiminnan järjestäminen on koettu onnistuneeksi, vaikkakin väljiys- sekä hygieniasuosituksen toteuttaminen on tuonut omat haasteensa toimintaan (Kyllönen, Soukainen, Tahvanainen & Karlsson 2021, 8).

Koronapandemian aikana toteutettua varhaiskasvatusta on vuoteen 2023 mennessä tutkittu jo verrattain paljon. Aloittaessani tätä opinnäytetyöprosessia syksyllä vuonna 2020 ja verratessani sitä tämän kevään 2023 aikana löydetyn tutkimustiedon etsimiseen ja sen löytämiseen, koen eron olevan valtava. Tätä työtä viimeisteltäessäni keväällä 2023, Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee lausuntoa, jonka mukaan koronaviruksen aiheuttamaa Covid-19-tautia ei kutsuttaisi enää yleisvaaralliseksi taudiksi (Valtioneuvosto 2023.) On myös tärkeää ymmärtää ja muistaa, miten poikkeuksellisia aikoja koronakevät 2020 meille aiheutti ja yhtenä esimerkkinä rajoitusten äärimmäisyyksistä on poikkeustoimi, joka oli YLE:n

mukaan yksi itsenäisyyden ajan kovimmista. Maaliskuun lopulla vuonna 2020, koko Uusimaa suljettiin, jonka jälkeen Uusimaan rajojen läpi kulkevien kansalaisten kulkua rajoitettiin tai tarkastettiin. (Tiainen 2020). Poikkeusolot koskettivat siis koko Suomea, mutta mittakaava on erilainen riippuen, mistä päin Suomea tilannetta tarkastellaan. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan siis vain kahden Suomen alueen, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa työskentelevien varhaiskasvatuksen, ammattilaisten kokemuksia ja arviointia tukitoimista.

2 Varhaiskasvatuksesta

Millaiseen tulevaisuuden yhteiskuntaan lapset kasvavat ja millaiset mahdollisuudet kasvattajilla, niin vanhemmilla, huoltajilla kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on ennakoida tulevaisuutta? Kronqvistin (2020) mukaan Suomessa on tehty useita tulevaisuuden ennakoita, jossa tarkoituksena on ollut pohtia millaiset tuen muodot ja oppimisen tavat auttavat lapsia kohtaamaan tulevaisuuden yhteiskuntaa. (Kronqvist 2020.) Viittalan (2006) mukaan lapsiin ja lapsuuteen investoiminen on tulevaisuuden työvoimaan investoimista (Viittala 2006). Varhaiskasvatuksessa on paljon tutkimustietoa sen puolesta, että lapsuuden laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitys hyödyttää lapsia kognitiivisten, sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittämisessä. Näitä taitoja tarvitaan joka päiväisessä elämässä. (Kronqvist 2020). Valitettava kuitenkin on, ettei edes varhaiskasvatus pysty täysin paikkaamaan kehityksellisiä puutteita, joita heikot kasvu- ja oppimisympäristöt saavat aikaan (Burger 2010). Se, mihin varhaiskasvatus voi kuitenkin vaikuttaa, on yhtäläisen ja tasavertaisten kasvu- ja oppimismahdollisuuksien tarjoamisen kaikille varhaiskasvatustilaisille päiväkodeissa ja esiopetuksessa. (Alila, Eskelinen, Estola, Kahiluoto, Kinon, Pekuli, Polvinen, Laaksonen & Lamberg 2014.) Varhaiskasvatustilaisissa määritellään varhaiskasvatuksen olevan lapsen suunnitelmallista sekä tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jonka painopisteenä toimii pedagogiikka. Varhaiskasvatustilaisissa määritellään myös varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet sekä lasten oikeus varhaiskasvatukseen. Kaikessa toiminnassa on huolehdittava, että suunniteltaessa, järjestettäessä, tuotettaessa sekä päätöksiä tehdessä huomioidaan lapsen etu. Suomalaista varhaiskasvatusta ohjaakin pääasiassa kaksi asiakirjaa: valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (Varhaiskasvatustilaislaki 540/2018.)

Varhaiskasvatustilaisvuosien aikana lapsen oppimiselle ja hyvinvoinnille luodaan perusteellinen pohja, jolla on kauas tulevaan tähtäävät vaikutukset (Leskisenoja 2019). On äärimmäisen tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat valveutuneet, motivoituneet ja kouluttautuneet mahdollistamaan laadukasta varhaiskasvatusta. Edellytykset lapsen kasvulle ja oppimiselle ovat monisyinen kokonaisuus. Jokainen lapsi tuo persoonallaan ja yksilöllisillä piirteillään kasvuunsa ja kehitykseensä oman sävynsä. Varhain opitut taidot ja tiedot kantavat pitkälle ja antavat näin ollen perustan kaikelle myöhemmin opittavalle ja sisäistettävälle. (Koivula & Laakso 2022.)

Vanhempien päätettävissä on, osallistuuko heidän lapsensa varhaiskasvatukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Varhaiskasvatukseen osallistuminen on kuitenkin varsin yleistä, sillä työelämän vaatimukset ja taloudellinen tilanne vaikuttavat siihen, mitä perhe päättää lapsen varhaiskasvatuspolun aloittamisesta. Vähävarainen perhe voi kuitenkin joutua päättämään, ettei lapsi osallistu lainkaan varhaiskasvatukseen vaan pitää lapsen kotihoidossa. (Ahonen & Roos 2021.) Monien perheiden kohdalla fakta on myös nykypäivänä se, että töissä käydään oman ammatti-identiteetin kehittymisen vuoksi, eikä niinkään välttämättä taloudellisen hyödyn tavoittelun vuoksi pelkästään. Yksinhuoltajaperheissä tosin ei ole aina vaihtoehtoa valita, jääkö kotiin vai meneekö töihin, joten tällöin lapselle on joka tapauksessa löydettävä hoitopaikka. (Essa & Burnham 2020, 5-6.)

Sen sijaan esiopetukseen osallistuminen on ollut velvoittavaa 1.8.2015 alkaen. Esiopetuksen velvoittavuus on tarkoittanut koulutuksellisen tasa-arvon laajenemista sekä edesauttaa lapsen oikeutta saada oppimiseen ja kehitykseen säännöllisesti tukitoimia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Perheillä on mahdollisuus hakea lapselle kolmenlaista hoidon järjestämistä vastaavaa paikkaa, joita ovat kunnan päivähoido päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, Kelalta haettava yksityisen hoidon tuki tai alle kolmivuotiaan lapsen hoito kotona kotihoidon tuella. (Alila yms. 2014; Kelan verkkosivut 2022). Varhaiskasvatuksessa peritään asiakasmaksuja, jotka määräytyvät perheen koon, tulojen sekä ajan perusteella, jonka lapsi viettää varhaiskasvatuksessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023).

2.1 Varhaiskasvatuksen ammattilaiset

Varhaiskasvatuslaki määrittelee tehtävänimikkeet sekä kelpoisuudet varhaiskasvatuksen työntekijöiden osalta. Varhaiskasvatustiimin sekä lapsiryhmän etu on, että jokainen työntekijä voi toimia tehokkaasti oman yksilöllisen osaamisensa puitteissa ja hyödyntämään vahvuuksia, joita koulutuksessaan on saanut. (Ahonen 2023; Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Päiväkodin henkilöstön tehtävänimikkeitä ovat päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat, 2018). Varhaiskasvatuslaissa määritellään päiväkodin henkilöstön mitoitus. Lapsiryhmän koko, lasten ikä sekä lasten varhaiskasvatuksessa viettämä aika määrittelevät missä suhteessa ammatillisesti kelpoisia työntekijöitä ryhmässä tulee olla. Laki määrittää varhaiskasvatuksen opettajien, varhaiskasvatuksen sosionomien ja lastenhoitajan kelpoisuudet. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018)

Varhaiskasvatuksessa jaettu ammatillisuus on keskiössä. Jaettu tietämys, ymmärrys sekä asiantuntijuus koostavat laajan sekä monipuolisen työskentely-ympäristön. Tutkijat korostavat moniammatillisten ryhmien osaamisen jakamista. Moniammatillinen yhteistyö on erilaisten koulutusten saaneiden eri ammattinimikkeillä toimivien työntekijöiden kykyä tehdä yhteistyötä, tuomalla omaa ammatillista erityisosaamista ja tietoa yhteisöön. (Pärnä 2012). Päiväkodin ollessa moniammatillinen, sen vahvuuksina ovat erityisosaamisen huomioiminen, yhteisten tavoitteiden ja päämäärien asettaminen ja niihin tähtääminen sekä laaja-alainen kasvatustyö. Uhkakuvana Karila ja Nummenmaa (2001) esittävät moniammatillisessa työyhteisössä töiden jaon epäselvyyden sekä kilpailuaseman työtehtävistä tai omasta asemasta työyhteisössä (Kupila 2020; Karila & Nummenmaa 2001.) Karvin (2019) varhaiskasvatuksen laatua kuvaavassa julkaisussa todetaan, että varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen toteutumisen sekä laatuerojen tasoittumisen edellytyksenä on riittävät resurssit niin henkilöstörakenteessa kuin toteutettavassa pedagogiikassa. (Karvi 2020, 19).

Varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammattilaiset ovat kautta aikojen toimineet ja työskennelleet yhdessä, mutta vasta 2000-luvun alussa ryhdyttiin käyttämään termiä tiimi. (Ylitapio-Mäntylä 2020.) Lapsiryhmästä vastaavaa ammattilaisten joukkoa kutsutaan moniammatilliseksi yhteisöksi, jossa eri ammattiryhmien vastualueet jaetaan. Ahonen (2023) kuvaa tiimien moniammatillisuutta osaltaan mahdollisuutena, mutta myös haasteena. Kun eri ammattiryhmien osaamista, taitoa, tietotaitoa, vahvuuksia sekä vastualueita jaetaan ja sovitetaan, saatetaan joutua tilanteeseen, jolloin toiminnan ulkopuolelta tulevaa ammatillista osaamista ehkä varotaan tai väheksytään. Tämän päivän varhaiskasvatuksen ammattilaisten työvoimapula on muuttunut kärjistyneeksi, joka tarkoittaa sitä, että työvoimaa ei ole, jolloin joudutaan palkkaamaan joko epäpäteviä työntekijöitä tai ammattiryhmien työnkuvat sekoittuvat päiväkotiryhmässä. Tällöin kaikkien osaamisalueet saattavat jäädä vähemmälle huomiolle, kuin mitä oikeasti olisi tarpeen (Ahonen 2023.)

Varhaiskasvatuksessa työ on monipuolistunut vuosien varrella ja henkilöstön roolit ovat olleet muutoksen alla. Voidaankin puhua pedagogisten sekä hallinnollisten vaatimusten lisääntymisestä. (Fonsén & Ukkonen-Mikkola 2019). Varhaiskasvatuksen tehtävänimikkeiden tarkentuminen kelpoisuuksien mukaan on ollut paikallaan. Lapsiryhmässä toimivien varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastualueiden selventyminen on Ahosen (2023) mukaan lasten sekä koko työyhteisön etu. Toiminnan on perustuttava tiimityölle, mutta se ei kuitenkaan saa tarkoittaa vastualueiden liian häilyvää rajaa. Kaikkien työntekijöiden ei ole tarkoitus olla vastuussa samoista asioista tai tehdä samoja asioita. Ammattiryhmien

yksilöllinen osaaminen jää tällöin helposti vähäiselle huomiolle ja tiimityön käsite kärsii. (Ahonen 2023). Tällä hetkellä moniammatillisuuden käsitys on kokenut inflaatiota, sillä työtehtäviä määritellään työntekijöille ammatillisesta koulutuksesta välittämättä (Onnismaa & Kalliala 2010.) Tämänkaltaisten epäselvien työnjakotilanteiden vuoksi on huolestuttavaa, millaisena epäselvyys tuntuu työntekijöistä ja miten se kuormittaa henkilöstön kykyä olla läsnä lasten kanssa. (Jeon, Hur & Buttner 2016.)

Vuorovaikutuksen tulisi sisältää lapsen kuuntelua, kiinnostuksen osoittamista lapsen mielipiteisiin ja ajatuksiin sekä lapsen tarpeisiin vastaamista (Rautamies, Koivula & Vähäsantanen 2018). Niin varhaiskasvatussuunnitelman kuin esiopetuksen opetussuunnitelman keskiössä on aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde (Salminen 2018). Varhaiskasvatuksen tavoitteiksi on varhaiskasvatuslaissa kirjattu laajasti ne osa-alueet, joihin kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa on kiinnitettävä huomiota. Tavoitteissa korostuu lasten yksilöllisyyden huomiointi, tukitoimien mahdollistaminen, lapsen taitojen vahvistaminen, lapsen osallisuus sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Varhaiskasvatuksen keskeisin tavoite pedagogiikan kannalta onkin lapsen toimijuuden sekä osallisuuden mahdollistaminen ja toteuttaminen monipuolisin työtavoin. (Sairanen, Kumpulainen & Kajamaa 2022.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä onkin luoda ja soveltaa omaan ryhmäänsä soveltuva opetussuunnitelmaa ja käyttää omaa harkintaa siinä, mitä painopisteitä ryhmän tavoitteiden saavuttamisessa huomioidaan. (Estola, Uitto & Karikoski 2020.)

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan toimintaa, joka muokkautuu lasten sekä henkilöstön välisessä yhteistyössä sekä kommunikaatiossa. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa, millä tavalla tavoitteita toiminnassa huomioidaan ja miten lasten kokemusmaailmaa saadaan rikastettua tavoitteellisesti sekä suunnitelmallisesti. (Ahonen & Roos 2021.) Lapsista lähtöisin oleva, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteisiin perustuva toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi ovat kuvaus varhaiskasvatuksen pedagogiikasta (Rintakorpi 2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (540/2018) määrittelevät pedagogiikan monitieteiseksi, moniammatilliseksi kasvatustieteeksi ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon pohjautuvaksi, ammatilliseksi johdetuksi lasten hyvinvoinnin sekä oppimisen kokonaisuudeksi. Pedagoginen vastuu lapsiryhmästä varhaiskasvatuksessa kuuluu monipuolisesti kouluttautuneelle varhaiskasvatuksen ammattilaisille, joilla kullakin on oma vastuualueensa sekä tehtävänsä varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi. Lämmin ja vastaanottavainen varhaiskasvatuksen henkilöstö on monipuolisen koulutuksen vuoksi

vastuussa lapsien yksilöllisten tarpeiden sekä haasteiden huomioinnista. (Salminen 2022). Perheen ja varhaiskasvatusyksikön jaetussa yhteistyössä jokaisella toimijalla on oma vastuunsa antaa panosta lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi, sen kuulemiseksi sekä näkemiseksi. (Rantala, Määttä & Uotinen 2012).

2.2 Perheiden ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyö

Varhaiskasvatuslaki (540/2018) asettaa varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi toimia lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa yhteistyössä. Huoltajien sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa yhdessä asetettujen kasvatuksellisten sekä hyvinvointia edistävien tavoitteiden asettaminen edesauttaa lapsen kehityksen edistämistä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös tukea lasta kasvattavaa perhettä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Vanhempien osallistuminen sekä osallistaminen lapsen kasvusta ja kehityksestä puhuttaessa edistää kasvatussuhteen tasavertaisuutta, keskinäisen edun tavoittelua sekä toistensa kunnioittamista. (Kekkonen 2012). Vanhempien sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyö ovat lapsen hyvinvoinnin sekä oppimisen kannalta varsin tärkeä kokonaisuus (Norheim, Moser & Broekhuizen 2022.) Lapsen varhaiskasvatuksesta ja siihen liittyvistä asioista keskusteltaessa niin varhaiskasvatuksen ammattilaisella, kuin lapsen huoltajilla on omat vastuunsa sekä velvollisuutensa. Perheiden vastuulla on jakaa omia kokemuksiaan sekä tietojaan lapsesta, sekä tämän tarpeista ja samoin varhaiskasvatuksen ammattilaisen tehtävänä on toimia vuorovaikutuksen toisena osapuolena, jossa ammattilaisen näkökulmasta jaetaan tietoja. (Terävä & Böök 2022). Hujalan ym. (2009) tutkimuksessa vertailtiin viiden eri Euroopan maan (Viro, Suomi, Liettua, Norja ja Portugal) vanhempien yhteistyötaitoja varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset näkivät vanhemmat varsin aktiivisena toimijana lapsen kasvusta ja kehityksestä puhuttaessa. Eri maiden vanhempien yhteistyötä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa tarkasteltaessa huomattiin, että kasvattajan rooli ei ole aina itsestäänselvyys ja kulttuurierojen vaikutus huomioitiin. Eri kulttuureissa yhteiskunnan osuus lapsen kasvattajana ei ole välttämättä yhtä positiivissävytteinen, kuin meillä Suomessa. (Norheim ym. 2022). Vanhempien lisäksi lapsien kasvatuksesta on kuitenkin vastuu myös varhaiskasvatuksen ammattilaisilla, ammattikasvattajilla sekä kasvatusinstituutioilla (Terävä & Böök 2022.) Rautamiehen ym. (2021) tutkimuksessa tarkasteltiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten sekä tukea tarvitsevien perheiden kasvatuksellisen yhteistyön ulottuvuuksia. Perheet kokivat, että heidän kasvatustyyliinsä arvostaminen auttaa rakentamaan vahvaa luottamussuhdetta

varhaiskasvatuksen ammattilaisia kohtaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten toiminnan ollessa samassa linjassa kodin asettamien kasvatustajustusten kanssa, auttoi perheitä kommunikoidaan lapsen hoitopaikan kanssa. Perheiden mukaan aktiivisen yhteistyön edellytyksenä on molemminpuolinen luottamus (Rautamies ym. 2021). Luottamusta voidaan kuvata ansaittuna sekä annettuna luottamuksena. Institutionaalisiin järjestelmiin, kuten kouluihin ja varhaiskasvatukseen luottamista kutsutaan valmiiksi annettuna luottamuksena, jolloin järjestelmän käyttäjät luottavat uskovat ammattilaisten ylläpitämään toiminnan laatuun. Ansaittu luottamus rakentuu sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden aikana, kuten vaikka perheen ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten joka päiväisessä keskustelussa. Varhaiskasvatuksen toiminnasta kerrotaan avoimesti ja päivän kulkua, sekä lapsen toimintaa kuvaillaan. Tällöin varhaiskasvatus on lunastanut lupauksensa siitä, että lapsesta pidetään huolta ja perheen vanhemmat ovat läsnä kuulemassa, millaista arki päiväkodissa on. (Harré 1999.) Luottamus voi myös muuttua ajan kanssa ja kaikkien osapuolien kokemukset juuri vuorovaikutuksesta, voivat muuttaa luottamusta heikompaan tai vahvempaan suuntaan (Siippainen, Fjällström, Karila, Paananen & Repo 2022.)

Perheillä on omia erilaisia oletuksiaan sekä odotuksiaan yhteydenpidon laadusta, jota he varhaiskasvatukselta odottavat. Petrien ja Hollowayn (2006) tutkimuksesta käy ilmi, että sosioekonomisesti erilasesta taustasta tulevilla äideillä oli varsin eri suuntaisia odotuksia sekä tarpeita varhaiskasvatusta kohtaan. (Petrie & Holloway, 2006). Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin taustalla on lapsen perheyhteisö sekä elämäntilanne, jossa perhe on. Muutosten vaikutukset perheen ja näin ollen myös lapsen elämässä vaikuttavat usein suurestikin lapsen käsitykseen maailmasta. Varhaiskasvatuksen arki tuo lapsien arkeen rutiineita sekä luo ihmissuhteiden pysyvyydellä turvaa niin perheille, kuin varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapselle. (Terävä & Böök, 2022).

2.3 Varhaiskasvatusympäristö

Lapsi kasvaa ja kehittyy koko ajan vuorovaikutuksessa sen kanssa, millaista vuorovaikutus tämän lähiympäristön kanssa on. Tärkeimpänä lähiympäristönä sekä kasvuympäristönä toimii lapsen koti. Päiväkodin tai muun vertaisryhmän kanssa jaettu toimintaympäristö toimii kasvun rinnalla. (Määttä & Rantala 2010.) Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatusympäristön tulisi olla oppimista edistävää ja kehittävää, terveellistä sekä turvallista. Toimintaan osallistuvien lapsien ikä ja kehitys tulee ottaa aina huomioon. Lapsella on oikeus saada tuntee olonsa turvalliseksi ja tätä tulee suojella väkivallalta, häirinnältä tai

kiusaamiselta. Varhaiskasvatusta järjestettävien tilojen tulee olla terveellisiä, turvallisia ja kaikinpuolin esteettömyyden huomioivia. (Varhaiskasvatulaki 540/2018.)

Toimintaympäristöinä lapsen koti sekä päiväkotit ovat täysin erilaisia ja näin ollen myös vuorovaikutus on hyvin erilaista (Salminen 2022). Lapsi ei toimi siis irrallisena osana toiminta- tai lähiympäristössään, jossa hän kasvaa, vaan tämän taidot sekä arvomaailma kehittyvät samalla kun kulttuurillinen ymmärrys muodostuu (Kronqvist 2020). Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten asema suhteessa lapseen on myös hyvin erityinen sekä erilainen. Vanhempia velvoittaa kasvatusvastuu, jolla turvataan lapsen elämän ehtojen täyttyminen. Varhaiskasvatuksessa vastuu on opettajilla sekä ammattikasvattajilla, jonka laadukkaan toiminnan edellytyksenä on riittävä koulutustaso sekä työsuhte. Kasvatusoikeus rakentuu tällöin rooliperustaiselle kasvatussuhteelle, joka ei ole automaatio vaan siihen tullaan ja päästään lapsen osallistuessa varhaiskasvatuksen toimintaan (Salminen 2022.) Lapsi kohtaa elämänsä aikana useita vuorovaikutustilanteita, jotka toimivat hänellä kasvun, kehityksen ja oppimisen tilanteina. Kotiympäristö opettaa lasta toimimaan perheenjäsenten kanssa ja lapsi oppii tunnistamaan ominaiset piirteet kotiympäristölle. Päiväkodissa taas lapsi rakentaa vuorovaikutussuhteita vertaistensa sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Yhteiskunnalliset odotukset sekä arvot siirtyvät näin lapsen kehitykseen sekä oppimiseen useista eri ympäristöistä. (Salminen 2022.)

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tulee siis tarjota lapselle johdonmukaista lapsen kehityksen kannalta etenevä kokonaisuutta (Määttä & Rantala 2010).

Varhaiskasvatukseen osallistuminen mahdollistaa lapsen myöhemmissä opinnoissa edistymistä ja täten avittaa tätä tulevaisuudessa osallistumaan yhä tasa-arvoisemmille työmarkkinoille yhteiskunnassamme (Määttä & Rantala 2010). Oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja kunnioitus ovatkin perusta varhaiskasvatustyössä (Kupila 2020). Lapsen hyvinvoinnin takaajana toimii 1989 solmittu Lapsen oikeuksien sopimus, joka velvoittaa sitoutuneet maat mahdollistamaan ympäristöjä, jossa jokaisen lapsen on turvallista kasvaa sekä kehittää yksilöllisiä kykyjään (Unicef 1989). Suomessa on kuitenkin yleistä, että päiväkotien sekä lapsiryhmien välillä on paljon epätasalaatuisuutta valtakunnallisesti (Repo ym. 2019.) Lasten kehitykseen, oppimiseen sekä hyvinvointiin liittyvät seikat näkyvät tulevaisuudessa pitkälle ja erityisesti silloin, kun osassa varhaiskasvatuksen toimintayksiköitä ei ole välttämättä ikinä ollut pedagogista koulutusta saanutta opettajaa (Ranta, Sajaniemi, Eskelinen & Lämsä 2021). Varhaiskasvatuksessa toimivien ammattilaisten pysyvyys onkin tärkeää lapselle. Pysyvien ihmissuhteiden ylläpitäminen auttaa lasta rakentamaan turvallista

kiintymyssuhdetta sekä luomaan perusturvaa. Päiväkotiryhmän aikuisten, mutta myös vertaisryhmän pysyvyys edesauttaa turvantunteen syntyä. Kun lapsi oppii ennakoimaan ja valmistautumaan tuleviin tapahtumiin, hän kokee turvallisuuden tuntua sekä onnistumista. Aikuisen tehtävä on toimia johdonmukaisena ohjeiden, sääntöjen ja palautteen antajana, mutta mikä tärkeintä, kuuntelijana. (Cacciatore 2007; Alijoki & Pihlaja 2020).

2.4 Varhaiskasvatuksen resurssit

Resursseilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa voimavaroja, joita tarvitaan toiminnan järjestämiseksi. Tarkemmin ottaen resursseilla voidaan tarkoittaa siis henkilöstön määrään, osaamiseen, työvälineisiin ja aikaan liittyviä voimavaroja. (TEPA-termipankki 2023). Seuraavaksi tarkastelen, millaisia resursseja varhaiskasvatuksessa tarvitaan.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (jatkossa Karvi) toimii Suomessa koulutuksen sekä sen toiminnan laatua arvioivana yksikkönä (Karvi 2022). Vuosina 2017-2019 Karvi toteutti arviointihankkeen, jonka tarkoituksena oli arvioida varhaiskasvatuksen järjestämistä sekä toteutumista ohjaavia toimia sekä niiden toteutumista varhaiskasvatuksessa. Arviointi tuotti tärkeää tietoa niistä tekijöistä, jotka varhaiskasvatuksessa mahdollistavat tai estävät opetussuunnitelmien siirtymistä pedagogisena toimintana päiväkodin arjessa. Hankkeen tuloksista kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen toiminnan rakenteet ovat puuttellisia, koska varhaiskasvatuksen henkilökunta on kovin kuormittunutta kiireen keskellä ja välineistö päiväkodeissa ei mahdollista varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan edellytyksiä. Henkilöstön osaaminen ja jaksaminen ei myöskään ole riittävää. (Karvi 2020). Varhaiskasvatuksessa on koettu jo jonkin aikaa kaaosta, jonka on havaittu vaikuttavan työntekijöiden motivaatioon sekä ammatilliseen sitoutumiseen. Näin myös työntekijöiden heikko sitoutuminen saattaa vaikuttaa toiminnan laadukkuuteen varhaiskasvatuksessa. (Grant, Jeon & Buettner 2019, 57.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstötilannetta voidaan kuvata varsin kriisiytyneeksi. Havisalmen ja Reunamon mukaan (2023) riittämättömien resurssien ja rakenteiden, puuttellisen pedagogisen johtamisen, osaamisen kehittämisen, huonon ilmapiirin ja epäsensitiivisen käytöksen nähdään olevan yhteydessä varhaiskasvatuksen heikkoon tilaan. Useiden vuosien ajan niin mediassa kuin erilaisissa raporteissa on esitelty varhaiskasvatuksen alaa kohdannutta suurta henkilöstöpulaa ja varsin kuormittavia työoloja. (Eskonen 2018; Repo ym. 2020.) Varhaiskasvatuksessa työskentelevien vaihtuvuus on tiheää ja lapsiryhmien muutokset aiheuttavat epävakautta. Työntekijöiden runsas vaihtuminen ja sijaispula aiheuttavat

työntekijöiden kuormittumista, joka taas aiheuttaa toiminnan laadun kärsimistä ja lasten sekä aikuisten vuorovaikutussuhteiden heikkenemistä. (Paananen & Tammi 2017; de Schipper, 2006.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on luoda lapsiryhmää kannattelevaa, kannustavaa sekä kehittävää ilmapiiriä ja auttaa lapsien välisten sosiaalisten suhteiden luomisessa (Syrjämäki & Ahonen 2022). Aikuisen käytösmallit toimivat peilin lailla lapselle, jolle kulttuurilliset ja sosiaaliset taidot ja tiedot siirtyvät ja joiden perusteella lapsi rakentaa minuuttaan. (Opetushallitus 2022, 17-18).

Varhaiskasvatuksen järjestämistä varten tarvitaan palveluntarjoaja, joka mahdollistaa konkreettisen paikan, jossa varhaiskasvatukseen osallistuvat voivat osallistua pedagogiseen toimintaan. Varhaiskasvatuksen toiminnasta vastaavat varhaiskasvatuksen ammattilaiset, joita on eri koulutustaustoista ja jonka jokaisen koulutustausta tuo omaa ammattipätevyyttään toiminnan edistämiseksi (Varhaiskasvatussuunitelman perusteet 2018.) Karvin julkaisussa ammattiryhmien työn epäselvä jako aiheuttaa motivaation puutetta. Lisäksi työyhteisön muutosvastaisuus ja toisten työn aliarvostaminen vaikuttavat työyhteisön toimimattomuuteen (Karvi 2020, 17). Varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä täytyy huomioida päiväkodin henkilökunnan huomiot lapsesta, laatia itse suunnitelma, keskustella mahdollisista toimista, joita ryhmän toimintaan tai tilaan tulee tehdä tavoitteiden saavuttamiseksi sekä arvioida ja tarkentaa asetettuja tavoitteita säännöllisesti. (Opetushallitus 2022).

2.5 Tukitoimet varhaiskasvatuksessa

Jokaisella lapsella on oikeus saada hyvinvoinnin ja kehittymisensä tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia. Kunnan tehtävä on toimia tukitoimien järjestämisen mahdollistajana. Lisäksi on tärkeää, että kunta on tietoinen niistä kehityksellisistä että opetuksellisista tarpeista, joita lapset tarvitsevat. Tukitoimien toimivuuden edellytyksenä on eri toimijoiden välinen hyvä yhteistyö niin varhaiskasvatusyksiköiden kuin perheiden välillä. (Pihlaja & Viitala 2019).

Esiopetussuunnitelma on Opetushallituksen määräys, jonka mukaaan jokaisella kunnalla on oltava paikallisesti laadittu esiopetuksen opetussuunnitelma, jota toteutetaan. Esiopetuksessa painottuu lapsilähtöinen toiminta. Lapsen tuen tarpeita havainnoidaan esiopetuksen aikana ja kasvuun ja oppimiseen annetaan tukea. Esiopetus kestää yhden lukuvuoden verran. Lapsen huoltajilla on tärkeä osa olla kehittämässä ja kuulemassa lapselle järjestettävän esiopetuksen toiminnasta. (Esiopetuksen opetussuunnitelma 2014, 8-13). Esiopetuksen sekä varhaiskasvatuksen lainsäädännössä on määritelty, että jokaisella lapsella on oikeus saada

tarpeitaan vastaavaa tukea välittömästi tuen tarpeiden ilmettyä. Tuen tarpeiden kartoittamiseksi taustalla täytyy olla systemaattista tuen suunnittelua, yhteisesti sitoutettua tuen toteuttamista sekä jatkuvaa pedagogista arviointia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018; Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014). Näiden tekijöiden perusteella tukea pystytään kehittämään ja muuttamaan siihen suuntaan, joka tarpeellista kunkin tukea tarvitsevan lapsen tilanteessa on. Varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa annettuja tukimuotoja pohditaan sen mukaan, kuinka suuri tuen tarve on. Tukimuodot, joita varhaiskasvatuksessa voidaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan tarjota ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. (Kaplin-Sainio 2023; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet). Yleinen tuki on lähtökohtaisesti jokaisen lapsen kasvatuksen ja opetuksen lähtökohta. (Louhela-Risteelä & Meriläinen 2020. Tuen tarjoaminen kuuluu koko lapsiryhmän aikuisille. Mikäli yleinen tuki ei tunnu riittävän, lapselle tulee laatia pedagoginen arvio. Sen tarkoituksena on ottaa kantaa sellaisiin pedagogisiin tukimuotoihin, joita lapsi saattaisi tarvita ja tässä arviossa on tärkeää hyödyntää moniammatillista osaamista esimerkiksi erityisopettajien tai terapeuttien kuulemista. Myös lapsen sekä tämän perheen kuuleminen on tärkeää pedagogista arvioita laatiessa. Pedagogisen arvion jälkeen on mahdollista, että lapsi siirtyy tehostettuun tukeen. Lapsesta tehdään oppimissuunnitelma, jonne tullaan kirjaamaan menetelmät, joita lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa voidaan toteuttaa. Taas lapsen perheen kuuleminen on tärkeässä asemassa ja oppimissuunnitelmaan täytyy kirjata myös niitä tukimuotoja, joita perhe pystyy tarjoamaan ja toteuttamaan. Tehostettu tuki voi olla jaksottaista tai koko aika tapahtuvaa tukea. Lapsen tuen tarpeen ollessa niin laaja, ettei edes tehostettu tuki riitä, on syytä tehdä pedagoginen selvitys lapsen tilanteesta ja tämän oppimisesta. Jälleen lapsen perhettä kuullaan ja lapsen oppimisvalmiuksia sekä toteutettavia tukitoimia kirjataan ylös. Pedagogisen selvityksen jälkeen varhaiskasvatuksen hallinto tekee päätöksen lapsen erityisen tuen saamisesta. Mikäli lapselle myönnetään erityisen tuen päätös, tulee lapselle laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Lapsen vanhemmat ovat mukana lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvien tavoitteiden asettelusta. Erityisen tuen tasolla lapselle on mahdollista saada kokoaikaista erityisopetusta erityisopettajan antamana. (Sanberg 2021; Opetushallitus 2023.)

Tukitoimet voidaan määritellä pedagogisiin, rakenteellisiin sekä hyvinvointia edistäviin ja tukeviin toimiin. Pedagogiset tukimuodot liittyvät ryhmän toimintaan ja sen toimintatapoihin tai lapsen yksilölliseen ohjaamiseen liittyvät menetelmät. Rakenteelliset tukimuodot ovat

lapsimäärään tai henkilökunnan määrään liittyvät muutokset tai osaamisen lisääminen vaikka erityisopettajan läsnäololla. Hyvinvointiin liittyvät tuen muodot ovat moniammatilliset konsultaatiot ja asiantuntijoiden apu. (Heiskanen 2018.) Jokaisella lapsen kanssa työskentelevällä on oltava tieto lapselle asetetuista tavoitteista ja toimista, joilla tavoitteita pyritään saavuttamaan. Informaation kulkiessa, jokainen lapsen kanssa työskentelevä osaa jatkaa tai soveltaa lapselle aiemmin sovittujen tukimuotojen tai tukitoimien edellyttämää toimintaa. Jokaisella lapsella on oikeus yleiseen tukeen, mutta mitä enemmän tuen tarvetta ilmenee, sitä enemmän ja monipuolisemmin lapsi tarvitsee lisää tuen toimia esimerkiksi tehostetun tai erityisen tuen muodoissa. Lapsen tuen asioissa tärkeänä yhteistyökumppanina lapsen sekä tämän perheen lisäksi toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä varhaiskasvatuksen opettaja. (Louhela-Risteelä & Meriläinen 2020.)

Tukitoimien järjestämistä varten varhaiskasvatuksen toiminnassa tulee huomioida tuen tarpeen tarkoituksenmukaisuus, monialainen yhteistyö ja tarpeeksi varhainen lapsen erityistarpeiden huomiointi. Tukitoimien tulee perustua säännöllisesti ja täsmällisesti varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuihin havaintoihin lapsen toiminnasta. Suunnitelman tavoitteena on mahdollistaa pedagogista, että tavoitteellista opetusta, kasvatusta ja hoitoa. (Sandberg 2023.) Systemaattisuus tukitoimissa auttaa lasta, mutta myös henkilökuntaa ennakoimaan tilanteita ja rauhoittamaan arjen hetkiä (Heiskanen 2019). Varhaiskasvatuksessa sekä varhaiserityiskasvatuksessa lapselle sekä perheelle tarjottavia palveluita kutsutaan *EI* eli early intervention-verkostoksi. Palveluiden tarkoituksena on olla apuna integroimassa lasta ja perhettä kohti yhteisöä, jonka kautta apua saataisiin. Usein voi käydä niin, etteivät perheet ja perheiden erilaiset muuttuvat tilanteet löydä tarvitsemaansa apua, jolloin työvälineitäkään ei ole lapsen tuen tarjoamiseksi. (Blackman 2003.) Perheitä tulisi voida auttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten avulla löytämään keinot ja apua lapsen haasteiden selvittämiseksi. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla olisi tärkeää olla tietoa oman kunnan palveluista, joita perheille voidaan tarjota ja millaista hyvinvointia tukevaa palvelua perhe voisi tiedustella. (Pihlaja & Viitala 2019.) Lapsen tukitoimien laatimisessa, toteuttamisessa sekä seurannassa toimii yhteisö, jonka jokaisella jäsenellä on oma vastuualueensa. Lapsen huoltajat toimivat yhteistyössä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa ja päiväkodissa toimivat ammattilaiset antavat koulutustaustansa, työnkuvansa ja vastuualueiden mukaan omaa panostaan tukitoimien mahdollistamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 54). Varhaiskasvatuksessa toimivien tiimien kehittyminen onkin osa laadukkaan varhaiskasvatuksen syntymistä. Haastavat ja stressaavat tilanteet saattavat aiheuttaa

tiimityöskentelyyn säröjä ja tiimin ongelmat näkyvät helposti myös vuorovaikutuksen laadussa lasten kanssa työskennellessä. Lasten osallisuus, oppiminen ja hyvinvointi kärsivät, mikäli varhaiskasvatuksen työntekijöiden keskinäinen negatiivissävytteinen vuorovaikutus toimii mallina lapsiryhmän käytökselle. (Ranta & Heiskanen 2022; Köngäs & Määttä 2020; Onnismaa 2010) Tiimissä työskenteleviltä ammattilaisilta odotetaan sitoutumista, yhteisen ymmärryksen luomista, pitkäkestoista sekä pitkäjänteistä ammatillista halua kehittyä yhteisten tavoitteiden pohjalta (Fonsén ym. 2020).

Kasvatuksessa, opetuksessa ja ohjauksessa lapsi tulee tietoiseksi itsestään, kehittyvistä taidoistaan, mutta myös ympäröivästä maailmasta ja hänen suhteestaan siihen. Palautteen antaminen lapselle motivoi tätä ja innostaa oppimaan lisää. Onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä tekijöitä vahvistamassa lapsen ryhmään kuulumisen ja osallisuuden tunnetta. (Turja & Vuorisalo 2022.) Sandberg (2023) käyttää termiä kasvun asenne, jonka lapsi oppii ymmärtäessään, että jokaisella on mahdollisuus oppia tuen tarpeista huolimatta. Jotta vahvuusperustainen tuki toteutuu, tulee jokaisen lasta kasvattavan opettavan ja ohjaavan aikuisen tiedostaa seikat, joihin kiinnittää huomiota lapsessa. Monesti epätoivottuun käytökseen osataan reagoida lasta kieltämällä, mutta tämä ei opeta lasta kohti niitä taitoja, jotka auttavat tavoitteeksi asetetun taidon kehittymisessä. (Sandberg 2023.) Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa (2018) esitellään tasa-arvon toteutumista ja sen kehittämistarpeita oppimisen tuessa. Julkaisussa esiteltyjen tulosten mukaan pedagogisen tuen riittävyys on usein jäänyt epäselväksi niiden lasten osalta, jotka tarvitsevat paljon tukea varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toimintaan osallistuessa sekä kehityksen ja oppimisen saralla. Varhaiskasvatuksen osalta rakenteellisia tukitoimia on tarjolla vain muutamille harvoille tuen tarvitsijoille ja niiden saatavuus nopealla aikataululla on haastavaa. Ei-rakenteellisia tukitoimia annetaan helpommin vaativaakin tukea tarvitseville, mutta epäselväksi jää resurssien todellinen laita varhaiskasvatuksen opettajien, sosionomien sekä lastenhoitajien puolesta. Lapsien, jotka opiskelevat Suomea toisena kielenä (S2-opetus) osalta resursseja koetaan olevan liian vähän, jotta opetusta voitaisiin järjestää tai käytännössä toteuttaa. (Vainikainen ym. 2018). Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa tai peruskoulussa vietetty aika ja siellä toimivien aikuisten läsnäololla sekä toiminnalla on valtava merkitys lapsen elämässä. Varhaiskasvatukseen osallistuva lapsi on oikeutettu saamaan yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointiaan edistävää tukea osana varhaiskasvatuksessa toteutettavaa perustoimintaa. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tarkoituksena on toteuttaa oppivelvollisuuden jatkumoa aina kohti täysi-

ikäisyyttä saakka. (Heiskanen 2019) Jatkumon aikana lapsesta kirjataan tietoja ja huomioita ylös erilaisiin tuen asiakirjoihin. Pedagoginen toiminta ja prosessi vaatii aina lapsen havainnoimista, tavoitteenasettelua, suunnittelua, toteuttamista sekä arviointia ja seuranta. Toiminnot vuorottelevat pitkin toimintavuotta ja arvioinnin kautta on hyvä tarkastella, mitkä toimenpiteet kannattaa säilyttää ennallaan tai millaisiksi niitä kannattaa muuttaa. (Sandberg 2023.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä on tasavertainen mahdollisuus oppimiselle sekä oikea-aikaisen tuen saaminen. Aiemmin toteutettujen selvitysten mukaan, vain osa Suomen kunnista on ottanut perustusopetuslakia mukailevan tukitoimien jaottelun, tehostettuun sekä erityiseen, käyttöön. (Eskelinen & Hjelt, 2017). Arjen tilanteiden jatkuva havainnointi on paras tapa saada selvyys varhaiskasvatusikäisen lapsen tuen tarpeista (Heiskanen 2019). Lapsen pedagoginen prosessi sisältää monta osaa. Siihen kuuluvat havainnointi, tavoitteenasettelu, suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi. Vaiheet toimivat limittäin ja vuorottelevat tarpeen mukaan. Mikäli käy niin, että jokin vaiheista jää kesken tai tekemättä, sen vaikutus on vääjäämättä merkittävä. Jokaisesta prosessin vaiheesta tulee olla dokumenttia, jotta jokaiset prosessiin kuuluvat osalliset ovat tietoisia, mitä on tehty. (Sandberg 2023.) Yhteistyö lapsen huoltajien kanssa ja toimiva tiedonkulku auttavat lapsen kanssa työskenteleviä vahvistamaan omia havaintojaan tai tunnistamaan uusia tilanteita lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. Lapsen oppimisympäristöjen vaikutuksia on tärkeää osata myös arvioida. Esimerkiksi siirtymätilanteissa havaitut haastavat tilanteet voivat kieliä siitä, että lapsi tarvitsee tukea toiminnanohjauksessa. Tällöin varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee olla herkkänä huomaamaan, miten siirtymätilanteita voitaisiin keventää ko. lapsen osalta ja kehittää tilanteen kulkua lapsen tarpeiden mukaiseksi. (Heiskanen 2019.) Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksessa toimivien ammattilaisten moniammatillisuus ja näiden työntekijöiden taitojen yhteistyö on lapsen etu. Monipuoliset koulutustaustat ja osaamisperustat ovat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen rikkaus. Moniammatillinen yhteisö edellyttää sen jäseniltä ydinosaamisen, vastuualueiden tunnustamista sekä tunnistamista. Eri-ikäisten lasten kanssa työskennellessä moniammatilliset tiimit ja työyhteisöt rakentavat kokonaisuuden, jossa vastataan monipuolisesti lasten yksilöllisen tuen, kasvatuksen ja hoidon tarpeisiin. (Sandberg 2023.)

Tuen laatiminen

Tukitoimia laatiessa, täytyy olla selvää, millä tavalla varhaiskasvatussuunnitelmaan aiemmin kirjatut pedagogiset toimet ovat toimineet. Aiemmasta suunnitelmasta tulee huomioida lapsesta kirjatut vahvuudet, mutta myös kehittämistarpeet sekä huoltajien että lapsen kuuleminen. Lähtökohtaisesti laatimiseen liittyvät myös käytössä olevat resurssit niin yksikkö- kuin paikalliskohtaisesti. (Salminen & Poikonen, 138.) Lapsen tukitoimia laatiessa on tärkeää, että kaikki lapsen hoitoon, opetukseen ja kasvuun osallistuvat henkilöt osallistuvat tapaamiseen, jossa tuesta keskustellaan. Tarkoittaen niin varhaiskasvatuksen ammattilaisista lasta sekä tämän perhettä. Varhaiskasvatussuunnitelmasta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja, mutta varhaiskasvatuksen erityisopettaja suunnittelee lapsen tuen tarpeiden mukaan toimia, joita tulee huomioida kunkin lapsen kohdalla. (Sandberg 2023.)

Lapsen tuen tarpeiden pohjalta kootut tavoitteet ohjaavat menetelmien valintaa tukitoimia suunniteltaessa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa lapsen tuen järjestämisessä tulee huomioida kolmenlaisia järjestelyitä. Pedagogiset ratkaisut ovat toimintoja, joita varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä voidaan toteuttaa ryhmänä erilaisin toimintatapamuutoksina. Kuvien ja viittomien käyttö tai lapsen yksilöllinen ohjaaminen ovat esimerkkejä pedagogisista tukitoimista. Rakenteelliset ratkaisut ovat resursseihin vahvasti liittyviä toimintoja. Rakenteellisia ratkaisuja miettiessä Heiskanen (2019) korostaa, että jo tuen suunnitteluvaiheessa on tärkeää, että lapsen yksilöllisten tavoitteiden ensisijainen saavuttaminen on huomioitu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018; Heiskanen 2019). Vainikainen ym. (2018) esittelivät raporttinsa tuloksissa, että rakenteellista tukea tarjotaan nykyään harvoille lapsille, joille tuki on oikeutettu. Ongelmaksi on myös koettu, että vaikka tukea olisikin tarjolla ja saatavilla, usein sitä ei ole mahdollista toteuttaa niin nopealla aikataululla, kun tarve olisi. Riittävän tuen piiriin pääseminen on joissakin kunnissa kiinni ympäristöjen esteettömyydestä tai siitä, että tuen varhaiskasvatusoikeuden hakeminen vaatii sen hakijoilta, kuten perheiltä, osaamista sekä resursseja. Raportin mukaan perheiden auttaminen tukitoimien piiriin pääsyssä on vaihtelevaa kunnittain (Vainikainen ym. 2018). Hyvinvointia tukevat järjestelyt ovat lapsen tai lapsiryhmän ohjausta- tai konsultaatiopalveluita tarvitsevia toimintoja. Erilaisten terapeuttien tai konsultointien hyödyntäminen auttavat ryhmän toiminnan jatkuvuutta. Tämänkaltaiset tukitoimet voivat liittyä niin lapsiryhmään tai yksittäiseen lapseen, mutta myös lapsen perhettä. Tällöin konsultointia on voitu hakea esimerkiksi perheneuvolasta, josta on saatu apua tietyn tilanteen purkamiseksi. Hoidollisia ratkaisuita varhaiskasvatuksessa ovat lääkehoitoon tai

sairaanhoidollisiin toimenpiteisiin liittyviä toimintoja. (Heiskanen, 2022).

Lääkehoitosuunnitelma ohjaa tällöin lapsen lääkehoitoa (Räsänen, Valvira 2021.)

Tuen toteuttaminen

Lapselle laaditun varhaiskasvatus- tai esiopetussuunnitelman tarkoituksena on toimia ohjenuorana sekä työkaluna lapsen kanssa toimiessa (Sanberg 2023). Laatimisessa on huomioitu aiemmin havaitut seikat tai huomiot lapsen käytöksestä ja suunnitelmaan voidaan tällöin kirjata uudet metodit, jota lähdetään soveltamaan arkeen. Ryhmässä työskentelevien varhaiskasvatuksen ammattilaisten on tärkeää olla tietoisia siitä, millainen varhaiskasvatussuunnitelma kullekin lapselle on laadittu. Vain tällöin voidaan olla varmoja siitä, että ryhmästä vastaavilla ammattilaisilla on yhteinen ymmärrys pedagogisista menetelmistä, joita tuen tarpeessa tarjotaan tai millaisia tavoitteita on asetettu. Yksittäisen lapsen suunnitelmien tarkastus ei riitä, vaan tärkeää on myös ymmärtää koko lapsiryhmän toiminnan periaatteet ja pedagogiset toimintatavat, joita ryhmässä toteutetaan. (Sandberg 2023.) Tukitoimien toteuttaminen voi tapahtua joko pedagogisilla, rakenteellisilla tai hyvinvointia tukevilla järjestelyillä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssit ja avustamispalvelut ovat esimerkkejä pedagogisista järjestelyistä. Rakenteellisina järjestelyinä voidaan toteuttaa esimerkiksi lapsiryhmän koon pienentämistä tai henkilöstömitoituksen uudelleen järjestämistä. Hyvinvointia tukevia järjestelyjä voivat olla yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa käydyt konsultaatiokeskustelut ja niiden perusteella tehtävät päätelmät tuen jatkumisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 57.) Lapsen tukemisen ohessa tärkeässä asemassa on myös lapsen onnistumisen hetkien näkyväksi tekeminen. Kaikessa lapsen toiminnassa on tärkeää korostaa lapsen sinnikkyyttä ja osaamista, sillä näissä tilanteissa lapsen motivaatio kasvaa ja uusien tilanteiden harjoittelu tuntuu mielekkäältä. (Sanberg 2023.)

Tuen seuranta

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee päivittää säännöllisin väliajoin, mutta vähintään kerran vuodessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2014.) Lapselle suunniteltua tukea tulee seurata säännöllisesti ja pitkäjänteisesti, jotta voidaan olla varmoja siitä, että tavoitteita on saavutettu. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten täytyy pystyä soveltamaan tukitoimia oikea-aikaisesti sekä kohdentamaan niitä oikeaan suuntaan lapsen oppimisessa. Varhaiskasvatuksessa tuen antajan täytyy osata osoittaa lapselle, millaisia positiivisia muutoksia tukitoimilla on, jotta lapselle itselle syntyy käsitys omasta edistymisestään ja

taidoistaan. (Karhu ym. 2022; Harkoma, Kuusiholma-Linnamäki, Sarkkinen & Vlasov 2022.)

Tuen seuraamisen välineisiin on syytä kiinnittää huomioita jo varhaisessa vaiheessa.

Pedagogiseen asiakirjaan kirjattu tuen vaikuttavuus ja sen arviointi on avainasemassa lapsen tuen soveltamiseen ja päivittämiseen. Mitä tiiviimpää tuen seuraaminen ja sen vaikuttavuuden arviointi on, sitä paremmin arjen toimintatapoja pystytään muokkaamaan suuntaan tai toiseen lapsen toimintaa mukaillen (Karhu ym. 2022). Lapsen tuen tarkastuksen ja päivittämisen tarkoituksena on osallistaa lapsen huoltajat, lapsi ja moniammatillinen tiimi uudelleenarvioimaan aiemmin asetettujen tukitietojen ja havaintojen paikkaansapitävyyttä. Tapaamisen yhteydessä varhaiskasvatussuunnitelman tekoon osallistuvien kesken sovitaan kehittämiskohteista sekä vastuunjaosta (Äikäs, Syrjämäki & Pesonen 2022).

Arvioinnin aikana keskustellut huomiot tulee kirjata pedagogiseen asiakirjaan ja tarkentaa, millä tavalla aiemmin esitetyt tavoitteet on saavutettu ja miten pedagogiikka on tukenut lapsen kasvua, kehitystä tai oppimista (Heiskanen 2019). Lapsen tuen toimivuuden ja vaikuttavuuden arviointi auttaa myös työyhteisöä ymmärtämään, millaisena osaaminen näyttäytyy arkisessa toiminnassa. Päiväkodissa onkin tärkeää, että yksilöllisten sekä koko ryhmää koskevien tukitoimien ymmärtäminen ja toteuttamisen periaatteet ovat linjassa kaikkien siihen osallistuvien ammattilaisten kanssa. (Karhu ym. 2022.)

3 Koronakevät 2020 varhaiskasvatuksessa

Koronakevään vaikutuksia on havaittu laajasti pitkin maailmaa (Egan, Pope, Moloney, Hoyne, Beatty 2021). Kiinasta leviämään lähtenyt koronavirus saavutti Suomen mittakaavassa maaliskuussa 2020 ennen näkemättömiä toimenpiteitä, jotka vaikuttivat pitkälle. (Gillberg & Ruokonen 2022, 45.) Maailman terveysjärjestö World Health Organization (2020) nimitti koronaviruksen kansainväliseksi terveysuhaksi tammikuun lopulla vuonna 2020 (Onnettomuustutkintakeskus 2020, 8). Suomen hallitus päätti yhteisesti tasavallan presidentti Sauli Niinistön kanssa, että koronaviruksen laajan leviämisen vuoksi ja sen ehkäisemiseksi, otetaan käyttöön valmiuslaki. (Valtioneuvosto 2020). Suomen kunnat saivat täten vapautuksen varhaiskasvatustaan (540/2018, 5§) määrittelemästä velvollisuudesta olla järjestämättä varhaiskasvatusta, mikäli perhe pystyy hoitamaan lapsen hoidon muulla tavoin (Valtioneuvosto 2020b.) Valmiuslaissa on kyse toimivaltuuksista, joita voidaan ottaa käyttöön tilanteissa, jossa yhteiskunnallinen tilanne ei ole enää hallittavissa viranomais- tai tahojen normaalein toimivaltuuksin. Valmiuslain edellytyksenä oli, että kansalaisten oikeuksia sekä mahdollisuuksia normaaliin elämään rajoitettaisiin vain välttämättömän väestön suojaamiseksi. Poikkeusolojen aikana tarkoituksena on turvata sekä mahdollistaa väestön toimeentulo, talouselämä, oikeusjärjestelmän toimivuus, perusoikeudet, ihmisoikeudet sekä alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. (Valmiuslaki 1552/2011.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö uutisoi 16.3.2020 Aluehallintoviraston ohjeistuksen mukaan, että oppilaitoksia suljetaan maaliskuun 2020 aikana lähiopetuksen osalta.

Varhaiskasvatuksen palvelut ovat avoinna ja saatavilla kaikille, mutta huoltajia informoitiin lapsen hoitamisesta muualla, mikäli tämä oli mahdollista. Kuntakohtainen esiopetuksen rajaaminen tai järjestäminen kosketti niitä perheitä, joissa työskenneltiin yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeillä ja kriittisillä aloilla tai perheitä, joissa oli pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Asetuksen voimassaoloaika määriteltiin 13.4.2020 asti. (Valtioneuvosto 2020a.) Valtioneuvosto jatkoi rajoituksia vielä toukokuuhun 2020 asti, ja pääpaino rajoituksissa koski edelleen lähiopetuksen rajoittamisesta kouluasteilla.

Varhaiskasvatuksessa ohjeistuksena oli siis, että toiminta jatkuisi ennallaan ja toimintayksiköt pysyisivät auki. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020a.) Kansainvälisesti tarkasteltuna ilman varhaiskasvatusta jäi miljoonia lapsia, sillä koronapandemian aiheuttamiin olosuhteisiin reagoitiin eri tavoin eri puolilla maailmaa. (Egan ym. 2021)

3.1 Varhaiskasvatuksen reagointi koronavirukseen

Aluehallintovirasto valvoo Suomessa varhaiskasvatuksen järjestämistä. Valvonnan avulla se huolehtii, että toiminta varhaiskasvatuksessa on lainmukaista, laadukasta ja että oikeusturva toteutuu. Varhaiskasvatuksen palveluntuottajalla, niin julkisella kuin yksityisellä, on ensisijainen vastuu toiminnan turvallisuudesta ja toiminnan kehittämisestä. Kunta mahdollistaa sen asukkaille varhaiskasvatuspalveluiden saatavuuden ja tuottamisen.

Aluehallintovirastot toimivat alueittain ympäri Suomen ja Valvira toimii aluehallintovirastoja ohjaavana sekä menettelytapoja yhdenmukaistavana yksikkönä. Valviran tehtävänä on toimia ohjaavana sekä valvovana toimijana erityisesti laajakantoisissa tai useita aluehallintovirastoja koskevissa tai koko maata koskevissa asioissa, kuten koronapandemiassa.

(Aluehallintoviraston verkkosivut, 2023.) Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen tiedotteissa maaliskuun 2020 alkupuolella koronaviruspandemiaa käsiteltiin mahdollista ahdistusta aiheuttavana tekijänä. Tiedotteessa neuvottiin avoimeen keskusteluun aiheesta, niin lasten kuin aikuisten kesken. Aikuisten roolia turvallisen keskusteluilmapiirin luojana painotettiin ja lasten erilaisia mahdollisia stressireaktioita sanoitettiin. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos 2020). Aikuisella onkin oltava kyky toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja tunnistaa tilanteet, milloin lapsella on paha mieli ja kyky pyrkiä selvittämään, mistä paha mieli voi johtua. Aikuinen voikin auttaa lasta sanoittamaan vuorovaikutustilanteita ja tullessaan ymmärretyksi, lapsi oppii säätelämään paremmin omaa toimintaansa tai reaktioitaan. (Ahonen 2017.)

Valtioneuvoston alaisuudessa toimiva Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi 11.3.2020 yhdessä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tiedotteen, jossa suositeltiin sosiaali- ja terveydenhuollon, korkeakoulujen sekä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilökunnalle matalan kynnyksen kotiin jäämistä koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi. Pieninkin flunssan oire piti ottaa vakavasti ja erityisesti koronaviruksen epidemia-alueelta palanneen työntekijän oli syytä jäädä kotiin. Palvelukyvyyn ylläpitämistä pidettiin tärkeänä ja jokaisella ihmisellä oli henkilökohtainen vastuu toiminnan jatkumisesta. (Valtioneuvosto 2020). Vain muutama päivä myöhemmin Valtioneuvosto linjasti, missä määrin koulutuksen järjestäjät Suomessa ylläpitävät toimintaansa. Erityisiä määräyksiä linjattiin perusopetuksen, lukio- ja ammattillisen koulutuksen sekä korkeakoulutuksen puolesta. Koulujen tilat suljetaan 13.4.2020 saakka ja lähiopetuksesta siirrytään etäopetukseen. Poikkeuksena mainittiin kuitenkin varhaiskasvatusikäisten sekä 1.-3. luokkalaisten perheiden lasten lähiopetuksen toteuttaminen siltä osin, kun perheissä on yhteiskunnallisesti kriittisillä aloilla työskenteleviä

aikuisia. Myös erityisen tuen päätöksen saaneiden lasten lähiopetus mahdollistettiin. Varhaiskasvatusyksiköt sekä niiden ohessa toimivien esiopetusyksiköiden aukioloa ja toimintaa jatkettaisiin normaaliin tapaan. Valtioneuvoston ohjeen ja suosituksen mukaan oli kuitenkin suotavaa, että lasta hoidetaan kotona, mikäli mahdollisuus siihen on. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.) Koronaviruksen tartuntojen saamisen riski nousi kevään aikana vauhdilla ja jo 17.3.2020 Sosiaali- ja terveysministeriö antoi kehotuksen Aluehallintovirastoille toimeenpanna myös yli 10 henkilön yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien järjestämisen kieltämisen. Tartuntaketjujen tavoittaminen ja kontrolloiminen arvioitiin haastavaksi jo etukäteen, jonka vuoksi hallituksen mukaan myös kaikki julkiset kokoontumiset tai tarpeettomat oleskelut yli 10 henkilön ryhmissä tulee rajoittaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.) Sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, opetushallituksen sekä Terveystieteiden- ja hyvinvoinninlaitoksen kanssa laadittu Työterveyslaitoksen ohje (2020) koronavirustartuntojen ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa on esitetty, miten koronavirus tarttuu, miten koronataartunnan riskejä voi arvioida työnantajan näkökulmasta, miten toiminta pidetään varhaiskasvatuksessa sellaisena, että tartuntoja kyetään välttämään, millaisia opetusmenetelmiä tai laitteita oppilaitoksissa kannattaa suosia sekä miten varhaiskasvatusryhmät ja perheet tulee huomioida koronavirus mielessä pitäen. Lisäksi raportissa käydään läpi tehostetun siivouksen ohjeet, ruuanlaittoon ja -tarjoiluun liittyvät huomiot lapsiryhmässä. (Työterveyslaitos 2020.)

Aluehallintoviraston 2021 julkaisemassa raportissa on koottu huomioita, joita Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Terveystieteiden- ja hyvinvoinninlaitoksen antamissa ohjeissa ja suosituksissa olisi varhaiskasvatuksen työntekijöiden mielestä pitänyt huomioida. Tärkeimpinä seikkoina tuloksissa esitellään vanhan ja uusien ohjeistuksien sekavuus ja niiden päällekkäisyys. Vastaajat ovat kokeneet, ettei aina ollut varmuutta, miten vanha ohje päivittyi tai muuttui. Ohjeistuksien toivottiin myös olevan enemmän aluekohtaisia ja vaikka ohjeet saattoivat olla osalle varhaiskasvatuksen työntekijistä riittäviä, niitä on jouduttu perustelemaan lasten huoltajille. (Aluehallintovirasto 2021.) Koronaviruspandemian aiheuttamia rajoituksia kuvataan Karvin (2021) tiivistelmässä jakautuvan kolmen teeman mukaan, jotka ovat varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, pedagogiikka sekä huoltajien että lasten osallisuus. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön tuli muutoksia kun lapsiryhmien välisiä tapaamisia piti rajoittaa. Toimintaa jouduttiin myös porrastamaan paljon, jotta lapsiryhmät eivät sekoittuisi ja lähikontaktien määrä olisi mahdollisimman vähäinen. Lisäksi

ulkopuolisten tahojen, kuten muiden kunnan päiväkotien tai koulujen, kanssa oleva yhteistyö väheni tai jopa loppui kokonaan. Varhaiskasvatuksessa jouduttiin myös rajoittamaan lelujen, pelien sekä välineiden käyttöä hygieniasyiden vuoksi. Tarvikkeita jouduttiin pesemään erityisen hyvin käytön jälkeen. Retkien ja vierailujen tekeminen väheni suuresti tai loppui kokonaan, sillä esimerkiksi museot tai kirjastot olivat myös kiinni pandemian vuoksi. Päiväkodin jokapäiväisiä ruokailuhetkiä jouduttiin rajoittamaan ja ryhmät saattoivat ruokailla vain omissa ryhmätiloissa. Lähikontaktien välttämiseksi lasten perheet sekä varhaiskasvatuksen ammattilaiset joutuivat rajoittamaan lapsiaan hakevien vanhempien kulkemista päiväkodilla. Vanhempien kanssa käytävät keskustelut koettiin vähenevän suuresti ja jouduttiin keksimään ja yrittämään vaihtoehtoisia tapoja yhteydenpidon menetelmiksi (Karvi 2021, 10-23)

3.2 Koronapandemian vaikutukset varhaiskasvatuksessa

Unicefin mukaan, koronapandemian vaikutukset ovat koskettaneet lapsia kautta maailman. Arvion mukaan ainakin 463 miljoona lasta maailmanlaajuisesti ovat olleet etäopetuksen saavuttamattomissa. Etäopetuksen pariin päässeitä lapsia on Unicefin arvioin mukaan 1,043 miljoonaa. (Unicef 2023). Koronapandemian aiheuttamien sulkutilojen sekä ohjeiden että suositusten vaikutuksilla on ollut suuri kielteinen merkitys lasten henkiselle kuin fyysiselle terveydelle (Gromada, Rees & Chzhen 2020). Kansainvälisesti tarkasteltuna koronaviruksen vaikutukset päiväkotien arkeen ovat olleet varsin monisyiset. Munastiwin ja Puryonon artikkelissa (2021) todetaan koronaviruksen vaikuttaneen varsin laajasti kaikkialla koulutusaloilla. Päiväkotien johtajien työmäärä on kasvanut ja varhaiskasvatusryhmien tavoitteiden saavuttaminen ja asettaminen on koettu varsin ongelmalliseksi koronapandemian aikana. Samoin varhaiskasvatuksenopettajien opetusaikataulujen, opetusmateriaalien ja arvioinnin tehtävissä on koettu haasteita. Havainnot koronapandemian vaikutuksista näkyy myös artikkelin mukaan vanhempien ja huoltajien kiireessä ja avuttomuutena olla lastensa oppimisen tukena. Resurssit tietoteknisten laitteiden kanssa toimiseen niin lapsien, heidän perheiden kuin opettajien keskuudessa ovat vaihtelevia. (Munastiwi & Puryono 2021).

Suomessa Aluehallintoviraston (2021) toteuttamassa varhaiskasvatuksen tiedonkeruuraportin mukaan varhaiskasvatusta on vastaajien mukaan kyetty toteuttamaan olosuhteista huolimatta. Hygienia- sekä väljyys-suositukset ovat aiheuttaneet eniten haasteita. Varhaiskasvatuksen järjestämisen haasteeksi on koettu työvoimapula, sijaisten saaminen, työntekijöiden runsas vaihtuminen, rekrytointi, tehostetun siivouksen organisointi, työvoiman lisäpalkkaaminen ja

ohjeistusten sekä suositusten noudattaminen (Aluehallintovirasto 9.7.2021.)

Koronapandemian aiheuttamien koulusulkujen ja lasten jääminen kotiin niin varhaiskasvatuksesta kuin kouluista on aiheuttanut lasten elämässä paljon muutoksia ja erityisesti heidän oppimisprosessissaan. Lasten jäädessä kotiin, oppilaitokset jatkoivat opetuksen tarjoamista etäopetuksena digitaalisten laitteiden välityksellä. Ranskassa ja Italiassa toteutetun tutkimuksen mukaan etäopetusmenetelmät ovat olleet varsin heterogeenisiä eri maiden sekä koulujen välillä. Etäopetuksen vuoksi lapsi viettää vuorokaudesta enemmän aikaa vanhempiensa kanssa ja tällöin myös opetusvastuun on koettu siirtyneen joltain osin ainakin vanhemmille. (Champeaux, Mangiavacchi, Marchetta & Piccoli 2022.)

Poissaolot

Lasten runsas poissaolo varhaiskasvatuksessa on aiheuttanut haasteita varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen toteuttamiseen. Aluehallintoviraston raportissa esitellään, että erityisesti pitkäaikainen ja tavoitteellinen pedagoginen oppiminen on ollut hankalaa toteuttaa, mikäli lapsi on jäänyt pois päiväkodin toiminnasta. Pitkät poissaolot jaksot ovat aiheuttaneet raportissa esiteltyjen tulosten mukaan oppimisvajetta ja asetettujen tavoitteiden saavuttamattomaksi jäämistä. Tuen tarve on lisääntynyt, sillä etäopetuksen ei koettu olevan yhtä laadukasta kuin kontaktissa tapahtunut opetus. Poissaoloajat ovat raportin mukaan kasvaneet ja niitä on paljon. (Aluehallintovirasto 2021.) Varhaiskasvatuksen henkilöstön poissaolot ovat vaihdelleet runsaasti eri päiväkodeittain. Poissaolojen syitä on olleet pitkittyneet flunssat tai koronatestien tulosten odottaminen. (Nurhonen, Chydenius & Lipponen 2021, 10). Lapsimäärä koettiin myös Kuutin ym. (2021) mukaan tavallista pienempänä. Toisaalta kevään 2020 lopulla lapsimäärän kasvu aiheutti haasteita, sillä lapsien lukumäärä vaihteli edelleen. Samoin työntekijöiden vaihtuvuus aiheutti lapsiryhmän tavoitteiden saavuttamattomuutta, koska lapsituntemus oli vähäistä. (Kuutti, Kahila & Sajaniemi 2021).

Resurssit

Resursseihin liittyviä muuttuvia tekijöitä varhaiskasvatuksen toiminnassa on Aluehallintoviraston raportissa mainittu työvoimaresurssit, työajalliset resurssit, työmäärä, henkinen uupumus ja ajan kuluminen tavallista enemmän vaativiin työtehtäviin. Lisäksi huolta resursseista puhuttaessa on aiheuttanut lasten tuen tarpeen mahdollistaminen, perheiden jaksaminen, varhaiskasvatuksen henkilöstön jaksaminen, yleinen jatkuva epävarmuuden ja pelon tunne sekä sijaisten löytäminen. (Aluehallintovirasto 2021.) Korona

tuli kylään- tutkimushankkeen loppuraportissa esitellään poissaolon vaikutuksia lähinnä henkilöstön oman työn toteutumisen näkökulmasta. Aineistossa on mainittu useaan otteeseen vaikeudet sijaisten saamisessa sekä suuri vaihtuvuus. (Nurhonen, Chydenius & Lipponen 2021). Tilanteiden ennakoimattomuus johtui varhaiskasvatuksen kentällä nopeista muutoksista, joita saattoi tapahtua niin lapsiryhmien koossa kuin työntekijöiden määrässä. Työntekijöitä saattoi puuttua yhtäkkiä paljonkin ja työtehtävien jakaminen oli haastavaa, sillä henkilöstöä saattoi olla liian vähän paikalla lapsiryhmään nähden. (Kuutti, Kahila & Sajaniemi 2021, 226-227).

Koronaohjeistukset

Koronapandemiaan liittyvän tiedotukseen ja ohjeistuksiin liittyen varhaiskasvatuksen järjestäminen on koettu Aluehallintoviraston raportin mukaan haasteelliseksi, sillä ohjeistusten määrä sekä päivittäminen on työllistänyt eri tavalla hallinnollisesti vastuussa olevia työntekijöitä. Ohjeistusten noudattamisessa on myös koettu olevan haasteita, sillä päiväkotiympäristössä on ollut vaikeuksia mahdollistaa tilanteita, jossa koronaohjeet olisi aina huomioitu. Lisäksi ohjeiden ja suositusten runsas vaihtuminen ja päivittyminen on aiheuttanut perheissä epävarmuutta sekä kyseenalaistamista, mutta myös varhaiskasvatuksen työntekijät ovat kokeneet haasteita pysyä ohjeistusten perässä. (Aluehallintovirasto 2021.)

Varhaiskasvatuksen johtajat ovat kokeneet myös Korona tuli kylään- hankkeen loppuraportin tuloksissa kerrottaessa, että altistuksiin liittyvät informaation kulku on vaatinut paljon aikaa ja lisätyötä. Lisäksi ohjeiden tulkitseminen ja niiden välittäminen esimerkiksi perheille, joissa on monikulttuurista taustaa, on vaatinut resursseja tulkkauksen puolelta. Viestinnän koettiin olevan varsin hidasta. (Nurhonen, Chydenius & Lipponen 2021). Varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia pedagogiikasta koronapandemian aikana on tutkittu myös Kuutin, Kahilan & Sajaniemen toimesta. Kokemukset koronapandemian vaikutuksista käsittelivät pääasiassa selkeiden ohjeistusten merkitystä, henkilöstön vuorovaikutuksen laatua ja eri ammattiryhmien moniammatillisuuden eriytymistä. (Kuutti, Kahila & Sajaniemi 2021, 226)

Yhteydenpito

Aluehallintoviraston 2021 julkaisemassa raportissa esitellään tekijät, jotka Suomessa koettiin haastaviksi vuorovaikutuksen ylläpitämiseksi koronakevällä 2020. Huoltajien ja erityisesti monikulttuuristen perheiden kanssa kommunikaatio-ongelmat koettiin erityisen haastaviksi, sillä puhelimitse käydyt keskustelut eivät antaneet yhtä selkeää kuvaa keskustelun laadusta. Ryhmien sekä henkilökunnan kesken on myös koettu haasteita vuorovaikutuksessa.

Päivittäisten kohtaamisten, maskien käytön ja yhteisöllisyyden koetaan myös aiheuttaneen haasteita vuorovaikutuksen toteutumisessa. Lisäksi huolta on aiheuttanut uusiin lapsiin tutustuminen, varhaiskasvatussuunnitelmien järjestäminen, uusien työntekijöiden perehdyttäminen koronarajoitukset huomioiden, yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa sekä ei kontaktissa tapahtuva vuorovaikutus perheiden ja päiväkodin kesken. (Aluehallintovirasto 2021.) Yhteydenpitoa koronakevällä 2020 on tutkittu myös muualla Euroopassa. Saksassa huhti- ja toukokuun 2020 aikana kerätyn aineiston ja sen perusteella tehtyjen tutkimustulosten mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat vaikeaksi pitää yhteyttä perheisiin. Osaltaan vaikeus johtui kontaktien välttämisestä, vanhempien ongelmalliset elämäntilanteet tai henkilökohtaiset syyt. Henkisen tai fyysisen väkivallan merkit voidaan huomata paremmin, kun opettaja osaa arvioida lapsen käytöstä ja toimintaa päiväkodissa. Lapsen vanhempien kanssa käytävät keskustelut jäävät vähemmälle tai kokonaan uupumaan, jos lapsi on poissa varhaiskasvatuksesta. (Fitzpatrick ym. 2020.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten rooli yhteydenpidossa on merkittävä ja erityisesti silloin kun on tarpeen informoida perhettä tai muita tahoja huolesta, jota lapseen liittyy.

3.3 Varhaiskasvatuksen tukitoimet koetuksella

Koronaviruksen aiheuttamat poikkeustoimet aiheuttivat laajasti lapsien oppimisen ja kehittymisen oheen muutoksia, joilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Vaikka poikkeusoloilla pyrittiin hyvään ja turvalliseen kasvuun ja kehitykseen, lopputulema on varsin karua luettavaa useista kansainvälisistä artikkeleista tilannetta tarkasteltaessa. Koronaviruksen leviämistä varten suositeltujen rajoitustoimenpiteiden vuoksi perheiden ja lasten elämät muuttuivat pitkäksi aikaa. Perheet, joissa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia, voivat kokea voimattomuutta sekä taitamattomuutta olla tukemassa lapsen kehitystä. (Yesil, Sencan, Omerciologu & Ozmert 2022). Lapsen vanhempien ja huoltajien on tärkeää ymmärtää ja tiedostaa erilaisten kasvatuksellisten toimenpiteiden merkitys lapsen arjessa. Kun aikuinen tiedostaen toimii lapsen edun mukaisesti ja saa kysyttäessä apua ja vastaanottaa sitä, on tällöin jokaisella lapsella – myös erityistä tukea kaipaavalla – kaikki mahdollisuudet saavuttaa tasavertainen asema ryhmässä toimiessa. (Määttä & Rantala 2016.)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tarkemmin juuri tukitoimien laatimista, toteuttamista sekä seurantaan niiden lasten osalta, joille tukitoimia on tarjottu. Yesil ja kumppanit (2022) toteavat tutkimusartikkelissaan, että koronapandemian vaikutukset näkyvät erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden arjessa, rutiinien muuttumisessa, kehityksen kannalta tärkeiden arkisten

toimien vähentymisessä (lukeminen, leikkiminen) ja ruutuajan kasvamisella. Osa perheistä on tutkimuksen mukaan luopunut tukitoimista, joita varhaiskasvatuksessa tarjottiin ja lasten välinen kehitys- ja oppimiserot kasvoivat niihin lapsiin verrattuna, jotka saivat erityisopetusta tai tukea. (Yesil ym. 2022.) Koronaviruksen aikana voimaan tulleet etäopetussuosituksot aiheuttivat pitkin maailmaa erinäisiä muutoksia. Ford, Kwoni & Tsotsorosi (2021) mukaan koronaviruspandemia on pakottanut kasvatusalan toimijat pohtimaan erilaisia opetus- sekä oppimistyyliä entistä laajemmin. Ei pelkästään etäopetuksen aikaan vaan nyt myös uudella tavalla kontaktiopetuksen alkaessa. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksia käsittelevässä artikkelissa esiteltiin syitä, joiden takia pedagoginen toiminta koettiin haastavaksi koronapandemian aikana. Haasteina koettiin muun muassa kommunikointivaikeudet perheiden kanssa, rajalliset sosiaalisten tilanteiden mahdollistamiset lapsien sekä perheiden kesken, mutta resurssiongelmot digilaitteiden käytössä perheissä. Osaltaan digitaalisuuteen haastetta toi verkkoyhteyksien epävakaute. (Ford, Kwon & Tsotsoros 2021, 7)

Varhaiskasvatuksen toimintaa kuvataan koronakevään 2020 osalta Aluehallintoviraston raportin perusteella varsin irralliseksi ja repaleiseksi, sillä lasten poissaolot vaikuttavat toiminnan toteutumiseen. Lapsia on jäänyt toiminnasta pois Valtioneuvoston suositusten mukaan vanhempien omasta päätöksestä. (Aluehallintovirasto 2021.)

4 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tarkastelen koronakeväällä 2020 varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten kokemuksia lasten tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta sekä seurannasta. Lisäksi tässä tutkimuksessa oli tarkoituksena tarkastella miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset arvioivat tukitoimien seurannan onnistumista.

Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia koronakeväällä 2020 työskentelevillä varhaiskasvatuksen ammattilaisilla oli tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta?
2. Miten tukitoimien seurannan arvioitiin onnistuvan varhaiskasvatuksen ammattilaisen mukaan koronakeväällä 2020?

5 Tutkimuksen toteuttaminen

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston hankkimista, sen rajaamista sekä tutkimukseen osallistujia. Lisäksi esittelen tutkimuksessa käyttämiäni menetelmiä ja miten päädyin niihin. Lopuksi tuon esille tutkimukseeni liittyvää luotettavuutta ja eettisyyttä.

5.1 Tutkimusaineiston hankkiminen

Graduohjaajani Jarmo Kinon antoi minulle vinkin, että voisin tutustua koronan vaikutuksia käsittelevään aineistoon, joka oli kerätty vuonna 2020. Lähestyin alkuperäisen aineiston laatijaa Marita Neitolaa sähköpostitse ja sovimme, että tutustun alustavasti kyselylomakkeisiin, joita tutkimukseen osallistujille oli lähetetty. Kyselylomakkeista minua kiinnosti kaikkein eniten juuri varhaiskasvatuksessa työskentelevien kasvatus- ja opetushenkilökunnan kokemukset tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja arvioimisesta. Päädyttyäni tähän aiheeseen, sovin yhdessä Marita Neitolan, Tarja-Riitta Hurmeen ja Jarmo Kinoksen kanssa palaverin, jossa kävisimme läpi ehdotustani gradun aiheesta. Tapaamisen jälkeen tein sopimuksen tutkimusaineiston luovuttamisesta ja sen oikeanlaisesta säilyttämisestä. Aineiston sain käyttööni Turun yliopiston Seafire-pilvitalennuspalvelun kautta. Tutkimusaineistoon pääsi käsiksi vain Marita Neitolalta saadulla salasalla. Saamani tutkimusaineisto on siis Turun yliopistossa työskentelevien yliopistolehtori Marita Neitolan, Tarja-Riitta Hurmeen sekä dosentti ja yliopistolehtori Jarmo Kinoksen kokoamaa. Muiden kuin tämän tutkimuksen tekijän keräämää aineistoa kutsutaan sekundaariaineistoksi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 186). Neitolan ja kumppaneiden tutkimuksen tuloksia on raportoitu ensi kerran pintapuolisesti Kasvatustieteen päivillä 2020. Kokonaisuudessaan tutkimusaineistoa on varsin runsaasti, mutta tässä tutkimuksessa on keskitytty vain varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatushenkilöstölle suunnattuun kyselylomakkeeseen ja siihen vastanneiden kokemusten analysointiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 186-189). Alkuperäisen Neitolan ja kumppaneiden tutkimuksen nimi on Varhaiskasvatusta poikkeusoloissa: Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia varhaiskasvatuksen toteuttamisesta koronapandemian ensimmäisessä vaiheessa. Tutkimuksen koko aineisto on kerätty Webropol-kyselyllä kesä- ja syyskuun välisenä aikana vuonna 2020 ja sen on suunnattu Varsinais-Suomen sekä Satakunnan alueille. Tutkimusluvut on pyydetty ja luvat oli saatu neljästä eri kunnasta. Tutkimuslomakkeet toimitettiin vastaajille varhaiskasvatuksen hallinnon kautta, lisäksi Turun yliopiston verkkosivujen uutissivulla jaettiin kyselylinkkiä. Sosiaalisen median

palveluita käytettiin apuna kyselylomakkeen levittämiseen. Tutkimusta varten laadittuja kyselylomakkeita oli kolme ja jokainen niistä oli suunnattu erityisesti siihen vastaaville ammattiryhmille eli päiväkotien johtajille, opetus- ja kasvatushenkilöstölle sekä lasten huoltajille. Kysely on standardoitu riippuen siitä, kenelle se on suunnattu. Varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatushenkilöstön kysymykset ovat samansuuntaisia kuin huoltajille tai päiväkodin johtajille suunnatut kyselelyt, mutta jokaisessa kyselyssä on huomioitu kunkin vastaajaryhmän asiantuntijuus ja oma katsantakanta aiheisiin. Eli kaikilta alkuperäiseen tutkimukseen osallistuneilta on kysytty samasta aihepiiristä kysymyksiä, mutta jokaiselle vastaajaryhmälle kysymykset on aseteltu niin, että kukin pystyy vastaamaan niihin oman kokemuspohjansaansa peilaten. Kysymysten standardisointi tarkoittaa, että samaa asiaa kysytään usealta vastaajalta täysin samalla tavalla. (Hirsjärvi ym. 2009, 193). Alkuperäisessä aineistossa on runsaasti määrällistä tietoa ja lisäksi jonkin verran avoimia vastauksia, joita tullaan tarkastelemaan nimenomaan tässä opinnäytetyössä laadullisen menetelmän avulla.

5.2 Tutkimukseen osallistujat

Aineiston koko vastaa yleensä tutkimustulosten yleistettävyydestä ja edustavuudesta. Empiiristä tutkimusta tehdessä on tärkeää huomioida riittävä aineiston koko, riippumatta siitä, puhutaanko määrällisestä vai laadullisesta tutkimuksesta. Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella tilastollista yleistettävyyttä, vaan sen sijaan pyritään kuvaamaan ilmiöiden tai tapahtumien tulkintaa. On siis tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla on varmasti riittävästi kokemusta ilmiöstä tai tapahtumasta, jota tutkitaan. Tässä tutkimuksessa koronapandemian vaikutusten tiedettiin olevan laajalle asti ulottuvaa ja koska poikkeustilan ohjeistukset asettivat omia rajoitteitaan toiminnalle varhaiskasvatuksessa, ovatkin varhaiskasvatuksen ammattilaiset juuri oikea ryhmä kertomaan kokemuksistaan liittyen koronapandemiasta. (Sarajärvi & Tuomi 2018). Tutkimukseen osallistuneet ovat Varsinais-Suomen sekä Satakunnan alueelta. Tässä tutkimuksessa tarkastelemaani kyselylomaketta, joka oli suunnattu varhaiskasvatuksessa työskenteleville opetus- ja kasvatushenkilöstölle, on vastaajia yhteensä 390 henkilöä. Tämän tutkimuksen kannalta olen kuitenkin rajannut tutkittavat vastaukset vain niihin vastaajiin, joiden koulutustausta on jonkin seuraavista: varhaiskasvatuksen opettaja (ns. vanhamuotoinen lto-koulutus), varhaiskasvatuksen opettaja (kasvatustieteen kandidaatti), varhaiskasvatuksen opettaja (kasvatustieteen maisteri), varhaiskasvatuksen erityisopettaja, sosionomi (amk), sosionomi (yamk), lähihoitaja, lastenhoitaja, päivähoitaja ja sosiaalikasvattaja. En ole huomionnut niitä muutamia vastaajia, jotka merkitsivät koulutustaustakseen jonkun muun kuin edellämainitut vaihtoehdot. Tässä tutkimuksessa on

siis huomioitu vain vastaajat, jotka ovat vastanneet kyselylomakkeen (Liite 1) kysymyksiin 40.-42. vastausvaihtoehdon ”Ei, miksi ei.” Vastaaja on saanut tämän vastauksen annettuaan kirjoittaa avoimeen kenttään omia kokemuksiaan. Lisäksi kyselylomakkeen (Liite 1) kysymykseen 44. vastanneiden arviointeja on tarkasteltu ja analysoitu tässä.

5.3 Tutkimuksen menetelmät

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteeksi on kuvailtu, että tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaisen tiedon hankintaan ja aineiston luominen on tapahtunut todellisissa tilanteissa, jolloin tutkittavien tapausten ääni ja kokemukset pääsevät esille (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Tässä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on käytetty analyysimuotona sisällönanalyysiä, joita ei ohjaa suoranaisesti mikään teoria. Sisällönanalyysiä voidaankin pitää varsin laajana tapana käsitellä tutkittavaa aihetta, sillä se antaa raamit monenlaisten tutkimusten analysointiin.

Sisällönanalyysissä on kyse kuultujen, kirjoitettujen tai nähtyjen sisältöjen analysoimista, joka antaa tietynlaiset raamit tutkimuksen teoreettiselle taustalle. Tässä tutkimuksessa käytin teoriaohjaavaa analyysiä, jolloin teoreettinen tausta toimii tutkimustuloksien apuna, ei suoraan ohjaavana tekijänä. (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tämän laadullisen tutkimuksen lähestymistapa on fenomenologinen, sillä se korostaa tutkittavien henkilöiden kokemusta ja ymmärryksen rakentumista koronapandemian vaikutuksista varhaiskasvatuksessa. Pohdin vastaajien kokemuksia ja arviointeja myös omalta osaltani myöhemmässä luvussa, joten tuon esiin tällöin myös fenomenologisen lähestymistavan pohdiskelevan otteen. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Tätä tutkimusta varten valikoituja kyselylomakkeen vastauksia analysoidessa ymmärsin kuitenkin Hirsjärvi ym. (2009) mukaan laadullisen tutkimuksen haasteet, joita tutkimuksen tekijänä saatoinkin kohdata. Vastauksia analysoidessa, en voi olla täysin varma, ovatko vastaajat suhtautuneet tutkimukseen vakavasti ja ovatko vastaukset rehellisiä. Lisäksi tutkimuksessa käytettyjen vastausvaihtoehtojen tai kysymysten asettelulle en ole voinut tehdä mitään, sillä tutkimusaineisto ei ollut minun keräämäni. Voin siis vain pohtia jälkeinpäin vastauksia analysoidessa, olisiko vastaajilta voinut saada toisenlaisia vastauksia erilaisilla kysymyksenasetteluilla. Haastavaa on myös arvioida, ovatko vastaajat täysin perehtyneitä kysyttävään aiheeseen. Voin vain tutkijana toivoa ja luottaa siihen, että kyselyyn on vastanneet henkilöt, jotka ovat kokeneet koronapandemian vaikutuksia varhaiskasvatuksessa ja kokivat tarpeelliseksi jakaa näitä kokemuksia. (Hirsjärvi ym. 2009).

Tässä tutkimusta varten päätin siis tutkia vain varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden kokemuksia ja jätin päiväkodin johtajille sekä lasten perheille suunnatut kyselylomakkeet pois tarkastelun piiristä. Irroitin kaikkiin valitsemiini kysymyksiin vastatut avoimet tekstit koko aineistosta ja luokittelin ne ensiksi ammattikunnittain. Tämän jälkeen teemoittelin ne useimmin esiintyviin teemoihin, joiksi valikoitui poissaolot, resurssit, korona-ohjeistukset ja yhteydenpito. Teemoittelun jälkeen lajittelin kaikki samoin vastanneet samaan ammattikuntaan kuuluvat yhteen taulukkoon, jonka jälkeen minun oli helppo tutustua niihin. Tein tutkimukseen myös muutamia taulukoita lukijaa helpottaakseni, sillä otteita on tekstissä melko runsaasti ja teemojen ilmentymistä vastauksista voisi olla haastava seurata ilman kuvioita. Sarajärven ja Tuomen mukaan teemoittelussa tärkeää on esittää aineistosta mahdollisimman kattavia ja teemaa kuvaavia otoksia. (Sarajärvi & Tuomi 2017).

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tässä kappaleessa tulen kertomaan kaikki eri vaiheet, joita tässä tutkimuksessa olen käynyt läpi ja kuvaan tutkimuskohdetta monipuolisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 233.) Olen huomionut tätä tutkimusta tehdessä eettisesti vastuullisia valintoja sekä oikeita toimintatapoja, jotka edistävät tutkimustoiminnan sujuvuutta. Olen huomionut eettisyyttä alusta alkaen ja tallentanut tutkimusaineistoa aineiston ainoastaan Turun yliopiston Seafile-pilvipalveluun. Tutkimusaineistoon on pääsy vain omalla henkilökohtaisella salasanallani sekä Marita Neitolan asettamalla salasanalla, jolla pääsen aineistoa sisältävään kansioon. Seafile on Turun yliopiston IT-palveluiden ylläpitämä sivusto ja se on tietoturvallinen, sillä data on yliopiston konesaleissa. Tutkimusaiheen valinnassa olen huomionut sen, kenen ehdoilla olen tutkimusaineiston valinnut ja rajannut sekä minkä takia olen tutkimusta aloittanut tekemään tästä aiheesta. Kaikessa tutkimuksen teossa on huomioitava mahdollisimman pieni virheiden mahdollisuus ja opinnäytetyön kaltaista tutkimusta tehtäessä, myös tässä on arvioitava jo tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Olen arvioinut tutkimuksen aloittamis- sekä valmistumisvaiheessa syitä, mitä tutkin ja minkä vuoksi ja avaan näitä syitä seuraavaksi. (Sajajärvi & Tuomi 2017).

Koen, että koronapandemian vaikutukset kaikilla elämäalueilla ovat olleet valtaiset ja kasvatusala on minua lähimpänä oman koulutustaustani vuoksi. Tunnen olevani tulevaisuudessa vastuussa lapsien opettamis- ja kasvattamistyöstä ja on tärkeää, että tiedostan, millaisena poikkeusolot näyttäytyivät koronapandemian aikana ja miten vastaavaan voitaisiin varautua. Tämän tutkimuksen aikana olen pitänyt huolen, ettei kenenkään vastaajan

identiteettiä voi tunnistaa ja en ole tarvinnut tai käyttänyt vastaajien tiedoista muuta, kuin koulutustaustan sekä heidän kokemukset tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta. Vastaajat on siis identifioitu opinnäytetyössäni ainoastaan koulutustaustan perusteella, sillä en tutki tässä tutkimuksessa iän tai asuinkunnan vaikutuksia vastauksien laatuun. Koin tässä tutkimuksessa tärkeämmäksi ymmärtää varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastauksia ja pohtia niitä keskenään. Olen aloittanut tekemään tätä tutkimusta vuonna 2020, jolloin koronapandemia oli valloillaan. Koin lähteiden löytämisen kovin vaikeaksi vielä tähän aikaan ja kirjallisuutta tuntui löytyvän aika vähän vielä teoriataustan kehittämiseen. Tämä graduprosessi oli jonkin aikaa myös tauolla, sillä tein pidempää sijaisuutta alakoulussa. Aloitettuani graduprosessin uudelleen syksyllä 2022, lähteitä ja tutkimuksia löytyi jo huomattavasti enemmän, sillä koronapandemian vaikutuksia oli tutkittu niin Suomessa kuin kansainvälisestikin jo runsaasti.

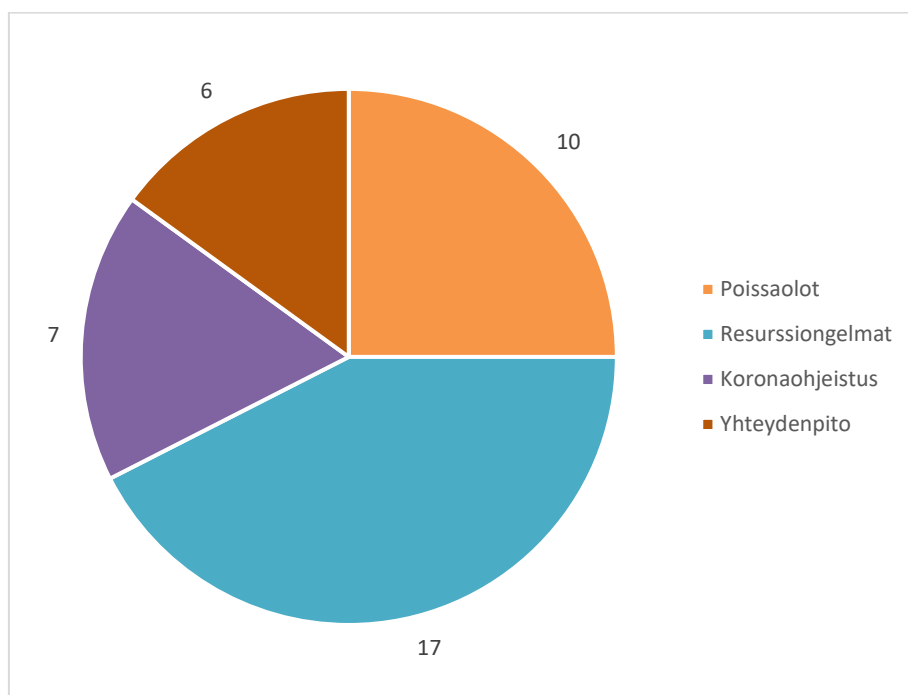
6 Tulokset

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä tutkimustulokset. Luku 6.1 ja sen alaluvut pyrkivät vastaamaan 1. tutkimuskysymykseen ja luku 6.2 ja sen alaluvut pyrkivät vastaamaan 2. tutkimuskysymykseen.

Tuloksissa käsitellään varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia lapsien tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta. Lisäksi tarkastelen sitä, millä tavalla varhaiskasvatuksen ammattilaiset arvioivat tukitoimien seurannan onnistumista koronakevään 2020 aikana. Tutkittavasta aineistosta löydetty ja teemoitellut vastaukset on merkitty sisennettynä leipätekstin ohessa. Jokaisen tulososiossa olevat suorat viittaukset on valittu tarkoituksella esittämään mahdollisimman edustavaa kuvaa niistä vastauksista, jotka kunkin teeman alle soveltuivat. Luvun 6.6 tarkoituksena on olla tiivistävä kokonaisuus niistä vastauksissa ilmenneistä teemoista, joita tutkimuksessa tuli esiin. Jokaista tutkittavaa asiaa, tukitoimien laatimista, toteuttamista sekä arviointia tarkasteltaessa, on havaittavissa neljä yleisintä teemaa, jotka ilmenevät vastauksissa. Teemoja ovat poissaolot, resurssit, koronaohjeistus sekä yhteydenpito.

6.1 Kokemukset tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta

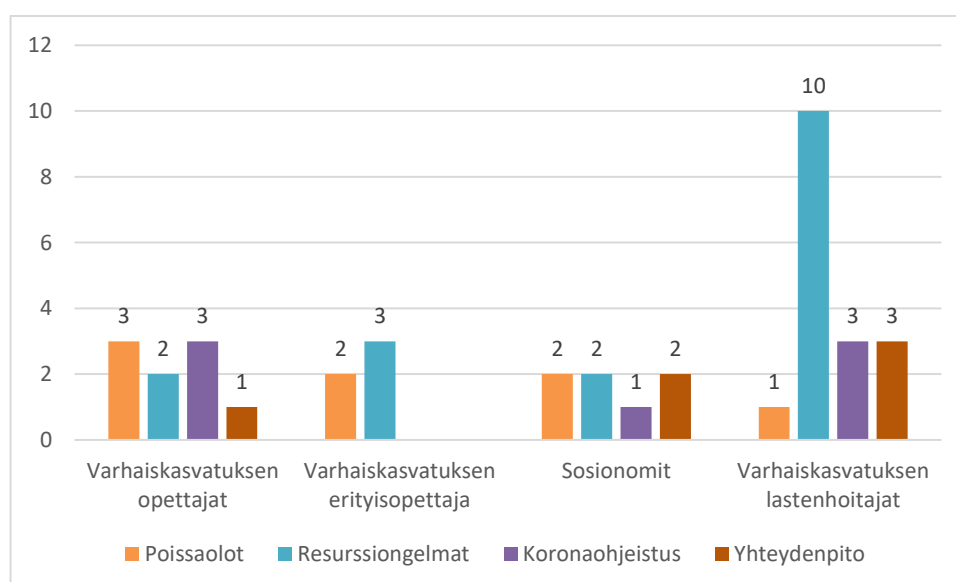
Tukitoimien laatimista koskevissa vastauksissa esiintyi kuvion 1 mukaisesti erilaisia teemoja, joista eniten mainintoja on tullut resurssiongelmista.

Kuvio 1: Teemat tukitoimien laatimisessa

Lähes puolet tukitoimien laatimista koskevista maininnoista on liittynyt resursseihin. Neljäsosan kaikista vastauksista on liittynyt lasten poissaoloihin. Koronaohjeistuksiin sekä yhteydenpitoon liittyvät kokemuksia on ollut lähes yhtä monta.

Seuraavaksi esittelen tuloksia Kuviossa 2. Esille nousseet teemat on nyt esitelty vastaajien koulutustaustan perusteella ja pohdin niitä myöhemmässä vaiheessa. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksia on melko vähän ja kaikista neljästä teemasta poissaolot ja koronaohjeistukset ovat saaneet eniten mainintoja. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksissa on ollut löydettävissä vain kahta teemaa, jotka ovat poissaolot ja resurssiongelmat. Sosionomien vastauksia tarkasteltaessa, kaikki teemat ovat saaneet lähes yhtä monta mainintaa. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa resurssiongelmat ovat olleet selkeästi eniten mainintoja saanut teema. Muiden kolmen teeman mainintamäärät ovat samankaltaisia kuin muillakin vastaajilla.

Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemukset tukitoimien laatisesta

Otteet on jaoteltu seuraavissa alaluvuissa siinä järjestyksessä, kuin ne kuviossa 2 on. Ensiksi käsittelen varhaiskasvatuksen opettajien vastaukset, sitten varhaiskasvatuksen erityisopettajien, sosionomien ja lopuksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastaukset. Jokaista aihetta käsittelevän kappaleen loppuun koostan lyhyen tiivistelmän tuloksista

6.1.1 Tukitoimien laatiminen

Poissaolot tukitoimien laatimisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa ilmenee, että tukitoimien laadinta on voitu aloittaa, mutta lapsen jäädessä pois päiväkodista tai esikoulusta, on laatiminen ollut ongelmallista. Toisen opettajan vastauksessa esiin nousee, sijaisuuden myötä uusiin lapsiin tutustumisen haasteet, kun tukea tarvitsevat lapset ovat olleet poissa. Vastauksista selviää, että lapsen tukitoimien laatimiseen on ollut useitakin syitä erään vastaajan mukaan ja olenkin teemoitellut vastauksen Poissaolo-teeman alle, silloin kun vastaus pääpiirteissään korostaa poissaoloa. Vastauksista käy myös ilmi, että tukitoimien laadinta on saatettu saada alkuun, mutta se on jäänyt kesken. Tämä on tarkoittanut sitä, että tukitoimia ei ole pystytty laatimaan ainakaan kunnolla loppuun saakka. Seuraavissa otteissa tarkemmin varhaiskasvatuksen opettajien vastauksia:

Pystyttiin laatimaan, mutta paljon jäi tyhjiä kohtia jos lapsi oli pois esiopetuksesta.

Suurimmaksi osaksi pystyttiin pitämään. Aloitin veon sijaisuutta maaliskuussa jolloin keskusteluissa ensi vuoden tukimuodoista minulla ei ollut tarpeeksi tietoa lapsesta, koska hän ei ollut päiväkodissa. Myös tulkkikeskustelujen järjestäminen oli haastavaa jolloin ne siirtyivät

Lapsia/vanhempia ei nähnyt kuukausiin / tulkkipalveluja ei saanut arabian kielellä / puhelinkeskusteluissa liikaa väärinkäsityksiä / väärinkuulemisia vanhempien kanssa.

Ne jotka olivat läsnä päiväkodissa kaikki onnistui normaalisti. Kolme kuukautta kotona olleiden arviointi jäi heikoksi,

Tukitoimia laatiessa on tärkeää, että alustavat tiedot lapsen tilanteesta sekä jatkotoimenpiteet olisi kirjattu varhaiskasvatussuunnitelmaan mahdollisimman tarkasti sekä systemaattisesti. Kahdessa ensimmäisessä vastauksessa painottuu vastausten vajavaiseksi jääminen, vaikkakin on koettu, että laatimista on pystytty jotenkin toteuttamaan. Toinen varhaiskasvatuksen opettaja taas kertoo lapsen poissaolon aiheuttaneen ongelmia lapsen taustatietojen siirtymisessä nyt uuden opettajan tietouteen siinä kohtaa, kun tukitoimia olisi kuulunut laatia. Muissa vastauksissa käy ilmi, että poissaolojen vuoksi perheitä ei ole voinut nähdä päiväkodilla ja tällöin kommunikointi on jäänyt olemattomaksi.

Sosionomien vastaukset ovat melko lyhyitä ja niistä ei voi liiemmin päätellä muuta kuin sen, että lapsen poissaolo on aiheuttanut vasu-alustalta katoamisen myös.

lapset jäivät pois varhaiskasvatuksesta, lapsi katosi näinollen myös vasu-alustalta.

Lapsi ei ollut varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan toisessa vastauksessa oli maininta lasten poissaolosta. Työtehtävän tekeminen on ollut haastavaa, mikäli lapsi, jolle tukea tarjottaisiin, on poissa. Erityisopettajan kohdatessa lapset päiväkodilla, on haastavaa havainnoida tai tehdä huomioita niistä tukimuodoista, joita lapsi mahdollisesti tarvitsisi. Mitä useamman lapsen kohdalla tilanne on sama, sitä useammalta tukitoimien laatiminen jäi tekemättä. Lisäksi toisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan vastauksessa kuvattiin poissaolojen vaikutusta seuraavalla tavalla:

Varhaiskasvatussuunnitelman tekoon tarvitaan aina lapsen huoltajat, lapsi sekä vasun laatija. Lapsen poissaolo koko siltä ajalta, kun tukitoimia olisi voitu laatia

Vastauksesta käy ilmi, että lapsen poissaolo on vaikuttanut merkittävästi siihen, ettei tukitoimien laatimista ole ollut mahdollista tehdä. Vastauksessa on myös mainittu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekoon tarvittavat muut henkilöt, kuten huoltajat sekä lapsi itse. Vastauksen perusteella varhaiskasvatussuunnitelman tekoon tarvittavista henkilöistä on puuttunut lapsi sekä lapsen huoltajat.

Vain yhdeltä varhaiskasvatuksen lastenhoitajan vastausta edusti poissaolojen vaikutus, kuten seuraava ote antaa ymmärtää:

Lapsi välttämättä ollut paikalla koko aikana kun VASU olisi pitänyt laatia.

Lapsen poissaolo koko toimintakauden aikana on vaikeuttanut tukitoimien laatimista. Tällöin tukitoimia ei ole pystytty laatimaan lainkaan, vaikka lapsesta saattaisikin olla aiempaa tietoa aiemmasta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Mikäli lapsi ei ole paikalla varhaiskasvatuksessa, ei lasta ole mahdollista havainnoida eikä täten arvioida saati laatia uusia toimia, joita voisi olla tarpeen muuttaa tai kehittää.

Resurssit tukitoimien laatimisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien kommenteissa esiintyi aikaan liittyviä sekä avustuspalveluiden saamiseen liittyviä resurssimainintoja.

Arviointikeskusteluja ei pidetty yhtä paljon kuin mitä oltiin suunniteltu

Tulkki palveluiden käytössä ongelmia

Erään varhaiskasvatuksen opettajan vastauksesta käy ilmi, että alkuperäisen suunnitelman mukaan sovittuja tai suunniteltuja tapaamisia ei kyetty pitämään toivotun verran. Kyse voi olla joko ajallisesta ongelmasta, ettei ehditty tai vaikeudesta saada perheitä tai muita varhaiskasvatuksen moniammatillisia tiimejä koolle tietyissä aikapuitteissa. Joka tapauksessa jo aiemmin suunnitellut aikataulut ovat pettäneet. Toisen varhaiskasvatuksen opettajan vastauksessa esiintyy ongelmallisena tukipalveluiden saatavuuden. Tulkkausta todennäköisimmin tarvitaan juuri perheiden kanssa käytäviin keskusteluihin lapsesta.

Sosionomien vastauksissa tuli ilmi tapaamiset, joita piti pystyä toteuttamaan.

Verkostopalaveriinhin kuuluu useita moniammatillisia työntekijöitä, niin terapeuteista erityisopettajiin. Verkostopalaverin tarkoituksena on konsultoida myös muita varhaiskasvatuksen ammattilaisia, jotta tukitoimet olisivat mahdollisimman monipuolisia ja yksilöllisellä tasolla sovittuja. Verkostopalaverien pitäminen vaatii monelta eri taholta joustavuutta, jotta tapaaminen saadaan pidettyä kaikille sopivaan aikaan.

Verkostopalaverit jäivät pitämättä

Tämän sosionomin mukaan verkostopalaveri on jäänyt kokonaan pitämättä. Tarkempi syy ei selviä vastauksesta. Toisen sosionomin vastaus käsittelee vasuvartiksi kutsuttua tapaamista.

Ajankohtana pidetään vain vasuvartti, joka on arviota suunnitelmasta.

Vasuvartti nimityksenä antaa ymmärtää, että kyseessä on lyhyehkö tapaaminen, jossa käsitellään varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviä asioita. Vartti eli 15 minuuttia kuulostaa melko lyhyeltä ajalta käydä läpi lapsen kasvuun, opetukseen ja kehitykseen liittyviä asioita.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksessa tukitoimien laatimista koskevaksi haasteeksi on koettu henkilökuntapulaan liittyvät ongelmat, kuten seuraava ote esittää:

Henkilökuntavaje kesäkuussa ja toistuvia suhdelukyylityksiä.

Vastauksen mukaan, kyselyn ajankohtaan liittyen kesäkuu 2020 olisi koettu haastavaksi toteuttaa henkilökunnan työvoimapulan vuoksi. Henkilökunnassa näkyvät liian vähäiset työntekijämäärät ovat yhteydessä myös usein suhdelukujen ylitykseen. Lapsiryhmän koko on ollut liian suuri työntekijöiden pätevyyteen sekä lukumäärään nähden.

Toisessa erityisopettajan vastauksessa tulee esiin sanat ”välttämättömimmät” ja ”kriittisimmät” ja niistä voinee päätellä, että tukitoimien laatimista on jouduttu priorisoimaan joidenkin lasten osalta.

vain välttämättömimmät/kriittisimmät laadittiin

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa on tullut eniten kommenttia resurssien merkityksestä. Avustajien poissaolo on vaikuttanut koko ryhmän toimintaan, sillä avustajan tehtäviä ei ole joko pystynyt kukaan muu tekemään tai niitä on joutunut tekemään joku muu varhaiskasvatuksen ammattilainen omien työtehtäviensä lisäksi.

Avustajat lomautettiin, joten tukiresurssia ei ollut

Henkilökuntaa liisn vähän

Vakan opettajilla tarkoitetaan seuraavassa vastauksessa varhaiskasvatuksen opettajia, joiden vastuulla on laatia pedagogisia asiakirjoja, kuten varhaiskasvatussuunnitelmia sekä niihin kirjattavia tukitoimia. Jos varhaiskasvatuksenopettaja puuttuu ryhmästä, on haastavaa saada pedagogisia asiakirjoja täytettyä, jos ei ole asiantuntijaa niitä täyttämässä eikä havainnoimassa pedagogisia tilanteita, saati antamassa pedagogista näkemystään lapsen toiminnasta tai muutoksista.

Suurin osa vakan opettajista puuttui päiväkodeista.

Työntekijöitä pakkolomilla, vähän työntekijöitä, aika ei riittänyt

Koronaohjeistukset tukitoimien laatimisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista voi huomata seuraavien otteiden mukaan, että erityisopettajia oli kielletty saapumasta päiväkotiin tai suositeltu etätöön tekemistä varhaiskasvatuksessa:

Erityisopettajat eivät saaneet käydä päiväkodeissa

Erityisopettaja oli koko kevään etätöissä eikä palavereja pidetty

Päiväkotiryhmään ei ollut vastaajan mukaan mahdollista saada erityisopettajia havainnoimaan konsultoimaan lapsille kuuluvista tukitoimista. Etänä toteutettavat palaverit eivät anna samaa antia, kuin kontaktissa tapahtuva palaveri, jolloin kaikki osallistujat ovat 100% läsnä asian äärellä. Erityisopettajien seuraaminen, havainnointi lapsiryhmässä jäänee myös hyvin erityyppiseksi, jos ja kun sitä mahdollistetaan etänä. Erityisopettaja ei näe etänä tällöin koko ryhmän toimintaa eikä pysty liittymään lasten kanssa toimimiseen. Samoin erityistä huomiota vaativien tilanteiden havainnointi jää vähäisemmäksi kuin kontaktissa tapahtuvaa seuraamista ei ole mahdollista toteuttaa. Koronakevät 2020 asetti rajoitteita, joiden aikana kaikenlainen ylimääräisten kontaktien välttäminen oli suositeltavaa tartuntojen ehkäisemisen vuoksi. Tällöin on myös ymmärrettävää, että erityisopettajat, jotka toimivat usein kiertävinä laaja-alaisina, eivät päässeet kohteisiin lapsia ja henkilökuntaa tapaamaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tavallisen päivän aikana saattaa olla useita lapsiryhmiä ja varhaiskasvatusyksiköjä. Kiertävän erityisopettajan on tällöin riski saada koronavirustartunta tai olla itse tartuttava osapuoli.

Yhden sosionomin vastauksessa todettiin, että varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvien toimenpiteiden siirtämiselle oli tullut oma ohjeistus.

Ohjeistus oli, että vasut siirretään

Varhaiskasvatussuunnitelmia on tarkoitus tarkistaa vähintään kerran vuodessa ja vastaajan kommentin mukaan aikataulu on ollut jo tiedossa, sillä sitä on ollut tarvetta siirtää myöhemmälle ajankohdalle. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat olivat ainoa ammattiryhmä tässä teemassa, joiden vastauksissa ei ollut yhtään mainintaa koronaan liittyvistä ohjeistuksista. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksista on huomattavissa samankaltaisia teemoja mainittavan, joissa ohjeistukset ovat määritelleet, missä ja milloin varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviä tapaamisia saa pitää. Vastauksista käy myös ilmi ohjeistusten epämääräisyys ja epäselvyys. Epämääräisten ohjeiden on kerrottu muuttuneen useaan otteeseen ja varhaiskasvatussuunnitelmien ajankohta on vaihtunut myös monesti. Vastauksessa ei kerrota tarkasti, mitä kautta vasuihin liittyvä ohje on aluksi tullut. Myöhemmin on kuitenkin käynyt niin, että johtaja on muuttanut ohjeistusta tilanteen vaatimalla tavalla. Seuraavat otteet kuvaavat ohjeistuksista tulleita kokemuksia:

Aluksi tuli ohje että Vasuja ei tehdä uusien lasten kanssa, myöhemmin tuli ohje että tehdään sittenkin, johtaja oli sitä mieltä että tehdään syksyllä kun ei tiedä ketkä lapset jatkavat. Tehtiin kuitenkin arviointikeskustelut etänä.

Tapaamiset kiellettiin ja puhelimitse ei saatu yhteyttä kaikkiin

Jatkuvasti muuttuneiden ohjeiden ja henkilökunnan sijoittelun/poissaolojen vuoksi

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien edellisistä vastauksista saa varsin huolestuttavan kuvan koronakevään 2020 tilanteesta varhaiskasvatuksessa. Ohjeistusten muuttuminen useaan otteeseen ja epävarmuus lapsiryhmän koosta ovat olleet tukitoimia hankaloittavia tekijöitä. Epävarmuutta vastauksen mukaan luo ohjeistusten vilkas muuttaminen.

Yhteydenpito tukitoimien laatisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien jokapäiväiseen työhön kuuluu tiivis ja säännöllinen yhteydenpito sekä yhteistyö lasten vanhempien ja huoltajien kanssa. Koronapandemian vuoksi kaikkia kontakteja tuli välttää mahdollisimman paljon. Varhaiskasvatuksessa yhteydenpidon ylläpidettiin etäyhteyksien avulla. Seuraavassa vastauksessa kerrotaan varhaiskasvatuksen opettajan havainnosta vanhempien kanssa ylläpidettävään yhteydenpitoon liittyen:

Osa perheistä ei tullut paikalle teams kokoukseen

Teams-kokouksessa tarkoitetaan Microsoft Teams-palvelua, jonka avulla verkossa pystytään pitämään joko puhelu- tai videopuheluyhteydellä tapaamisia. Teams-kokoukseen liittymiseen ei tarvita erillistä Microsoft-pohjaista sähköpostia eli siihen pystyy osallistumaan kuka vaan kutsulinkin saanut. Vaatimuksena tapaamiseen osallistumiseen on vain verkkoyhteys ja laite, jolla liittyä tapaamiseen. Varhaiskasvatuksen opettaja on vastauksensa mukaan yrittänyt mahdollistaa vanhempien osallisuuden toteutumisen etäkokouksen kautta, mutta ei avaa tarkemmin mikä on voinut olla syynä siihen, ettei perhe tullutkaan paikalle.

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksista käy ilmi että, lasten huoltajien tavoittaminen on koettu varsin haasteellisenä. Syiksi sosionomien mukaan mainittu etteivät huoltajat suostuneet etäpalaveriin. Epäselväksi jää, onko huoltajien kieltäytyminen johtunut etätapaamisen mahdollisuudesta, palaverin aiheesta vai täysin jostain muusta syystä.

Aika paljon vasu-keskusteluja jouduttiin perumaan, kun vanhemmat eivät suostuneet etäpalaveriin

etäyhteydessä väärinkäsitykset kielimuurin vuoksi olivat ikäviä

Etänä palaveria pitäessä, haasteeksi on sosionomien mukaan myös koettu väärinkäsitykset, joita kielimuuri on aiheuttanut palaverin pitäjän sekä huoltajien kesken. Huoltajilla ei ole joko ollut mahdollisuutta saada etänä ketään tulkiksi tai varhaiskasvatusyksikön puolelta ei ole ollut tarjota tukipalvelua tulkkauksen mahdollistamiseksi.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla ei ollut mitään kommenttia yhteydenpitoon liittyen.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa ilmenee vanhempien kieltäytyminen olla yhteydessä. Toisen lastenhoitajan vastauksessa kuvataan yhteydenpidon haastetta kielimuurin vuoksi.

Aika paljon vasu-keskusteluja jouduttiin perumaan, kun vanhemmat eivät suostuneet etäpalaveriin

etäyhteydessä väärinkäsitykset kielimuurin vuoksi olivat ikäviä

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastausten perusteella ei selviä tarkempaa syytä, miksi vanhemmat eivät ole halunneet osallistua etäpalaveriin. Onko kyseessä ollut silkka haluttomuus, etätapaamisten vastustaminen, osaamattomuus vai laitteisto-ongelmat? Tämän kaltaisten kysymysten avaamista selvennän lisää Pohdinta-luvussa.

Lisäksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajat totesivat, että vanhempia oli vaikea tavoittaa monipuolisista yhteydenottotavoista huolimatta, kuten seuraava ote esittää:

Kaikki vanhemmat eivät halunneet palaveria puhelimitse tai eivät vastanneet viesteihin tai puheluihin. Joistain lapsista oli mahdotonta pitää vasua, koska ennen koronataukoakin he olivat vasta aloittaneet, emmekä vieä tunteneet yhtään lasta.

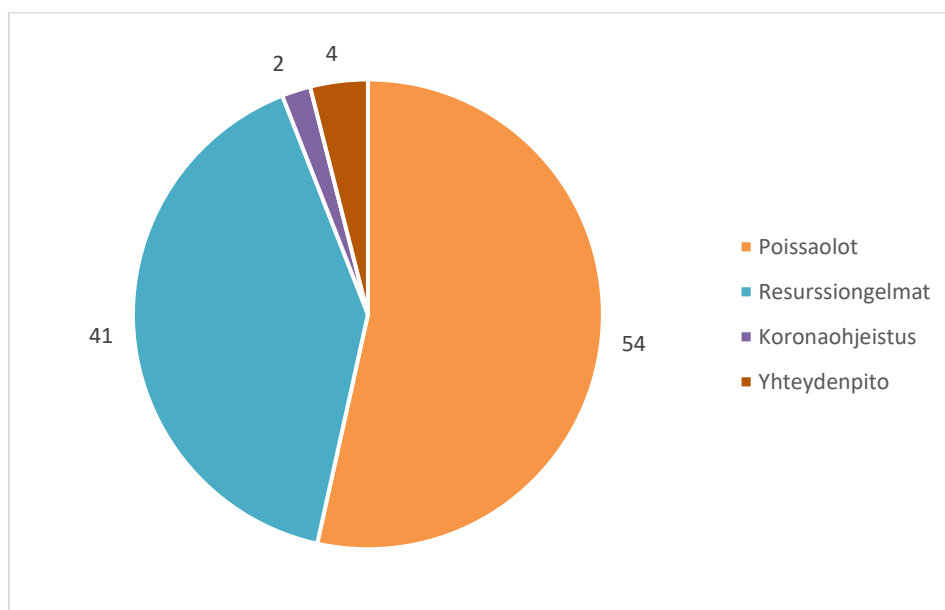
Vanhemmat eivät halunneet

yhteydenpito haastavaa

Vastauksista käy ilmi sen lisäksi, että vanhempia oli vaikea saada, myös se, ettei tiedonkulku lapsien tarpeista ollut riittävällä tasolla. Varhaiskasvatussuunnitelman ylläpitäminen koettiin hankalaksi, koska jo aiemmin pois jääneistä lapsista ei ollut mitään aiempaa tietoa esimerkiksi tukitoimien tai muunkaan varhaiskasvatussuunnitelmaan kuuluvan tiedon puolesta.

.

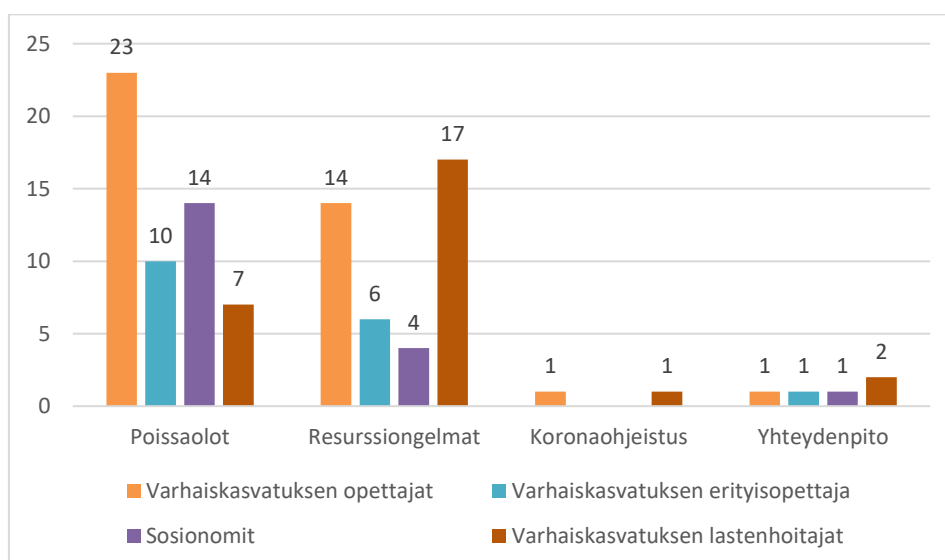
6.1.2 Tukitoimien toteuttaminen

Kuvio 3: Tukitoimien toteuttamisessa mainitut teemat

Yli puolet tukitoimien toteuttamiseen liittyvistä vastauksista on käsitellyt lasten poissaoloja. Selvästi toiseksi useimmin mainittu teema on ollut resurssiongelmat ja vain muutama vastaus on käsitellyt koronaohjeistusta tai yhteydenpitoa. Seuraavaksi tarkastelussa tarkemmin ammattiryhmittäin vastatut teemat.

Seuraavassa kuviossa esitellään vastaajaryhmittäin esiteltyjen teemojen maininnat.

Kuvio 4: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastausmäärät

Tukitoimien toteuttamiseen liittyvissä vastauksissa on jo jonkin verran enemmän vastauksia kuin tukitoimien laatimista koskevassa kysymyksessä. Vastaukset painottuvat pääosin

varhaiskasvatuksen opettajien, varhaiskasvatuksen sosionomien sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajien useisiin vastauksiin. Selvästi vähemmän on tullut vastauksia varhaiskasvatuksen erityisopettajilta. Varhaiskasvatuksen opettajat sekä sosionomien vastauksissa on ollut eniten mainintoja poissaoloista, kun taas toisiksi eniten vastauksia saanut teema resurssiongelmien on saanut eniten vastauksia myös varhaiskasvatuksen opettajilta, mutta myös varhaiskasvatuksen lastenhoitajilta.

Poissaolot tukitoimien toteuttamisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien kommentoissa tukitoimien toteuttamiseen vaikuttavaa poissaoloa on mainittu seuraavissa otteissa:

Ei niiden lasten osalta jotka olivat pidemmän jakson poissa läsnäolo-opetuksesta

koska lapsi ei ollut paikalla päiväkodissa tukea ei voitu antaa

Ko. Lapsi kotona koko poikkeusajan vanhempien päätöksellä.

Lasten poissaolo, pidempi- tai lyhytaikainen on koettu näissä kommentissa syyksi, minkä takia tukitoimia ei voida toteuttaa. Tämä on varsin ymmärrettävä seikka, sillä lapsen kanssa tehtävät tukitoimet toteutuvat parhaiten, kun lapsi on fyysisesti paikalla varhaiskasvatuksessa ja lapsen kasvun ja kehityksen seuranta ja havainnointi on säännöllistä ja pidempiaikaista.

Seuraavassa otteessa varhaiskasvatuksen opettaja ovat pohtinut tukitoimien velvoittavuutta muiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmasta:

Jos lapsi ei ollut paikalla, eikä velvoitetta järjestää varhaiskasvatusta ole, niin eihän vasu silloin toteudu. Ja jos en ole opettajana paikalla varmistamassa toteutusta niiltä lapsilta jotka on paikalla, en usko että se toteutuu muun henkilökunnan voimin. En usko että muiden ryhmien opet/lastenhoitajat lukivat oman ryhmäni lasten vasuja ja suunnittelivat toimintaa niistä käsin. Henkilökunta lomaili myös paljon joten uskon että sekin vaikeutti vasujen toteutumista.

Opettaja pohtii vastauksessaan, kuka on vastuussa ja varmistamassa lapsen tukitoimien toteuttamisen, mikäli pedagogisen vastuun kantaja jää pois. Vaikka ryhmät toimivat limittäin

yhdessä päiväkodissa, on jokaisella ryhmällä kuitenkin vastuuopettajat ja vastuuaikuiset, jotka tietävät ja tuntevat oman ryhmän lapset kaikista parhaiten. Olisi tärkeää, että lapsen kanssa toimivalla aikuisella olisi pääsy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jolloin tunnistaa ja tiedostaa lapsen tarpeet lyhyemmänkin ajan viettämisen perusteella. Erityisesti henkilökunnan poissaolot ovat vaikuttaneet siihen vastaajan mukaan, ettei sijaiset välttämättä tienneet tukitoimista, joita oli tarkoitus mahdollisesti toteuttaa tai suunnitteilla. Poissaoloilla on siis tässä vastauksessa tarkoitettu niin lasten kuin henkilökunnankin poissaoloja ja kummallakin on vaikuttanut olevan merkitystä tukitoimien laatimiseen.

Seuraavan varhaiskasvatuksen opettajan mukaan vaihteleva osallistuminen on tuottanut haasteita tukitoimien laatimiseen, kuten seuraavasta otteesta käy ilmi:

lapset osallistuivat vain vähän tai eivät ollenkaan esiopetukseen poikkeusolon aikana. Heitä pyrittiin tapaamaan muutaman kerran myös etäyhteyden avulla, mutta se oli haastavaa.

Pois jääneiden lasten osalta yhteyttä on yritetty ylläpitää perheisiin etäyhteyden avulla, mutta se on koettu haastavaksi. Vastaaja ei ole tarkentanut, mistä syystä haasteita yhteydenpidossa on tarkemmin ottaen ollut.

Sosionomien mukaan etävarhaiskasvatusmahdollisuus on ollut tarjolla, mutta lasten osallistuminen on ollut poikkeusoloissa, niin lähi- kuin etäopetuksen myötä, hyvin vähäistä. Poissa olevan lapsen tukitoimia on vaikea toteuttaa jos lasta ei ole mahdollista nähdä tai tavata millään tavalla.

Koska lapset eivät olleet paikalla varhaiskasvatuksessa eivätkä osallistuneet etävarhaiskasvatukseen

Lapset eivät olleet ollenkaan päiväkodissa

Lapsi saattoi olla pois päiväkodista useamman kuukauden, joten esim. ryhmässä toimimisen tavoitteita ei saatu päiväkodissa täytettyä.

Sosionomien vastauksista käy myös ilmi, että lapselle asetetun tavoitteen täyttyminen on jäänyt toteutumatta lapsen poissaolon vuoksi. Yksilöllinen tavoite ryhmässä toimimisesta täyttyy ainoastaan ryhmässä toimimalla, mutta mikäli lapsi ei osallistu ryhmän toimintaan, on tällöin mahdotonta toimia tavoitteen eteen.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksista käy ilmi, että lasten huoltajia on kannustettu tai suositeltu pitämään lapsi kotona, jolloin kunta on tarjonnut maksuttomuutta menetetyistä

varhaiskasvatusajasta. Maksuttomuuden tarjoaminen on ollut varmasti käänteentekevä tekijä siinä vaiheessa, kun perheet ovat pohtineet viedäkö lapsi altistumaan päiväkotiryhmään vai pitää lapsi kotona, mutta silti maksaa sovitusta päiväkotipäivistä. Pitkäksikin aikaa kotiin jäävälle lapselle on haastava mahdollistaa tukitoimia, saati arvioida niitä, jos lapsi ei ole fyysisesti osallistumassa pedagogiseen toimintaan.

Ei pystytty toteuttamaan niillä lapsilla, jotka eivät olleet lähiopetuksessa

Kotona olevien lasten kohdalla osasmisen/ kehittymisen tasoa oli vaikea arvioida koska lapsi ei ollut fyysisesti varhaiskasvatuksessa

Iso osa lapsista oli kotihoidossa korona-aikavälillä. Kunta tarjosi maksuttomuutta jos huoltaja sitoutui pitämään lapsen kotona.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla vastaukset koostuvat lyhyistä vastauksista poissaoloihin liittyen poissaolosyistä. Seuraavassa otteessa käy ilmi syy, miksi vanhempi on päättänyt jättää lapsen kotiin varhaiskasvatuksen sijaan:

Vanhempi irtisanoi hoitopaikan vähentyneiden tulojensa vuoksi, vaikka kunta ei olisikaan korona-ajan poissaoloista veloittanut vanhempia.

Vastauksen perusteella vanhempi on nähnyt paremmaksi vaihtoehdoksi irtisanoa lapsen varhaiskasvatuspaikan kokonaan, vaikka kunta on tullut vastaan maksuttomuutta tarjotessaan. Lapsen poissaolon syynä on ollut siis perheen taloudellinen tilanne.

Muita varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksia olivat seuraavat, jo hyvin tutuiksi aineistossa tulleet ja varsin ytimekkäät vastaukset:

lapsi oli kotona poikkeusolojen aikana

Lapsi ei paikalla

lapset kotona

Resurssit tukitoimien toteuttamisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa esiintyvistä resursseista puhuttaessa, voidaan huomata, että työpanoksen on koettu olevan alhaisempi, kuin mitä olisi ollut tarpeen. Yleisesti ottaen koko lapsiryhmän huomiointi on siis jäänyt vähemmälle, kuin yleensä.

En koe, että paneuduttiin kaikkiin lapsiin ja tuen tarpeisiin niin hyvin kuin olisi voitu

Toisissa vastauksissa esiintyy että loma-aikojen osuus on ollut suurta juuri koronakevään pahimpaan aikaan. Voisi ajatella, että lapsiryhmän pienuuden vuoksi on ollut järkevää myös siirtää henkilökuntaa lomalle, koska aikuisia on ollut suhteessa lapsiryhmään kovin vähän. Vastaajan kommentista ei kuitenkaan voida päätellä syytä, minkä vuoksi työntekijöitä on jäänyt lomalle. Seuraavissa varhaiskasvatuksen opettajien otteissa resurssiongelmista otteita:

Henkilökuntaa lomalla ja kaikki vapaat pidettävä poikkeusaikana

Kiertävän erityisopettajan panos (eli käytännössä päiväkodissa paikallaolo) ei toteutunut.

Vastauksista käy selväksi, että poikkeusaikana vapaiden pitämiseen on mahdollisesti ollut erillinen käsky tai ohjeistus. Poikkeusaika koronakeväällä oli hyvin ennalta-arvaamatonta ja tästä syystä on varmasti ollut tavallista, että töistä vapaille tai lomalle jääminen oli hyvä vaihtoehto, sillä lapsia ei ole välttämättä ollut ryhmässä niin paljoa, kun varhaiskasvatuksen ammattilaisia olisi ollut käytössä. Resursseja on voinut olla ”liikaa”, jonka vuoksi oli syytä ohjata työntekijöitä vapaalle. Samoin kiertävän erityisopettajan kiertäminen päiväkodeissa on jäänyt ja mitä ilmeisimmin myös työpanos on ollut vähäistä, jos erityisopettaja ei ole voinut olla paikalla.

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissaan esittelen mainintoja siitä, millaisena työntekijöiden työmoraaali on muuttunut. Vastauksista ei käy ilmi, onko sitoutuminen työhön ollut jo ennen koronan alettua heikko. Huoli onkin suurin teema sosionomeilla, joka käy ilmi näistä seuraavista vastauksista:

Työntekijöiden sitoutuminen lasten vasujen tavoitteiden toteuttamiseen vaihteli

Henkilökunta vaihtui eikä tieto tuen tarpeesta ja käytetyistä keinoista kulkenut

Toiminta oli aika sekavaa ja paljon lapsia kotihoidossa. Pienet samassa ryhmässä veivät aikaa isompien lasten tarpeista.

Toiminnan epäjärjestelmällisyys, informaationkulun haasteet ja työhön sitoutumattomuus olivat vastaajien mukaan resursseihin vaikuttavia tekijöitä. Työntekijöiden vilkas vaihtuvuus kertoo työntekijäpulasta ja työhön sitoutumattomuus kertonee ammattitaidottomuuden lisäksi

työn sekä lasten arvostamisen puutteesta. Varhaiskasvatuksessa työntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi olisi erityisen tärkeää, että informaatio kulkee niin työntekijältä toiselle, jotta voidaan taata ja mahdollistaa yhtä laadukas varhaiskasvatus jokaiselle lapselle. Ryhmäjaon merkitys on ollut myös suuri tekijä mahdollistamaan liian erilaisten lapsiryhmien tarpeiden yhdistämisen. Pienemmillä lapsilla on erilaiset tarpeet, niin fyysisesti kuin sosiaalisesti, kuin vanhemmilla lapsilla ja silti huomioita täytyy kiinnittää silti tasavertaisesti jokaiseen lapseen. Lapsiryhmän yhdistäminen on voinut olla ajankäytöllisesti järkevältä kuulostava ajatus, mutta resursseja miettiessä, on täysin eri asia olla alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmässä kuin 5-vuotiaiden ryhmässä. Tarpeet ja tavoitteet ovat hyvin samankaltaisia, mutta lapsien taitotasot ja tuen tarpeet ovat hyvin eri tasolla.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat mainitsevat vastauksissaan uuden yllättävän tilanteen ja valmistautumattomuuden sekä osaamattomuuden tilanteen edessä.

Ei varmasti siinä määrin kuin että lapsi olisi ollut lähiopetuksessa päiväkodissa. Resurssikysymys sekä uusi yllättävä tilanne, jonka vuoksi ei ollut tarpeeksi osaamista ja tietoa miten tukea pysyttäisiin järjestämään. Päiväkodissa olleet lapset saivat varmasti paljon yksilöllistä tukea ja monen kohdalla tuen vahvuutta voitiin vähentää.

Vastauksesta selviää, että tukitoimien toteuttaminen olisi voinut olla paremmallakin tolalla. Uudessa tilanteessa selviäminen sekä puitteiden mahdollistamien erilaisten toimien avulla on yritetty selvittää tuen järjestämisestä niiden lasten osalta, jotka eivät olleet lähiopetuksessa. Päiväkotiin jääneiden lasten osalta tukitoimia on kyetty toteuttamaan sekä arvioimaan, sillä muutoksia on tehty joidenkin lasten osalta ja tukitoimia on voitu muokata. Onko kyseessä ollut lapsiryhmän muutokset vai yksilöllisemmän tuen mahdollisuudet, sitä ei vastaaja tarkenna.

Toisen erityisopettajan huomio oli myös kiinnittynyt perheiden voimavaroihin. Huolta ei siis noussut pelkästään lasten jaksamisesta ja tuen riittävydestä sekä vaan myös huoltajien jaksamisesta pysyä perillä lapsen toiminnan kehittymisestä sekä tämän tukemisesta.

Toisen lapsen kohdalla lähiopetuksessa homma toimi, mutta toinen lapsi oli kotona jossa ei voimat tahtoneet riittää yhteistyöhön etänä.

perheillä epätasa-arvoiset mahdollisuudet tietotekniikan hyösyntämiseen, yhteisen kielen puuttuminen perheiden kanssa nousi haasteeksi

Epätasa-arvoinen mahdollisuus pystyä osallistumaan tietoteknisten välineiden avulla tukitoimien toteuttamiseen tai niistä keskustelemiseen, on ollut erityisopettajan huolena. Etäpalaverien kulttuuri ei ole välttämättä ollut perheille tuttu käsite. Tietoteknisten laitteiden käyttö vaatii osaamista, verkkoyhteyttä sekä usein erinäisiä tilejä eri sivustoille. Lisäksi huolta on koettu kielimuurin aiheuttamista haasteista. Tulkkipalveluita on ollut mahdollisesti saatavilla paikan päällä päiväkodilla tavattaessa, mutta etäpalaverien tullessa kuvioihin, tilanne on saattanut olla eri.

Terapeutit työskentelivät vain videoyhteyksien välityksellä

Lisäksi erityisopettajien vastauksista selvisi, että muu moniammatillinen tuki oli terapeuttien osalta vain etäyhteyden päässä, jolloin tapaamisten toteuttaminen on ollut erilaista, kuin terapeutin fyysisesti ollessa läsnä.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla vastaukset koostuivat työntekijäpulasta, ammattitaidottomuudesta ja ammattikohtaisista vastuualueista, mutta myös lapsiryhmien sekoittumisen aiheuttamista työmäärän muutoksesta. Avustajien poissaolot ja lomautukset koko henkilökunnan osalta vaikeuttivat tukitoimien toteuttamista. Ajankäytön ongelmat ja apukäsien määrä rajoitti tekemistä, kuten seuraavissa kommenteissa käy ilmi:

Avustajat lomautettiin, joten tukiresurssia ei ollut

Ei ollut riittävästi henkilökuntaa (lomautukset) suhteessa tuen tarvitsijoihin

Liian vähän henkilökuntaa, kaksi ryhmää yhdistettynä jolloin ikähaitari 0-6v

Lisäksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajien huolta aiheutti tukisuunnitelmien tavoittamattomuus. Sähköiset palvelut ovat usein vain varhaiskasvatuksen opettajien saatavilla, jolloin hoitajat eivät pääse tutustumaan niihin omatoimisesti. Eräs vastaaja on myös todennut, että tukitoimien toteuttamista ei tehty lainkaan, sillä vastuu on lastentarhanopettajalla. Tukitoimet saattoivat siis jäädä vastaajien mukaan lähes kokonaan tai täysin kokonaan tekemättä, sillä pedagogisessa vastuussa oleva varhaiskasvatuksen opettaja joko uupui ryhmästä tai tieto ei ole kulkeutunut varhaiskasvatuksen lastenhoitajille asti. Samassa ryhmässä toimivien varhaiskasvatuksen ammattilaisten luulisi olevan hyvinkin

tietoisia ja yhtä vertaisia sen tiedon äärellä, millaisista tukitoimista ja tuen tarpeista ryhmän lapset hyötyvät.

Ei tunnettu kaikkia lapsia ja kaikki suunnitelmat olivat opettajien takana sähköisenä joihin hoitajilla ei ole pääsyä. Olimme fyysisesti eri päiväkodissa jossa meidän talon 3 ryhmän lapset oli yhdistetty yhdeksi ryhmäksi.

Koska vain lto tekee ja jos on pois niitä ei tehdä

Koronaohjeistukset tukitoimien laatimisessa

Varhaiskasvatuksen opettajan vastauksessa todetaan, että tapaamisten järjestäminen oli kiellettyä. Koronakevään tapahtumien valossa asetetut rajoitteet vaikeuttivat tukitoimien toteuttamista, joten varhaiskasvatussuunnitelmien teko on vastaajan mukaan siirretty suoraan seuraavan toimintakauden syksyyn.

Vanhempia ei saanut tavata ja vasuja tehdä yhdessä, vaan ne siirrettiin syksyyn.

Osa Hyveistä tehtiin vanhempien kanssa puhelimitse tai kirjattiin päiväkodissa opettajan toimesta.

Oletuksena on ollut, että syksyllä 2020 tilanne saattaisi olla suotuisampi tapaamisen järjestämiseksi. Koska tapaamisia piti olla poikkeusolojen aikaan mahdollisimman vähän lähikontaktina, on ollut kuitenkin hyvä huomata, että vastaajan mukaan vanhemmat on tavoitettu ja kuultu puhelimitse ja tarvittavia kirjauksia on saatu tehtyä varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Yhteydenpito tukitoimien toteuttamisessa

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista ei yksikään vastaus kuvaillut yhteydenpitämiseen liittyviä tekijöitä tukitoimia vaikeuttavaksi tekijäksi.

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissa oli yksi yksi vastaus, jossa todettiin, että lapsen jäädessä pois lähiopetuksesta etävälineiden käyttö oli hyvin haastavaa, sillä huoltajat eivät kokeneet tarpeelliseksi osallistua niiden avulla, kuten seuraava ote kertoo:

Lapsi ei ollut lähiopetuksessa, eikä pysty käyttämään etävälineitä/vanhemmat eivät nähneet asiaa tarpeelliseksi.

Vastauksesta ei voida päätellä, onko kyse osaamattomuudesta vai viitseliäisyydestä. Joka tapauksessa yhteydenpidossa on ollut haastetta, joka on johtunut vanhempien toimesta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla oli vain yksi maininta yhteydenpidon vaikutuksesta.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla vastauksissa esiintyi paljon huomioita perheiden kyvyistä saada lastenhoitoa organisoitua, jolloin aikaa olisi jäänyt tukitoimien toteuttamiselle. Joko ajan järjestämisellä tarkoitetaan ylipäättään lapsen varhaiskasvatukseen liittyviä ajallisia ongelmia sekä lastenhoidollisia ongelmia.

Huoltajilla vaikea järjestää aikaa...lastenhoito

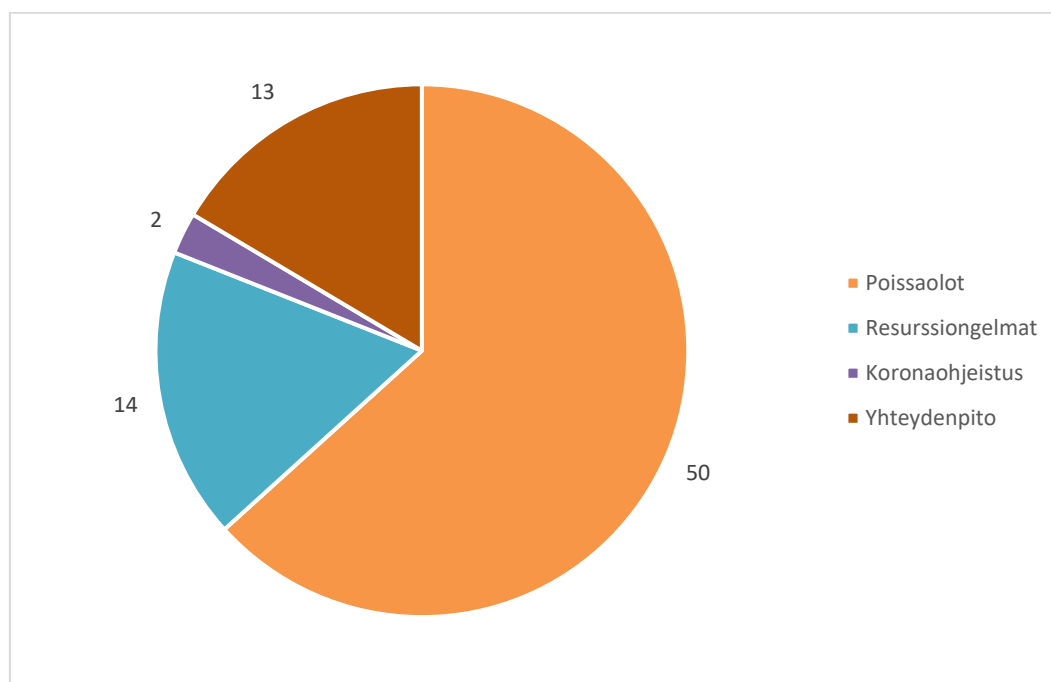
Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kommentteissa on myös mainittu, että lapsille suunnattuja varhaiskasvatuksen tehtäviä on annettu kotiin ja niistä on odotettu palautetta tai jonkinlaista kommunikointia päiväkodin suuntaan. Kotiväkeä on siis pyritty osallistamaan lapsen tehtävien tekemisessä.

Koska vanhemmat eivät vastanneet viesteihin tai antaneet palautetta annetuista tehtävistä.

Yhteydenpito on vastaajan mukaan ollut haastavaa, sillä yrityksistä huolimatta vanhemmilta ei ole kuulunut vastausta, joten ei ole tietoa, miten annettuja tehtäviä on tehty vai onko tehty lainkaan.

6.1.3 Tukitoimien seuranta

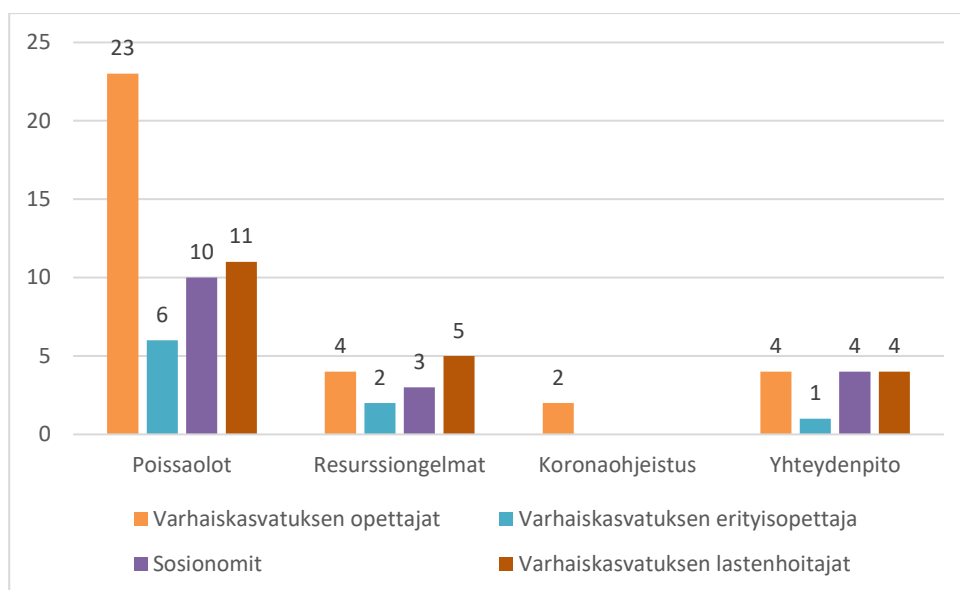
Teemat, joita tukitoimien seurantaan vastanneiden kokemuksissa tuli eniten esiin, on esitelty Kuviossa 5.

Kuvio 5: Tukitoimien seuraamisen teemat

Yli puolet vastauksista on käsitellyt lasten poissaolon vaikutusta tukitoimien seuraamiseen. Seuraavaksi eniten mainintoja on resurssiongelmiin liittyen ja reilusti vähiten vastauksia on tullut koronaohjeistuksen sekä yhteydenpidon mainitsemisesta eli vain muutama vastaus on käsitellyt näitä teemoja.

Seuraava kuvio 6 esittelee vastaajaryhmittäin luokitellut vastaukset ja teemat, jotka vastauksissa korostuivat.

Kuvio 6: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemukset tukitoimien seuraamisesta.

Tukitoimien seuraamiseen vastanneiden kesken varhaiskasvatuksen opettajat ovat olleet kaiken kaikkiaan suurin ryhmä. Suurin teemaa varhaiskasvatuksen opettajilla ovat olleet poissaoloissa, mutta mainintoja on ollut huomattavasti vähemmän resurssiongelmissa sekä yhteydenpidossa. Varhaiskasvatuksen opettajat olivat myös ainoa ryhmä, joiden vastauksista kävi ilmi jotakin koronaohjeisiin viittaavaa. Varhaiskasvatuksen sosionomit ovat vastanneet huomattavasti heikommin varhaiskasvatuksen opettajiin verraten, mutta suurimmaksi teemaksi heidän vastauksissaan ilmenee myös varhaiskasvatuksen opettajien tavoin lasten poissaolon, resurssien sekä yhteydenpito. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastausmäärät ovat vähäisimmät, mutta samansuuntainen jatkumo näkyy myös heidän vastauksissaan, lasten poissaolot vaikuttivat olevan suurin syy tukitoimien seuraamisen vaikeuksiin. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa eniten esiin nousee myös lastenpoissaolot, resurssit sekä yhteydenpito.

Poissaolot tukitoimien seurannassa

Erään varhaiskasvatuksen opettajan vastauksessa todetaan, että lapsen toiminnan tukeminen on haastavaa, mikäli lapsi on konkreettisesti muualla kuin päiväkodissa. Vaikka perheen kanssa käytävät puhelinkeskustelut antaisivatkin jotain tietoa, on mahdotonta osata sanoa onko toimilla ollut mitään vaikutusta, jos varhaiskasvatuksen ammattilainen ei ole lapsen toimintaa näkemässä.

Lapset eivät olleet paikalla. Puhelimessa toki pystyi vanhempia periaatteessa tukemaan kasvatuksessa, mutta eihän sitä tiedä, oliko tuesta apua tai hyötyä.

Joidenkin lasten oppimista ei voinut seurata, kun he eivät osallistuneet varhaiskasvatukseen.

Jos lapsi ei ollut varhaiskasvatuksessa, jäi tuen seuranta vain lapsen huoltajien kanssa keskustelun varaan.

Varhaiskasvatuksen opettajien kommentteista käy myös ilmi, että seuranta on yritetty toteuttaa vanhempien kanssa keskusteltaessa, mutta tämä on jäänyt ainoaksi lähteeksi, jonka kautta lapsesta saadaan tietoa. Huomioitavaa on myös lapsen huoltajien varsin subjektiivinen tapa havainnoida lapsen käytöstä. Lapsi saattaa myös toimia varsin eri tavalla kotona huoltajien ja sisarusten kanssa, kuin päiväkotiryhmässä kavereiden ja eri aikuisten kanssa toimiessa. Puhelimitse käytävät keskustelut lapsen tuen tarpeesta ja sen seuraamisesta ovat käytännössä siis olleet mahdollisia erään opettajan mukaan. Puhelun jälkeen tapahtuva seuranta on jäänyt hyvin vähäiseksi sillä kukaan ei ainakaan varhaiskasvatusyksiköstä pääse kenenkään kotiin seurantaan tekemään eikä tämä ole tietenkään tarkoituksenmukaista.

Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajien kommentteissa esiintyy useaan otteeseen lyhyt ja ytimekäs vastaus, jossa kerrottiin lapsen olevan poissa päiväkodista. Seuraavaksi vielä muutama ote näistä hyvin samankaltaisista kommentteista:

Jos lapsi ei ollut läsnä päiväkodissa

Koska kaikki lapset eivät olleet lähiopetuksessa

Koska lapsi ei osallistunut esiopetukseen

Lapsi ei ollut paikalla, minkä vuoksi tämä oli haastavaa

Lapsista puuttui ryhmästä 80%

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissa esille nousee lapsen poissaolon aiheuttamat vaikeudet pitää yhteyttä. Lapsen toiminnan arviointia ei voi tapahtua tai mahdollistaa, jos lasta ei näe, kuten seuraavat otteet kertovat:

Kaikkiin lapsiin ei ollut juurikaan yhteyttä heidän ollessaan kotona, joten arviointi oli vaikeaa.

lasten jääminen pois hoidosta

Voin vastata vain omalta kohdaltani, muilla ehkä onnistui. Seuranta on liki mahdotonta, jos lasta ei voi havainnoida.

Seuranta on koettu siis mahdottomaksi lapsen poissa ollessa. Poissaoloon liittyvät vastaukset toistavat useissa kohdissa itseään, sillä yksiköstä puuttuvan lapsen toiminnan seuraamiselle ei ole edellytyksiä, niin kauan kun tämä ei ole toiminnassa mukana.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksista kävi ilmi, että osan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien arvioiminen on jäänyt kokonaan tekemättä tai siirtynyt seuraavalle toimintakaudelle. Seuraavassa vastauksessa kuvataan lapsen poissaoloa:

Niiden lasten suunnitelmien arviointi jäi syksyyn, jotka eivät maaliskuun jälkeen palanneet lainkaan päiväkotiin, vaan jäivät suoraa lomalle ja tulevat vasta elokuussa

Pitkäaikainen poissaolo aiheuttaa myös pitkäaikaisen sekä systemaattisen seurannan epäonnistumisen. Lapsi on pois päiväkodista ainakin huhti- sekä toukokuun ja mahdollisen loman ajan kesällä. Lapsen seurantaa ei siis tapahdu useaan kuukauteen vaan vasta aikaisintaan elokuussa ryhmään palatessa, lapsesta havaitut tiedot perustuvat useiden kuukausien takaisiin huomioihin.

Toisen lapsen kohdalla kyllä, mutta toisen arviointi tehtiin vasta toukokuun lopulla

Vastauksen perusteella onkin varsin mielenkiintoista miettiä, millä tavoin varhaiskasvatuksen opettaja on voinut toteuttaa työtehtäviään, jos lapsen poissaolo on vaikeuttanut tukitoimen toteuttamista, mutta myös seurantaa, jos ei tiedetä, mitä seurata. Seuraavissa kommentteissa esitellään tilannetta tarkemmin:

Erään varhaiskasvatuksen erityisopettajan mukaan tukitoimien seurantaa on ollut mahdollista tehdä niiden lasten osalta, jotka ovat olleet läsnä varhaiskasvatuksessa. Muiden lasten osalta seuranta on yritetty tehdä vertaamalla lapsen taitoja aikaan ennen poikkeusoloja. Lapsien huoltajilta kysytyjen ja saatujen vastausten perusteella on voitu kirjata ylös kotiväen huomiot lapsen toiminnasta kotiolosuhteissa.

Vaikea arvioida jos lasta ei ole nähnyt 3 kuukauteen. Arviointi toteutui niiden osalta, jotka olivat läsnä. Muiden osalta arvioitiin tilanne ennen poikkeusoloja ja kirjattiin vanhempien havainnot

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa esiintyy useita mainintoja siitä, että lapset ovat olleet poissa varhaiskasvatuksesta. Yhteyttä on pyritty pitämään yllä, mutta viestintä vanhempien kanssa on ollut haastavaa, kuten seuraava kommentti osoittaa:

Lapset eivät olleet paikalla ja vanhempien viestit olivat ristiriitaisia.

Lisäksi parissa varhaiskasvatuksen lastenhoitajan vastauksessa kerrotaan, ettei lapsi ollut paikalla varhaiskasvatussuunitelmaa koskevassa tapaamisessa.

Lapsi välttämättä ollut paikalla koko aikana kun VASU olisi pitänyt laatia.

Osa lapsista ei palannut esikouluun poikkeusolojen päätyttyä

Erään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan vastauksen sävy on huolestuneen turhautunut, jossa hän pohtii seurannan mahdollisuutta näinä poikkeusoloina. Epävarmuus ja huoli lapsen kehityksestä sekä oletuksien tekeminen siitä, millä tavalla lapsi on kehittynyt talven ja kevään aikana. Seuraavassa otteessa vastaajan pohdintaa:

No jos lapsi ei ollut hoidossa, miten siinä arvioi ns oikein? Voi vain olettaa miten esim talvella ja keväällä lapsi on kehittynyt / ei kehittynyt.

Resurssit tukitoimien seurannassa

Resurssien vaikutusta tukitoimien seurannassa on kuvattu varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksina, joiden mukaan etänä tehtävä varhaiskasvatussuunnitelmien arviointi on ollut onnistunutta. Opettajan huoli seurannan jatkuvuudesta käy ilmi vastauksessa myös seuraavallassa kokemuksessa:

Itse tein etätyöpäivinä vasujen arvioinnit ajalta jolloin olin ollut itse töissä.
Muuten en usko että toimintaa arvioitiin, kun henkilökuntaa tosiaan oli paljon lomalla eli vaihtuvuus suurta.

Eli vastaajan kokemuksen mukaan ei ole kuitenkaan ollut varmuutta siitä, onko kukaan muu seurannut toimintaa suuren vaihtuvuuden vuoksi. Opettajalla ei ole siis varsinaista tietoa, onko seuraanta tehty jonkun muun työntekijän toimesta. Ilmeisesti asiasta ei ole puhuttu tai sovittu päiväkotiryhmän ammattilaisten kanssa.

Tukitoimia ei ollut päiväkodissa eikä kotona

Myös eräs varhaiskasvatuksen opettaja koki, ettei tukitoimia voinut seurata, jos niitä ei mahdollistettu päiväkodissa saati lapsen kotona. Yhden varhaiskasvatuksen opettajan

vastauksessa kuvataan tilannetta, jossa tiedonkulku ei ole ollut riittävää ryhmän lasten tietojen osalta sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan pakkoloman vuoksi tästäkään ei ollut apua.

Minulla ei toisen ryhmän opettajana ja vein ollessa pakkolomalla ollut riittävästi tietoa lasten erityistarpeista

Varhaiskasvatuksen sosionomit ovat kommentoineet tukitoimien seuranta seuraavalla tavalla:

Keskityttiin muihin asioihin tai ei ollut tarvetta arvioinneille

Henkilökunta oli lomalla

Vastauksista voi ymmärtää, että tukitoimien seuranta ei ole ollut tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä, jolloin niihin ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota. Varhaiskasvatuksessa toiminnan arviointia pitäisi tapahtua koko ajan. Vastauksesta jään epäselväksi se, onko kyse seurannan toteuttamisesta siitä, onko seurannan havaintoja kyetty kirjaamaan ylös vai onko kyse ollut vain silmämääräisestä havainnoinnista, sillä sitä pitäisi tapahtua koko ajan. Henkilökunnan loman ajankohta toki vaikeuttaa lapsiryhmästä huolehtimista, sillä työntekijöiden riittävä määrä takaa laadukkaan ja tasavertaisen varhaiskasvatuksen mahdollistamisen. On kuitenkin huolestuttavaa, että tukitoimien seuranta on koettu toiminnaksi, josta voi karsia aikaa pois.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat kertovat kokemuksissaan, että henkilökuntavaje sekä suhdelukuylitykset ovat vaikeuttaneet seurantaan, joko aikaa ei ole ollut sillä työntekijämäärällä tai oikeanlainen asiantuntijuus on puuttunut ryhmän henkilökunnasta.

Ei ollut resursseja eikä asiantuntemusta

Henkilökuntavaje kesäkuussa ja toistuvia suhdelukuylityksiä.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat korostavat vastauksissaan seuranta arvioidessa, etteivät lasten tukipaperit ole varhaiskasvatuksen lastenhoitajien nähtävillä, jolloin nämä eivät tiedä/osaa tarkkailla lapselle asetettujen tavoitteiden mukaista toimintaa ja sen vaikutuksia. Lastenhoitajien vastauksissa on löydettävissä ”väheksyvää” kommenttia opettajien tekemästä työstä, kuinka nämä ”vain tekivät” tietokonetoita ja etävarhaiskasvatukseen tehtäviä.

Ei riittävästi henkilökuntaa

Koska eivät ole lastenhoitajien nähtävillä

Lapsiryhmiö yhdisteltiin, henkilökunta vaihteli

Opettajat tekivät vain tietokonetöitä ja pitivät leopsit ja tekivät etävarhaiskasvatus tehtäviä perheille kotiin.

Tässä ehkä kyse ymmärtämättömyydestä, jolloin pedagoginen vastuu todella on varhaiskasvatuksen opettajalla, jolloin ainakin tässä ryhmässä vastuu ylettyy pedagogiikasta myös kotiin jääneiden lasten osalta.

Koronaohjeistukset tukitoimien seurannassa

Varhaiskasvatuksen opettajat olivat ainoa vastaajaryhmä, joka mainitsi jotenkin korona-ajan ohjeistusten vaikuttamisen tukitoimien seurannassa. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista käy ilmi seuraavaa:

Erityisopettajat eivät kiertäneet päiväkodeissa.

Kaupunki kielsi

Kaupungit ovat voineet kieltää osaltaan kaikkien kiertävien erityisopettajien käymisen päiväkodeissa, sillä tällöin päivän aikana tulisi liian monta kontaktia ja näin tartuntavaara kasvoi.

Yhteydenpito tukitoimien seurannassa

Varhaiskasvatuksen opettajat kuvaavat tukitoimien seurannan hankalaksi, koska vanhempia ei saatu varsin pitkiin aikoihin kiinni ja aikaa ei löytynyt perusteellisiin keskusteluihin, jolloin tukitoimia olisi voitu käydä rauhassa läpi ja pohtia seurannassa havaittuja seikkoja.

Kaikkia vanhempia ei saatu haastettua pidempään arviointikeskusteluun.

Seuraavien **varhaiskasvatuksen opettajien** mukaan yhteydenpitoa on ollut, mutta se on jäänyt hyvinkin vajavaiseksi. Kokemuksen mukaan toisaalta vanhemmat ovat olleet halukkaita yhteydenpitoon, mutta vanhempien kanssa käydyt asiat ovat jääneet hyvin pintapuoliseksi. Toinen opettaja kertoo, miten suomea toisena kielenä puhuvat perheiden kontaktointi on jäänyt odotettua heikommaksi. Vastaaaja ei ole tarkentanut, onko kyseessä kielimuuri, tietotekniset seikat tai vaikeus ylipäätään saada perhe kiinni.

Paljon puhetta osalta vanhemmilta mutta vähän tekoja

Yhteydenpito s2-perheisiin ei onnistunut riittävällä tavalla

Varhaiskasvatuksen sosionomit ovat pohtineet vastauksissaan perheiden aktiivisuuden näkymistä tukitoimien seuraamisessa. Yhteydenpito on jäänyt vajavaiseksi, sillä lapsen toiminnasta kotona ei ole informoitu päiväkotia. Seuraavat otteet kertovat tilanteista:

koska emme tiedä mitä kotona tehtiin ja lasten ongelmat yleensä näkyvät vain päiväkodissa, ei kotona

Onnistuminen riippui perheiden aktiivisuudesta. Toiset perheet jättivät Vasut kokonaan käymättä kevään aikana. Arviointia oli näiden lasten kohdalla hankala toteuttaa.

Lapsille lähetettyjen tehtävien toteutus jäi vanhempien vastuulle. Välttämättä ei varhaiskasvatuksen tietoon ei tullut, oliko tehtäviä tehty ja toteutettu

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilla vain yhdellä oli vastaus, jossa oli viittaus yhteydenpito-temaan. Tämä kommentti voisi sopia myös resursseihin, sillä koronakevällä etäyhteyden olemassaolo on lähinnä tietoteknisistä laitteista kiinni, että se olisi onnistunutta. Etäyhteyden toteuttaminen onnistuu joko tietoteknisten laitteiden avulla tai siihen liittyvän osaamisen kautta. Jos perheeltä puuttuu resurssit yhteydenpitoon, tällöin etänä toteutettava tukitoimen seuranta on hyvin haastavaa. Etäyhteyksiin voisi kuitenkin laskea myös puhelimitse soitettavat keskustelut. Seuraavassa kokemuksessa vastaaja kertoo yhteydenpidosta seuraavalla tavalla:

Huoltajalla ei mahdollisuutta etäyhteyteen

Vastauksesta ei tosin selviä, onko huoltajan kanssa yritetty monipuolisia yhteydenpitotapoja vai onko yhteydenpito kaatunut vain esim. verkossa pidettävän videopuhelun epäonnistumiseen.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat mainitsivat vastauksissaan vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen tyylin. Useimmissa vastauksissa ei ollut varmuutta vanhempien kertoman todenmukaisuudesta. Seuraavat otteet varhaiskasvatuksen lastenhoitajien kokemuksista:

Vaikea oli tietää miten lapsilla meni poikkeusaikana kotona, meillä oli vain vanhempien kertomukset kotioloista

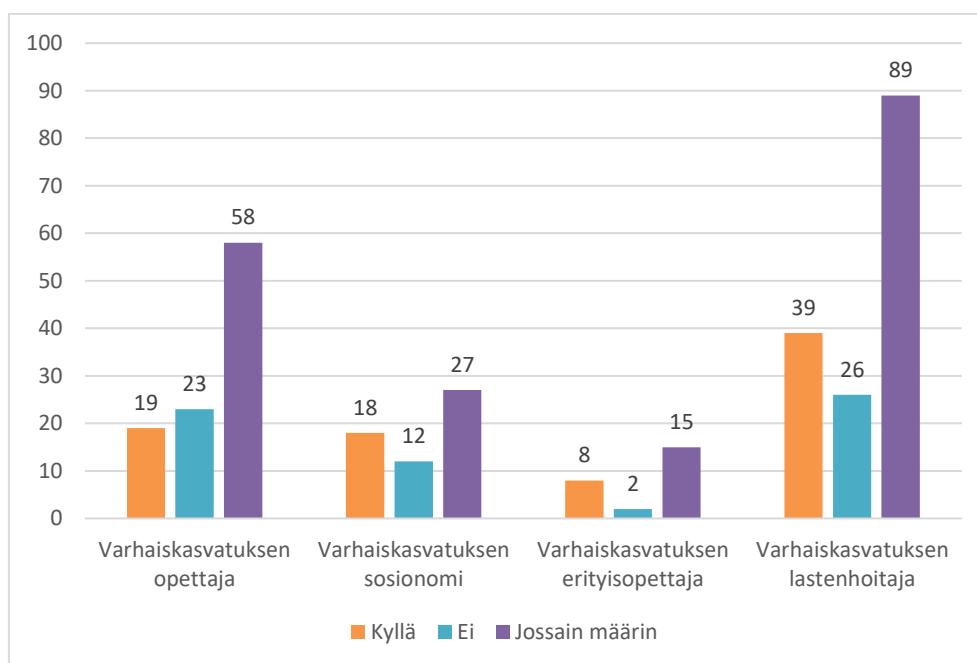
Vanhempien kanssa käytäviä keskusteluja ei voinut käydä

Vanhemmilta ei välttämättä saatu todenmukaista tietoa

Usein myös vanhemmat saattavat kokea lapsen käytöksen erilaisena, kuin varhaiskasvatuksen ammattilaiset, eivätkä tällöin osaa tai voi arvioida käytöstä kovin objektiivisesti.

6.2 Tukitoimien seurannan onnistumisen arviointi

Seuraavaksi esittelen vastauksia, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat arvioidessaan tukitoimien seurannan onnistumista. Vastauksissa on havaittavissa jonkin verrankin hajontaa.

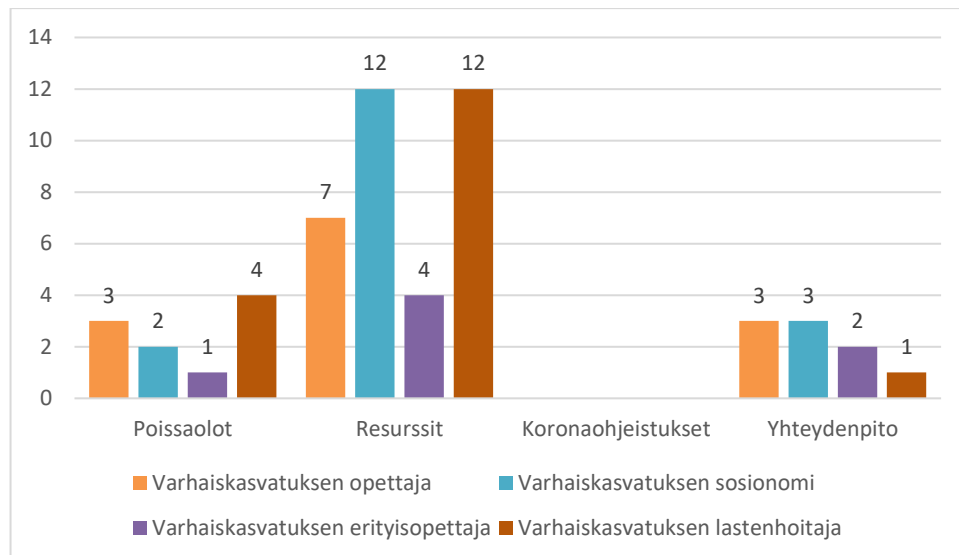

Kuvio 7: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten arvio tukitoimien seurannan onnistumisesta

Eniten vastauksia on ylivoimaisesti varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla ja toiseksi eniten varhaiskasvatuksen opettajilla. Vähiten vastauksia ovat antaneet varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja varhaiskasvatuksen sosionomit. Seuraavissa kappaleissa esittelen kokemuksia, jotka on koettu vaikuttavan tukitoimien seurantaan.

6.2.1 Tukitoimia kyettiin seuraamaan

Tukitoimien seuraamisen onnistumista kokivat vastaajista 54 henkilöä. Näistä suurinosa on ollut varhaiskasvatuksen sosionomeja tai varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Seuraavassa kuvassa on esitelty teemat, joita on mainittu eniten tuen seuraamisen onnistumisen edellytyksinä.

Kuvio 8: Tukitoimia kyettiin seuraamaan

Maininnat resursseista ovat olleet niin varhaiskasvatuksen sosionomien sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajien kokemuksen mukaan suurimmat syyt tukitoimien seurannan onnistumiselle. Myös varhaiskasvatuksen opettajat ovat kokeneet samoin. Kolme muuta teemaa: poissaolot, koronaohjeistukset ja yhteydenpito ovat saaneet verrattain melko vähän mainintoja kaikenkaikkiaan kaikilta vastaajilta. Tarkastelen seuraavaksi teemoittain vastauksissa esiintyviä huomioita.

Poissaolot

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista käy ilmi useaan otteeseen lasten läsnäolon merkitys. On selvää, että lapsen ollessa paikalla varhaiskasvatusryhmässä, on tämän toimintaa mahdollista seurata ja havainnoida. Lapsen pitkäaikainen seuranta antaa ammattilaisille paljon tärkeää tietoa siitä, millaisissa tilanteissa lapsi osaa toimia ilman apua, mitkä tilanteet ovat lapselle haastavia ja milloin lapsi toimii avustettuna. Erään varhaiskasvatuksen opettajan vastauksesta käy ilmi, että juuri tukea tarvitsevat lapset olivat toiminnassa mukana ja tällöin seuranta pystyttiin toteuttamaan näiden lasten osalta. Suurin osa tukea tarvitsevista oli paikalla, mutta vastaajan mukaan osa on ollut kotona. Yhteyttä lapsen kotiin on kuitenkin ylläpidetty puhelimitse. Seuraavissa otteissa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia onnistuneesta seurannasta:

Jos lapsi oli paikalla

Kaikki tuen tarpeen lapset olivat paikalla lähiopetuksessa

Suurin osa erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevista oli paikalla. Puhelimitse kyseltiin kotikuulumisista

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissa esiintyy sama aihe, kuin varhaiskasvatuksen opettajilla. Läsnäolon merkitys on ollut suuri seurannan onnistuneessa. Erityisesti niiden lasten osalta läsnäolo on ollut merkityksellistä, jos lapselle kuuluu tukitoimia. Tämä käy ilmi seuraavista otteista:

moni tuen lapsi oli lähippetuksessa

Lapset olivat paikalla päiväkodissa

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemukset onnistuneesta seurannasta on myös ollut mahdollista lasten osittaisen läsnäolon vuoksi.

Lapset olivat paikalla osittain

Vaikka koko ryhmän lapset eivät olisikaan olleet paikalla, seuranta on kuitenkin pystytty tekemään niiden lasten osalta, jotka paikalla olivat.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien seuraavista vastauksista voi huomata, että lapsiryhmän koon pienentyessä tukitoimia on edelleen pystytty seuraamaan. Osaltaan tämä voi tarkoittaa sitä, että seuraaminen on ollut helpompaa ja aikaa on ollut enemmän. Yksi lastenhoitaja on maininnut, että lastenpoissaolot eivät ole olleet syynä sille, miksei toimintaa voisi jatkaa normaalilla tavalla.

Lapsia oli vähemmän

Vähemmän lapsia paikalla

Edelleen toiminta pysyi samana vaikka lapsia oli vähän

Lapset olivat hoidossa normaalisti

Vastauksista voi huomata, että lastenhoitajista toiset ovat kokeneet, ettei poissaoloja ole ollut tavallista enempää. Tai toisen lastenhoitajan mukaan poissaolojen vuoksi aikaa on ollut vain enemmän niille lapsille, jotka ovat paikalla. Nämä ovat olleet edellytyksinä toiminnan jatkumiselle normaalilla tavalla lastenhoitajien kokemuksen mukaan.

Resurssit

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että jopa poikkeustilanteessa on ollut mahdollista seurata tukitoimia resurssien vuoksi, kuten seuraavissa kokemuksissa kerrotaan:

Esiopesit ja Vasut pidettiin

Konsultoin varhaiskasvatuksen erityisopettajaa

On ollut mahdollista tehdä kirjauksia esiopetussuunnitelmiin sekä varhaiskasvatussuunnitelmiin ja lisäksi konsultaatio varhaiskasvatuksen erityisopettajalta on ollut saatavilla. Erään opettajan mukaan ryhmän oma varhaiskasvatuksen opettaja on voinut toimia aktiivisesti perheisiin yhteyttäpitäen ja lapsen osallistumista on voitu punnita ja tarvittaessa kutsua lapsi takaisin varhaiskasvatuksen pariin. Nämä kommentit kertovat siitä, mitä varhaiskasvatus parhaimmillaan on, ja miten toimintaa kuuluisikin mahdollistaa:

talossamme toimi oma varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja ryhmät pitivät tiiviisti yhteyttä perheisiin koko poikkeusajan, tilanteen näyttäessä siltä kutsuimme lapsen takaisin päiväkotiin

veo oli aktiivinen ja hlökunta muutenkin

Seuraavissa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksissa tarkennetaan, että lasten poissaolojen vuoksi läsnä olevat lapset saivat enemmän aikaa ja tällöin seuranta on helpommin toteutettavissa. Myös jatkuvaan yhteydenpitoon perheiden kanssa on ollut aikaa, sillä se aika ei ole karsiutunut pois lasten kanssa vietettävästä ajasta.

hoidossa oleville oli enemmän aikaa ja kotihoidossa olevien lasten vanhempien kanssa olimme jatkuvasti yhteydessä puhelimitse, Daisyn välityksellä

Lapsia oli vähemmän kuin yleensä

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksista käy ilmi, että päiväkodin henkilökunnalla oli myös aikaa suhteessa enemmän lapsikohtaisiin kohtaamisiin. Kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien määrä oli suurempi lapsiryhmään nähden, joten yksilöllisempi toiminta sekä tarkempi seuraaminen tällöin mahdollistuivat. Sosionomien vastauksista käy myös ilmi teknologian tarjoamat mahdollisuudet seurannalle. Tehtäviä pystyttiin tekemään ja seuraamaan Teams-sovelluksessa ja tapaamisen järjestämiseen niiden on pystytty järjestämään aikaa, vaikka lapset eivät olleetkaan fyysisesti läsnä.

Henkilökuntaa oli paikalla suhteessa enemmän kuin lapsia.

lähiopetuksessa olevien lasten tuen tarvetta pystyttiin tarjoamaan paremmin, koska ryhmät olivat pienempiä ja kasvattajia oli paljon suhteessa lapsiin. Lapset saivat yksilöllistä varhaiskasvatusta koko kevään ajan ryhmässämme.

lapsia oli huomattavasti vähemmän paikalla, jolloin keskittyminen lapsiin oli mahdollista toteuttaa syvällisemmin

Teknologia mahdollisti sen. Ryhmässäni ei ollut tehostetun tuen lapsia, mutta suomea osaamattomia oli. Heidän kanssaan yksilötehtäviä tehtiin Teamsin avulla ja lisäksi oli ns. kotitehtäviä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastauksien perusteella moniammattillisuutta on pystytty toteuttamaan etänä, jolloin kaikkien tarvittavien ammattilaisten ja perheiden läsnäolo on saatu mahdollistettua. Lapsiryhmän seuraaminen on myös koettu helpommaksi, kun lapsia on vähemmän. Tällöin on aikaa myös liittyä lasten toimintaan ja ohjata sitä paremmin, kuin tilanteessa, jossa lapsia olisi esimerkiksi suhteessa liikaa ammattilaisiin nähden. Seuraavissa erityisopettajien otteissa vielä muutama maininta tuen tarpeen lasten seurannan onnistumiseen sekä etäyhteyksien merkityksestä:

keskityin tuentarve lasten tarpeisiin

kokoukset pidettiin etäkokouksina

Lapsimäärä oli pienempi, joten oli todella helppo seurata lapsiryhmiä. Toki kiertäminen jäi vähemmälle.

Veo työskenteli ryhmässä

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat kuvailevat seuraavissa otteissa, että tukea on pystytty antamaan ja mahdollistamaan poikkeusoloista huolimatta. Lisäksi on koettu, että ajallisesti on ollut mahdollista tarjota enemmän aikaa. Myös ryhmän omat aikuiset ovat pysyneet samoina eikä vaihtuvuutta ole ollut juurikaan.

Erityislapsille oli järjestettävä "oma aikuinen"

Lapsille taattiin kokoajan normaali tuen saannin mahdollisuus ja yukea lapset daivat riittävästi poikkeustilasta huolimatta.

pääsääntöisesti ryhmissä työskentelivät omat aikuiset

paikalla oleville lapsille oli enemmän aikaa

Koronaohjeistukset

Varhaiskasvatuksen opettajilla, varhaiskasvatuksen sosionomeilla, varhaiskasvatuksen erityisopettajilla eikä varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla ollut mitään mainintaa korona-ohjeistusten merkityksestä siinä suhteessa, että olisi ollut kyetty seuraamaan paremmin.

Yhteydenpito

Varhaiskasvatuksen opettajilta vastaukset yhteydenpidosta koskivat lähinnä säännöllistä yhteydenpitoa. Varhaiskasvatussuunnitelmia on kyetty kokemusten myös pitämään puhelimitse, jolloin lapsen vanhemmat eivät ole olleet fyysisesti paikalla. Seuraavissa otteissa esitellään kokemuksia:

olimme säännöllisesti yhteydessä huoltajiin.

Pidettiin yhteyttä etälapsiin ja paikalla oleville

Vasahaastattelut tehtiin puhelimitse vanhempien kanssa.

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissa esiin tulevat verkossa toimivat sovellukset, kuten Teams ja Wilma, jotka osoittautuivat välineiksi yhteydenpidossa. Vastauksista käy ilmi myös vanhempien ja huoltajien halukkuus olla yhteydessä ja tuen tarve koettiin tärkeäksi omalle lapselle. Tämä varmasti on ollut tärkeä havainto, miksi yhteydenpito on ollut onnistunutta ja seurannasta havaittujen huomioiden kuuleminen sekä kirjaaminen on ollut merkityksellistä.

Teams ja Wilma yhteydenpito vanhempiin

Tuentarpeessa olevat lapset omivat pääsääntäisesti esikoulussa ja aiakin puhelimen välikautella olin perheisiin yhteydessä

Vanhemmat kokivat keskustelut tärkeinä ja lapsen tuen tarpeen todellisena.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilta oli vain yksi vastaus yhteydenpitoon liittyen. Puhelimitse käytävät keskustelut oli koettu yhteydenpitotapana yhtä riittäväksi, kun kontaktissa tapahtuva keskustelu. Yhteisesti lapsesta tehtyjen havaintojen purkaminen, keskustelu ja jatkotoimenpiteiden sopiminen tukitoimien osalta on varsin merkityksellisiä seikkoja niin lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, mutta myös vanhemman tai huoltajan osallisuuden huomioinnissa.

olin vanhempiin paljon yhteydessä puhelimitse ja sitä kautta tiesin lapsen tilanteesta ja saatoimme yhdessä vanhemman kanssa miettiä sopivia kotona toteutettavia tukitoimia.

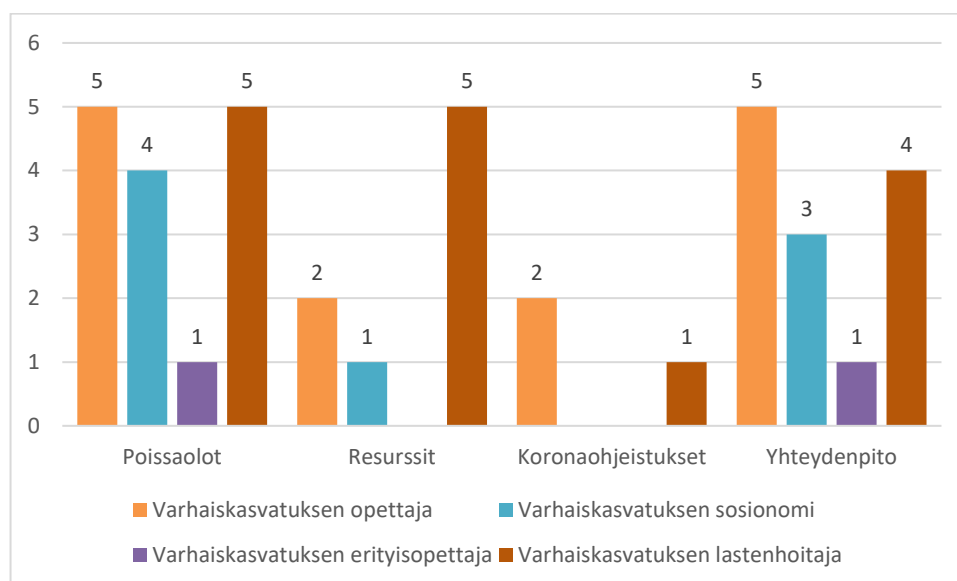
Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilta oli ainoastaan yksi vastaus yhteydenpidosta, mutta kuten seuraavasta kommentista näkee, oli seuranta mahdollista säännöllisen yhteydenpidon vuoksi.

niiltä lapsilta jotka olivat paikkala. Jotka olivat kotona, soitin ja laitoin viestiä säännöllisesti, miten heillä menee kotona.

Yhteyttä on pidetty vastaajan mukaan niin soittamalla kuin viestittämällä ja säännöllisyys on auttanut perhettä olemaan kartalla äkillisistäkin muutoksista, joita lapsen arjessa on saattanut tapahtua – niin hyvässä kuin huonossa.

6.2.2 Tukitoimia ei kyetty seuraamaan

Tukitoimia ei kyetty seuraamaan 39 vastaajan kokemuksen mukaan.

Kuvio 9: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastausten lukumäärät

Poissaolot

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista käy ilmi, että lapsen jäädessä pois varhaiskasvatuksesta, yhteyttä kotiin pidettiin. Huoltajan kertomus lapsesta on ollut kuitenkin hyvin yksipuolista ja tämä on ollut ainoa seurannan lähde, jota varhaiskasvatuksessa on voitu kuulla. Muissakin vastauksissa käy ilmi, että juuri tukea tarvitsevat lapset saattoivat jäädä kotiin ja vaikka yhteyttä pidettiin, se oli satunnaista ja ainoastaan puhelimitse tapahtuvaa.

Lapsi kotona. Yhteydenotto huoltajaan, hän kertoi että kaikki sujuu hyvin

Tuen tarpeiset lapset olivat kotihoidossa.

Tuen tarpeiset olivat kotona..satunnaisesti puhelinyhteydessä oltiin vanhempien kanssa

Varhaiskasvatuksen sosionomeilla vastaukset koostuivat yksiselitteisesti lasten poissaoloilla. Seurantaa ei pystytty tekemään, jos lapsen toiminta tapahtuu vain kotona ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät ole seuraamassa lapsen toimintaa ja kehittymistä.

Lapset ja työntekijät jäivät pois päiväkodista

Lapset olivat kotihoidossa

Tukea tarvitsevat olivat pois hoidosta

Samoin kokivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat, joiden vastauksista vain yhdessä todettiin, ettei seurantaa pystytty tekemään, jos lapsi on vain kotona.

Lapset olivat kotona

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastausten mukaan seuranta on ollut vaihtelevaa, koska lapset olivat kaikki joitain ajanjaksoja poissa, joten seurannan pitkäjänteisyys on ollut katkenneena tällöin. Säännöllisyys ja arkirytmit turvaavat myös lapsen toiminnan ennakoitavuutta sekä auttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia tunnistamaan tavat ja käytösmuutokset, joita lapsessa on havaittavissa.

Kaikki olivat ainakin jossain vaiheessa läsnä varhaiskasvatuksessa

Lapset eivät olleet paikalla säännöllisesti

Nämä lapset olivat pitkään pois varhaiskasvatuksesta

Kuten edellisistä kommenteista käy ilmi, lasten epäsäännöllinen paikallaolo on varmasti vaikeuttanut seurantaa, jos lapsi ei ole ollut mukana toimintakaudella välttämättä viikosta montaa päivää tai kuukaudesta montaakaan viikkoa. Tällöin poissaolon vaikutukset näkyvät myös päiväkotiarkeen palatessa ja lapsen toiminta ja käytös voi olla pelkästään senkin takia epätavallista.

Resurssit

Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat vastauksissaan, että poikkeusolojen aikaan tukitoimiin kuuluvia terapiapalveluita ei ollut lainkaan. Tällöin terapiapalveluiden tarjoamia toimintoja ja harjoitteita ei voida toteuttaa lapselle, jolloin seurantaakaan ei voida tehdä. Opettajien kokemuksissa nousi esiin myös vaikeus saada huoltajia kiinni ja heidän yhteistyökyvykkyytensä koettiin olevan alhainen. Suurinosa vanhemmista saattaa olla etänä töissä ja toimia kotoa käsin, jolloin omien työasioiden lisäksi olisi tarvinnut ehtiä/pystyä/jaksaa toteuttaa edes jonkinlaista seurantaa, joka auttaisi varhaiskasvatuksen ammattilaisten työtä, jolla taas osattaisiin neuvoa kotiin apukeinoja toiminnan tukemiseksi.

Tukitoimia ei ollut , esim puheterapia tai toimintaterapia

erityisopettajan palvelut eivät olleet käytössä ja huoltajat olivat erittäin vähän yhteydessä/vastasivat heikosti viesteihin ja puheluihin.

Varhaiskasvatuksen sosionomien kokemus tukitoimien seurannan epäonnistumisesta koettiin olevan ajallisen resurssin puutetta, kuten otteesta käy ilmi:

Ei ollut aikaa pysähtyä

Poikkeuksellinen ajanjakso aiheutti varmasti monissa työntekijöissä tunnetta, ettei pysty tekemään työtään haluamallaan panoksella eikä siihen välttämättä olisikaan ollut resursseja, sillä tilanne oli niin uusi kaikille maailmassa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajilta ei ollut yhtäkään vastausta yhteydenpitoon liittyen.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa kuuluu väsymys ja selviytyminen. Arjessa jaksaminen oli itsessään jo työlästä, joten tukitoimien seuraaminen poikkeusolojen lisäksi on koettu raskaaksi ja toissijaiseksi.

Keskityttiin vain selviytymään arjesta

Päivistä vain selviydyttiin

Kuten seuraavista varhaiskasvatuksen lastenhoitajien kommenteista huomaa, on varhaiskasvatussyksiköissä tehty myös lapsiryhmiä yhdistäviä toimenpiteitä, jolloin seurannan

laadukkuus ja merkityksellisyys on saattanut kärsiä jo siinä kohtaa, kun lapsi joutuu tuntemattomaan ryhmään ja joutuu opettelemaan toimimaan uudet aikuiset ja uudet lapset huomioiden.

Suurinta tukea tarvitsevat olivat kotona tai yhdistettyinä koko päiväkodin lapsiryhmään.

Yhteistyö päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa oli haastavaa etänä.

Päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tarkoittanee vastaajan mukaan moniammatillisia työryhmiä, joissa konsultaatioapua voi saada erilaisilta kasvatusalan ammattilaisilta. Useimmiten yhteistyön edellytyksenä on tapaamiskäynti, jossa konsultoitava ammattilainen näkee lapsiryhmän toimintaa ja tämän jälkeen tekee päätelmiä tai kertoo havainnoistaan tai tukitoimista, joita voisi tarjota. Jos tapaamisia ei ole, on etäyhteydellä käytävä yhteistyö huomattavasti haastavampaa.

Koronaohjeistukset

Varhaiskasvatuksen opettajat olivat varhaiskasvatuksen lastenhoitajien kanssa ainoa vastaajaryhmä, jotka kommentoivat jollain tavalla koronaohjeistusten vaikutusta.

Varhaiskasvatuksen opettajan kokemuksen perusteella varhaiskasvatuksen erityisopettajien palveluita ei saanut enää. Vastauksesta voi ymmärtää, että haasteita on ollut aikaisemminkin palveuiden saamisessa.

VEO palvelut lakkasivat toimimasta, vaikka oli tuskin lainkaan käytössä ennen poikkeusaikaakaan

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajan yksi vastaus tiivistä hyvin koko koronakevään.

Vastauksessa kuuluu epävarmuus, epätoivo sekä turhautuneisuus siihen, miten epävarmaa kaikki maailman tilanteessa olikaan. Poikkeuksellisuus vaikutti siihen, ettei oikein kenelläkään ollut varmuutta tulevasta eikä kukaan voinut ennakoida tulevaa tai nykyhetkeä.

tilanne niin poikkeuksellinen

Varhaiskasvatuksen sosionomeilla sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajilla ei ollut mitään mainintaa koronaohjeistusten vaikutuksesta.

Yhteydenpito

Pelkästään lapsen jääminen pois varhaiskasvatuksesta ei ollut varhaiskasvatuksen opettajien mielestä tukitoimien seurantaan negatiivisesti vaikuttava tekijä vaan myös lapsen perheen tapaamisten vähentyessä oli mahdotonta kommunikoida tukitoimiin vaikuttaviin seikkoihin. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista käy myös ilmi, että yhteyttä on yritetty kyllä pitää monin keinoin, kuten puhelimitse viestein ja puheluin. Toisinaan tämä yhteydenpito ei ole tuottanut tulosta, sillä huoltajien oma-aloitteisuus tai vastaaminen oli kovin heikkoa. Seuraavaksi kommentteja varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista:

Ei tavattu lapsia/perheitä

erityisopettajan palvelut eivät olleet käytössä ja huoltajat olivat erittäin vähän yhteydessä/vastasivat heikosti viesteihin ja puheluihin.

lapset kotona eikä heihin saanut yhteyttä

Yhteydenpito vanhempiin ja lapseen oli jokunen tekstiviesti kevään aikana. Niihin vastasi ketkä halusi

Jos yhteyttä on kyetty pitämään, se on ollut tekstiviestien varassa ja osa vanhemmista ei ole edes ollut halukkaita vastaamaan niihin. Lapsien jäädessä pois päiväkodista, jää tällöin päivittäiset kuulumistenvaihdotkin ja näin ollen yhteydenpito katkeaa perheeseen.

Varhaiskasvatuksen sosionomien mukaan vähäinen yhteydenpito on aiheuttanut myös huolta, sillä kotiin jäävä lapsi on jäänyt täysin ilman varhaiskasvatuksen kontaktia. Vastauksissa ilmenee lasten vanhemmille jätetty vastuu yhteydenpidossa. Vastauksesta ei selviä, onko yhteyttä yritetty ylläpitää vai onko vain jääty odottamaan vanhempien omaa yhteydenottoa

emme tiedä mitä kotona tapahtui

Vanhemmat eivät pitäneet yhteyttä

Täysin vanhemmista lähtöisin

Huomiot perheiden aktiivisuudesta ovat vaikuttaneet siihen, millaisena varhaiskasvatuksen sosionomit ovat tukitoimien seurannan epäonnistumisen perustelleet. Lähtökohtaisesti vastauksissa korostuu perheiden halukkuus olla yhteydessä. Tai tässä tapauksessa haluttomuus.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat kuvaavat tukitoimien seurannan epäonnistumisen syitä seuraavalla tavalla:

Yhteydenpito hankalaa. Vanhempien taidot eivät riittäneet tuen antamiseen

Kommentista ei käy ilmi, millä tavoin varhaiskasvatuksen erityisopettaja on arvioinut vanhempien taitojen riittämättömyyttä. Koti ympäristönä on täysin erilainen lapsen tuen tarpeita huomioidessa, sillä tällöin muu lapsiryhmä ei ole vaikuttamassa lapsen arkeen. Kotiympäristössä toimiessaan lapsi toimii ominaisella tavalla, joka voi olla varsin erilainen kuin päiväkodissa toimiessaan. Tukitoimien antaminen ei sekään ole pelkästään taidoista, vaan myös oppimisympäristöstä kiinni. Erityisopettajan kokemuksen mukaan yhteydenpito on kaiken lisäksi ollut haastavaa, joten tukitoimien seuraaminen on ollut varmasti ongelmallista.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksissa kerrotaan, että yhteydenpitoa on yritetty sähköpostitse ja lapsia nähtiin siltä osin, kun nämä olivat paikalla. Paljolti kokemus vaikuttaa olevan sellainen, ettei yhteyttä ollut juurikaan perheisiin.

kaikkia lapsia ei nähnyt pariin kuukauteen, vain ne jotka oli hoidossa.
Vanhempiin oltiin s postilla yhteydessä ja vasukeskustelujen verran.

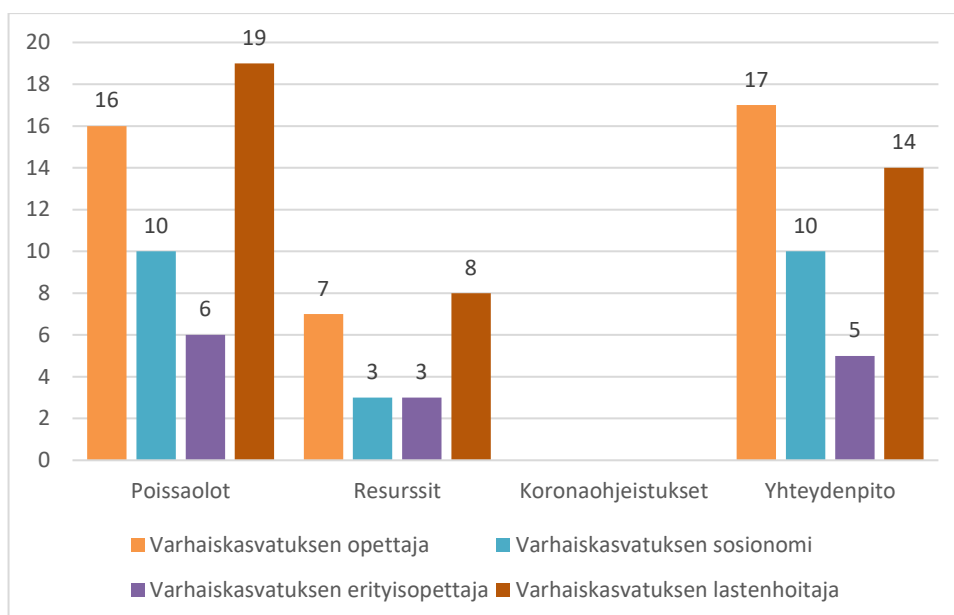
Osaan lapsista/perheistä ei saatu yhteyttä

Yhteyttä perheeseen ei ollut

Erään **varhaiskasvatuksen lastenhoitajan** mukaan joidenkin lasten poissaolojen vuoksi yhteydenpito on jäänyt hyvin vähäiseksi. Jos yhteyttä on kuitenkin pystytty pitämään, se on ollut yksittäisistä yhteydenotoista koostuva.

6.2.3 Tukitoimia kyettiin seuraamaan jossain määrin

Tukitoimien seurannan arvioiminen on poikkeusoloissa varmasti ollut haastavaa, joten voi olla, että siitä syystä vastaajia on runsaasti juuri tämän vastausvaihtoehdon antaneissa.

Kuvio 10: Varhaiskasvatuksen ammattilaisten mainitsemat teemat seurannan onnistumista jossain määrin

Eniten vastauksia tässä kategoriassa on antanut varhaiskasvatuksen lastenhoitajat sekä varhaiskasvatuksen opettajat. Kummankin ammattiryhmän vastauksissaan on löydettävissä kolmea teemaa: poissaoloja, resursseja sekä yhteydenpitoa. Koronaohjeistusten vaikutus puuttuu kaikilta vastaajilta. Varhaiskasvatuksen sosionomien vastausmäärät ovat samat poissaolojen sekä yhteydenpidon maininnoissa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vastaukset ovat kaikista alhaisimmat tai yhtä alaiset, muiden ammattiryhmien vastauksiin nähden. Mainintoja yhteydenpidosta on tässä kategoriassa kaikista eniten $n=51$, kun toiseksi useimmin mainittua teemaa on silti jopa $n=46$ mainintaa.

Poissaolot

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista käy ilmi, että niin tukea tarvitsevien lasten kuin tukipalveluiden poissaolot ovat vaikuttaneet siihen, millaisena seuranta on koettu.

Kaikki tuentarvitsijat eivät olleet päiväkodissa, terapeutit eivät käyneet.

Kaikkia lapsia ei pystytty, läsnäolevia kylläkin

Niiden lasten osalta ketkä olivat paikalla

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissa on havaittavissa hyvin samankaltaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajien kanssa ja huomioita lasten poissaoloon liittyen. Vaikka osa lapsista saattoi olla poissa pidemmänkin aikaa, epävarmuutta seurannassa loi silti

se fakta, että toisinaan lapsi oli paikalla vähemmän ja toisinaan enemmän. Seuraavaksi muutamia kokemuksia, joita sosionomien vastauksissa esiintyi poissaoloihin liittyen:

osa lapsista puuttui, oli kotihoidossa.

Osa oli edelleen läsnä. Kotona olevia emme pystyneet seuraamaan.

Osa tukea tarvitsevista ja uusista lapsista ei palannut päivähoidon ennen kesää

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat eivät kyenneet seuraamaan lapsia, jos lapsi ei ollut paikalla.

Lapset eivät välttämättä olleet varhaiskasvatuksessa.

Pääasiassa siis kotihoitoon jäävien lapsien seuraaminen oli haastavaa ja mahdotonta.

Varhaiskasvatuksen sosionomien vastauksissa oli kuitenkin myös kokemuksia niiden lasten seuraamisesta, joiden kohdalla seuranta onnistui, kuten seuraavat otteet esittävät:

Niitä lapsia pystyttiin seuraamaan, jotka olivat lähiopetuksessa. Kotiopetuksessa olevia ei pystytty seuraamaan.

Osa tuen tarpeessa olevista lapsista osallistuvat varhaiskasvatukseen.

Osan lapsista tavoitti hyvin tai he olivat lähiopetuksessa.
osa osallistui normaalisti varhaiskasvatukseen

Läsnäolleiden lasten seuraaminen siis oli mahdollista. Samoin sosionomien mukaan nimenomaan juuri tukea tarvitsevien lasten seuraaminen onnistui, koska he osallistuivat varhaiskasvatuksen toimintaan. Lähiopetukseen osallistuvia oli vaihtelevasti, mutta osa lapsista oli poikkeusoloista huolimatta normaaliin tapaan varhaiskasvatuksessa, jolloin seuranta pystytään tekemään säännöllisesti ja systemaattisesti.

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastaukset jäljittelevät täysin edellisten vastaajaryhmien huomioita poissaoloista kertoessaan:

Jos lapsi oli hoidossa tänä aikana.

Kaikki lapset ei ollu hoidossa

Osa lapsista ei ollut hoidossa joten kaikkia ei voitu seurata.

osa lapsista kotona

Resurssit

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat seurannan arvioimisen epävarmasti osaksi sen vuoksi, että palavereja pidettiin etänä, jolloin ei kuitenkaan voitu saada täysin täyttä varmuutta siitä, millä tavoin kukin on lasta ja tämän kasvua tai kehittymistä seurannut. Videoneuvottelut mahdollistavat moniammatillisten työryhmien kokoontumisen ja konsultoinnin joltain osin, kuten seuraavista otteista käy ilmi:

Keskustelua käytiin tiimissä

Lähiopetuksessa pystyi, videoneuvottelujen kautta pidettiin palavereja

videoyhteys mahdollisti seurannan osin

Niiden osalta, jotka olivat paikalla, oli aikaa ja resursseja arvioida yksilön tuen tarvetta, auttaa ja hakea tukea.

paikalla oli vain osa lapsista, paikallaolijat vaihtelivat, Henkilökuntaa vähemmän ryhmässä

Videoyhteyden kautta on seurattu lasten toimintaa, mutta täysin sama se ei voi olla, kuin kontaktissa tapahtuva seuranta.

Erään varhaiskasvatuksen opettajan mukaan tilanne oli seuraavanlainen:

Paikalla olleiden osalta pääsi näkyviin sellaisia tuen tarpeita, joita ennen poikkeusaikaa isossa ryhmässä ei ollut päässyt esille. Meillä eniten aikuisten lähitukea tarvinneet eskarit olivat kotona poikkeusaikana. Osa näistä palasi toukokuussa eskariin, jolloin pääsimme havainnoimaan lapsen kehitystä tuen tarpeiden osalta. Poikkeusaikana käytiin vanhempien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa lasten tiedonsiirtopalaverit eli tietoa kotoa saatiin.

Lapsiryhmässä oli havaittu tuen tarpeita, joita aikaisemmin ennen poikkeusaikaa ei oltu huomattu. Lapsiryhmän koon vaihtuminen ja ryhmien yhdisteleminen voi vaikuttaa lapseen paljonkin ja vaihtuvat tilanteet saattavat olla hyvinkin stressaavia. Varhaiskasvatuksen opettajan mainitsema seikka esikouluikäisten lasten tilanteesta kuulostaa huolestuttavalta. Opettaja kertoo, että monet tukea tarvitsevat esikouluikäiset olivat kotona ja palasivat esikouluun vasta toukokuussa. Toukokuusta koulun alkuun on esikouluikäisellä enää muutama kuukausi. Vastauksesta ei tosin käy ilmi, missä vaiheessa esikouluikäiset lapset

jäivät kotiin eli kauanko he olivat tukitoimien tavoittamattomissa. Joka tapauksessa tukitoimien havainnointi on alkanut vasta toimintakauden loppupuolella.

Varhaiskasvatuksen sosionomeilla havainnot liittyvät pääosin henkilöstössä tapahtuviin muutoksiin. Useat muutokset henkilöstön rakenteessa ovat aiheuttaneet hämmenystä sekä lisätyötä niin koko henkilöstön työssä kuin lasten arjessa. Myös moniammatillisuus on jäänyt vähemmälle erään sosionomin mukaan, sillä tukea sai lähinnä puhelimitse, jonka kommentoija on kokenut hyvin hankalaksi.

Henkilöstön muuttuminen useasti poikkeusolojen aikana

Se edellytti päiväkodin aktiivisuutta.

vaikka tuen tarvetta seurattiin, ei siihen saatu tavalliseen tapaan moniammatillista apua. Esim. erityisopettajat olivat puhelimen päässä ja neuvojen saaminen siinä mielessä hankalaa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokivat, että tukea tarvitseville lapsille oli enemmän tarjolla yksilöllistä opetusta ja henkilökunta sai rauhassa havainnoida lapsen toimintaa.

niiden lasten osalta, jotka olivat päiväkodissa - muiden ei. Tuen tarpeen lapset, jotka olivat paikalla saivat yksilöllistä opetusta ja opettajat/muu hlökunta pääsi tutustumaan lapseen rauhassa ja näkemään myös esim. heidän vahvuuksiaan.

Seuraaminen lähiopetuksessa onnistui, etäopetuksessa oli vaikeampaa

Erään varhaiskasvatuksen erityisopettajan mukaan tukitoimien tarve on ilmennyt vasta siinä kohtaa, kun poikkeusaika on alkanut. Tällöin päiväkotiryhmän arki on muuttunut radikaalisti useiden lapsien jäädessä pois

Tuen tarve tuli selkeästi esiin kun arki muuttui

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien havainnoissa käy ilmi, että pienen päiväkodin hyvänä puolena on koettu elviytyminen seuraamisesta ja ammatillisuus on ollut paikallaan.

Ammatillisuus ja pieni päiväkodi

ei kaikkia palveluita ollu saatavilla, kyllä päiväkodissa hoidettiin oma osuus mutta ei muualla!

Lapsi oli paljon vähemmän hoidossa jolloin pystyi keskittymään enemmän yhteen lapseen

Henkilökuntaa oli poissa

Vaka opettajat olivat paljon pois

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksista kävi myös ilmi, miten oma-aloitteisesti työtä on tehty ja seurannalle on löydetty aikaa ja sille on tarvinnut löytää erikseen aikaa, jotta sitä on voitu tehdä.

Otin siihen aikaa tietoisesti.

Seurasin yksin sen minkä pystyin

Vastaajat ovat kokeneet, että ajallisia resursseja on joutunut miettimään ja työtehtäville on pitänyt löytää aikaa.

Koronaohjeistukset

Varhaiskasvatuksen opettajien, varhaiskasvatuksen sosionomien, varhaiskasvatuksen erityisopettajien tai varhaiskasvatuksen lastenhoitajien vastauksista ei oltu löydettävissä mainintaa koronan aiheuttamista vaikutuksista seurannan epävarmuuteen vaikuttaviin tekijöihin.

Yhteydenpito

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista selviää, että yhteydenpito on pääsiosin ollut varhaiskasvatusyksiköstä lähtöisin. Ongelmat etäyhteyksissä ja täten seurannasta keskusteltaessa ovat olleet lähtöisin kuitenkin resursseista lähtöisin olevista syistä, kuten välineistön tai henkilökunnan puutteesta.

Avoimella keskustelulla vanhempien kanssa.

joitain etäyhteyksiä saatiin järjestettyä. Asiaa hankaloitti etäyhteysvälineiden puute sekä henkilökunnan runsaat poissaolot (työnantajan toiveesta)

kotonakin oleviin perheisiin oltiin yhteydessä ja lähiopetus toimi normaalisti

Lähiopetuksessa kyllä erittäin hyvin, mutta kotona olleiden kohdalla tilannekuva jäi joidenkin osalta varsin epäselväksi.

Varhaiskasvatuksen sosionomit ovat kokeneet, että yhteyttä on kyetty pitämään hyvinkin yllä lasten perheisiin. Tällä tavoin kaikilla osapuolilla, niin lapsen perheellä kuin varhaiskasvatusyksiköllä on ollut ajantasainen kuva lapsen tuen toteutumisesta ja vaikutuksista, joilla toimilla on ollut lapseen. Vastauksista käy myös ilmi epäsäännönmukaisuus siinä, kuinka usein yhteyttä pidettiin ja mitä kautta yhteydenpito tapahtui. Osa on käyttänyt Daisy-sovellusta ja osa pelkästään puhelimitse soittaen tai viestitellen.

olimme kotona olevien lasten vanhempiin säännöllisesti yhteydessä.

Olimme paljon yhteydessä.

olimme puhelimitse perheisiin yhteydessä

osa lapsista oli kotona ja vain vanhempien kanssa oltiin yhteydessä jos oltiin.

lapsi ei ollut läsnä, mutta Puhelimitse ja Daisyn välityksellä jonkin verran

Kuten seuraavassa otteessa voidaan nähdä, oli varhaiskasvatuksen sosionomit havainneet epäaktiivisuutta myös aiemmin tukitoimista puhuttaessa lasten perheiden kanssa. Osan kanssa moinen epäaktiivisuus ei ollut siis tavatonta. Toisaalta olisi voinut ajatella, että tuen seuraaminen olisi ollut äärimmäisen tärkeää nimenomaan poikkeusolojen aikaan, jotta olisi voitu olla tukena silloinkin, kun lapsi ei olisi paikalla. Toisen varhaiskasvatuksen opettajan mukaan vanhempien oma suhtautuminen on vaikeuttanut käytyjen puhelinkeskusteluiden edellytyksiä. Suhtautuminen voidaan ymmärtää tässä kohtaa joko välinpitämättömänä tai aktiivisena tai miltä tahansa näiden väliltä. On totta kai eri asia pitää säännöllistä yhteyttä perheisiin, jos suhtautuminen on varsin vastaanottamaa.

Riippuen perheiden aktiivisuudesta. Toiset perheet olivat yhtä aktiivisia lapsensa tuen asioissa kuin normaalioloissakin. Toiset perheet jättäytyvät tietoisesti pois palveluista.

perheet suhtautuivat hyvin vaihtelevasti puhelinkeskusteluihin

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemukset seurannasta ja yhteydenpidon merkityksestä on koettu seuraavalla tavalla:

Huoltajien välityksellä

Teamsin välityksellä

Vanhempien kanssa keskusteltiin tasaisesti (kotona olevat). Eskarissa (pk:ssa olevat) toiminta jatkui normaalisti.

yhteydenpito perheisiin oli aktiivista

Eräs vastanneista **erityisopettajista** on kertonut, että lapsen käytös on koettu erilaiseksi, mitä päiväkodissa sen on kerrottu olevan. Syynä tähän taatusti on lapsiryhmän puuttuminen ympäriltä, erilaiset aikuiset ja pedagogisen arjen suunnitelmallisuus. Tietenkin lapsen käytös ja toiminta on eri tavalla arvioitavissa kotiväen puolelta kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisten toimesta ja pedagogisia ratkaisuja tehdessä ja toteuttaessa lapsiryhmän arjessa. Seurannan onnistuminen on siis periaatteessa kommentin mukaan totta, mutta seurannan laatu on erilaista, mitä ehkä lapsen ollessa paikalla varhaiskasvatusryhmässä.

Pidimme tiivistä yhteyttä koteihin mutta lapsen käytös, keskittyminen ja aktiivisuus kotiloissa on erilaista kuin ryhmässä

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajat kokivat, että vanhempien osallisuus ja oma-aloitteisuus yhteydenpidossa ja seurannassa oli kovin vaihtelevaa:

Esiopettajat olivat puhelinyhteydessä perheisiin

kaikki vanhemmat eivät kokeneet tarpeelliseksi sitä että päiväkodista oltaisiin yhteydessä

Osa lapsista oli lähi- ja osa etäopetuksessa. Vanhemmista riippui, miten etäopetuksessa olevan lapsia seurattiin

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien mukaan myöskään yhteydenpitoa tai tapaamisia ei ollut niin usein, kuin olisi ollut tarpeen lapsen kasvun ja kehityksen puitteissa.

Pidimme yhteyttä koteihin, mutta näille lapsille olisi ollut tärkeä saada henkilökohtaista tukea kasvokkain.

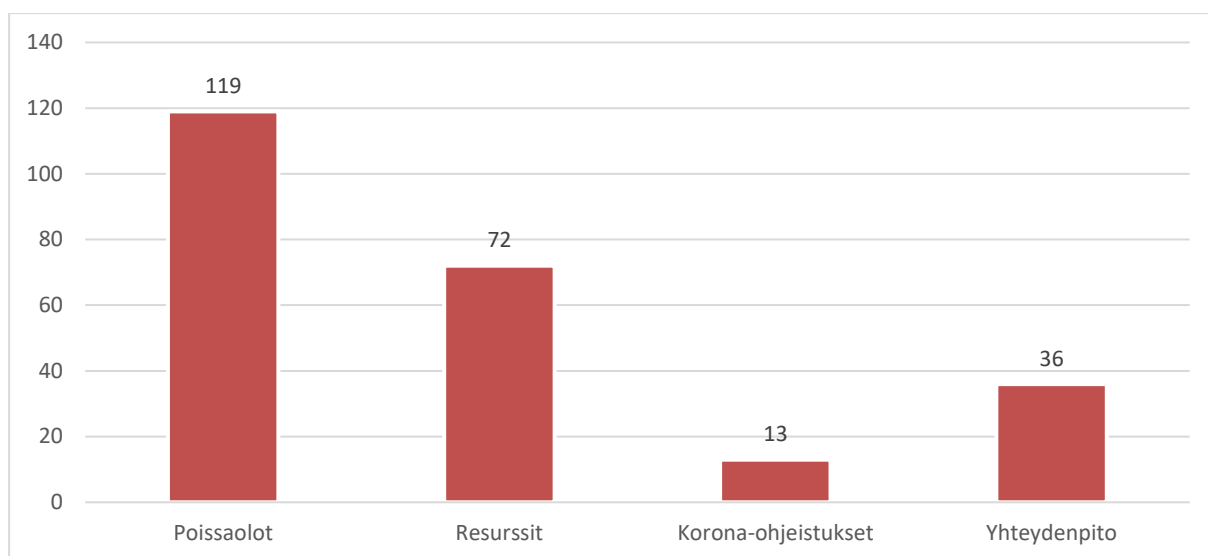
osaan ei saatu yhteyttä niin usein

kehen saatiin yhteys puhelimitse

Lastenhoitajat kokivat, että vaikka yhteyttä koteihin on ollut, tärkeämpää olisi ollut päästä näkemään erityisesti lasta sekä tämän vanhempia ihan kasvokkain järjestettynä tapaamisena. Toisissa vastauksissa myös ilmenee se, miten vaihtelevasti perheisiin on saatu yhteyttä.

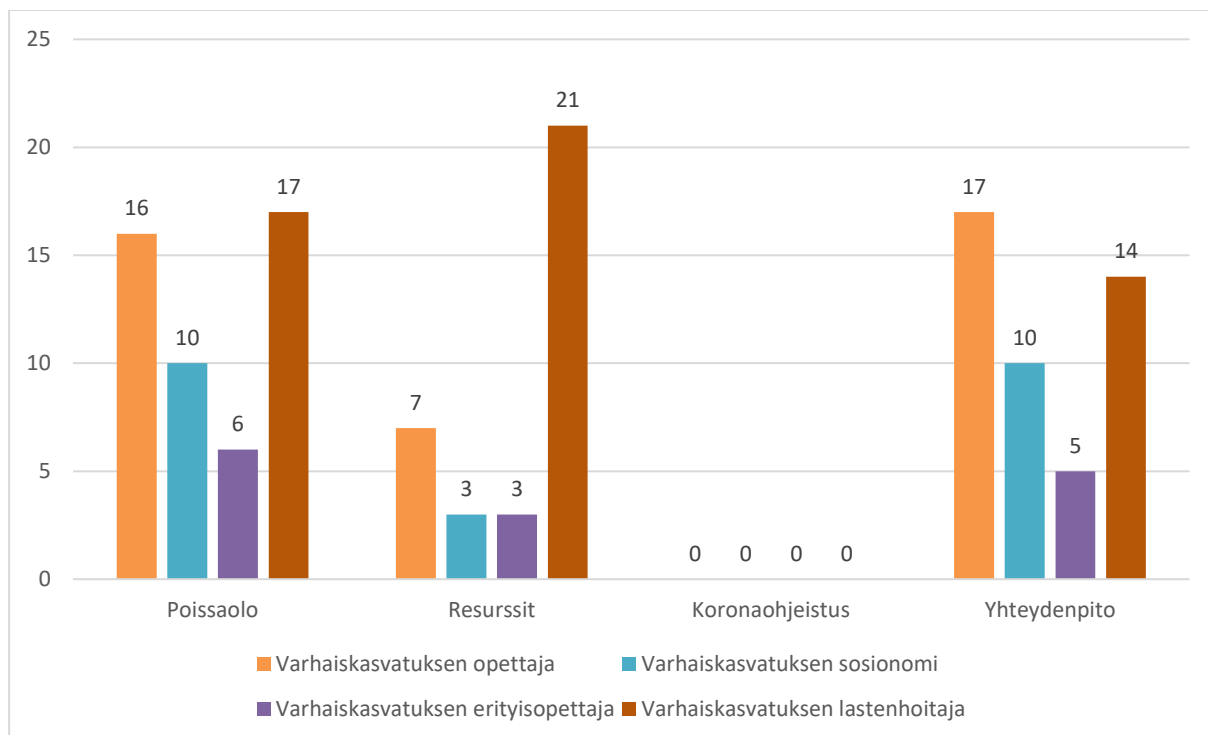
6.3 Tulosten yhteenveto

Tässä kappaleessa kokoa tutkimukseni tuloksia, joita varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit lastenhoitajat nostivat esille kommentteissaan arvioidessaan tukitoimien laatimista, toteuttamista, seuranta. Aineistosta on havaittavissa samankaltaisuuksia eri ammattiryhmien välillä ja suurimpana tekijänä koronakeväällä vaikuttaneesta tekijästä on selvästi lasten poissaolot. Tähän tutkimukseen valitut kommentit ovat vain esimerkkejä aineistosta ja on hyvä ymmärtää, että koronan kaltaista pandemiaa ei ole Suomessa ollut lähivuosikymmenien aikana. Nämä havainnot ovatkin siis vain Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueen varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia. Seuraavassa taulukossa on vielä koottu teemat, joita kuljetin tutkimusta tehdessä:

Kuvio 11: Kaikki teemat tukitoimien laatimisessa, toteuttamisessa ja seurannassa

Poissaolot olivat ylivoimaisesti suurin syy tukitoimiin vaikuttavista syistä. Toiseksi suurin syy olivat resurssit, kolmanneksi suurin syy yhteydenpito ja vähiten mainintoja oli koronaohjeistuksista. Koronaohjeiden voi kuitenkin ajatella olevan aika suuri vaikuttava syy kaikkiin näihin muihin kolmeen teemaan. Poikkeusolojen vuoksi lapsiperheitä ohjeistettiin jättämään lapsi kotihoitoon jos mahdollista. Samoin työntekijöiden poissaolot lisääntyivät, kun pienestäkin flunssaoireesta tuli jäädä kotiin.

Kuvio 12: Kaikki teemat tukitoimien seurantaa arvioidessa.

Kuviossa 12 on esitelty tukitoimien seurannan onnistumisessa mainittujen arviointien teemoja. Koronaohjeistuksista ei ollut yhtään mainintaa, mutta kolmesta muusta teemasta löytyi runsaasti mainintoja.

6.3.1 Kokemukset tukitoimista

Tukitoimien laatimisen haasteet

Vastauksissa korostui se, miten haastavaa tukitoimiin kirjattava tietoa on mahdollista täyttää, jos lapsi on poissa toiminnasta. Samoin haastavana koettiin se, että lapset jäivät kotiin ja tällöin myös vanhempia ei voinut nähdä eikä käydä keskustelua heidän kanssaan. Osa lapsista oli varhaiskasvatuksen opettajien mukaan pitkiäkin aikoja poissa varhaiskasvatuksesta, jolloin on ymmärrettävää, että pitkän ajanjakson vuoksi on haastavaa tai liki mahdotonta laatia tukitoimia lapselle, joka ei edes osallistu toimintaan. Aluehallintoviraston raportissa (2021) esiteltiin vastaavanlaisia tuloksia, jolloin pitkäaikainen poissaolojakso aiheutti oppimisvajetta sekä jo aiemmin asetettujen tavoitteiden saavuttamattomuutta. (Aluehallintovirasto 2021)

Koronakevään aikana ohjeistukset vaihtuivat useaan otteeseen ja tapahtumien kulun ennakoitavuus aiheutti varmasti päättäjissä, mutta myös kansalaisissa epävarmuutta sekä turvattomuuden tunnetta. Ajatus siitä, että maailmanlaajuinen virus saattaisi iskeä omaan lapseen juuri päiväkotiryhmässä toimiessa, oli varmasti pelottava. Koronakuolemista ja tartunnoista uutisoitiin päivittäin ja uhka oli todellinen. Vaikka sulkutoimenpiteet eivät juurikaan vaikuttaneet koulujen ja ylempien laitosten tavoin päiväkoteihin, ohjeistuksena Aluehallintovirastolta oli silti, että kontaktien määrää tuli valvoa ja välttää mahdollisimman paljon.

Toisena teemana käsittelin resurssien merkitystä varhaiskasvatuksen tukitoimissa. Resursseihin oli luokiteltavissa tämän tutkimuksen perusteella niin työvoimalliset, ajalliset, kuin henkiset resurssit. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat kokeneet voimattomuutta sekä huolta siitä, miten on mahdollista toimia työtehtävien vaatimassa ajan tai koulutuksen puitteissa, mikäli aika ei riitä tai pedagogista osaamista ei ole riittävästi.

Kolmantena teemana käsittelin korona-ajan ohjeistusta, jonka ajattelin olevan suurin vaikuttava tekijä, mutta lopulta yllätyin, miten vähän suoria mainintoja korona-ajan ohjeistuksista oli. Suurimmaksi osaksi maininnat ohjeistuksista liittyivät niiden epämääräisyyteen, nopeaan päivittymiseen, informaation kulun ongelmiin tai ohjeistusten noudattamisen vaikeuksiin.

Neljäntenä teemana vastaajien vastauksissa nousi esiin yhteydenpidon merkitys. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kuvasivat yhteydenpidon olleen vähäistä, sillä joko vanhemmilla ja huoltajilla ei ollut halua tai osaamista etäyhteyksiin. Vastauksista kävi myös

ilmi, että perheet jättivät varhaiskasvatuksesta tulleita viestejä lukematta sekä niihin vastaamatta.

Tukitoimien toteuttamisen haasteet

Vastauksissa korostui eniten poissaolojen sekä resurssien aiheuttamat ongelmat ja niiden yhteys tukitoimien toteuttamiseen. Poissaoloista oli jokaiselta ammattiryhmältä mainintoja, samoin resursseista. Selkeästi vähemmän mainintoja oli yhteydenpidosta tai koronaohjeistuksista.

Poissaolojen vaikutuksesta varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat, että lasten pidempiaikainen poissaolo ei antanut mahdollisuutta tarjota tukitoimia. Poissaolojen vaikutusta pohdittiin niin lasten, perheiden kuin varhaiskasvatuksen työntekijöidenkin kannalta. Työntekijöiden poissaolot koettiin vaikuttavan ryhmän toimintaan ja sen jatkuvuuteen. Samoin lasten poissaolot vaikuttavat, kun ryhmän tai yksittäisen lapsen tavoitteita ei pystytä saavuttamaan, kun lapsia puuttuu toiminnasta. Vaikka vastaajien kokemuksista käy ilmi, että etävarhaiskasvatusta on ollut tarjolla, osallistuminen siihen lasten puolelta on ollut kovin vähäistä. Lapsien pidempi- tai lyhytaikaiset poissaolot myös vaikeuttivat tukitoimien säännöllistä tarjoamista ja testaamista.

Resursseista varhaiskasvatuksen ammattilaiset kuvasivat lähinnä työpanokseen liittyviä resursseja. Työnteosta tuntui puuttuvan sitoutumattomuus ja toiminnan sekavuus vaikeutti lapsien yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Moniammatillisia palveluita ei joko ollut saatavilla tai niitä oli saatavilla hyvin heikosti. Tiedonkulku koettiin myös vaikeaksi, kun uutena työntekijänä siirtyi uuteen ryhmään. Eri ammattikuntien välinen tiedonkulku oli myös haasteellista tukitoimista puhuttaessa. Työntekijöiden pedagogiset vastuualueet ja niihin liittyvät pedagogiset asiakirjat eivät siirtyneet lapsiryhmän muiden aikuisten tietoon, joka aiheutti epäselvyyttä ja epävarmuutta tukitoimien toteuttamisesta. Lapsiryhmien yhdistely koettiin myös tukitoimien toteuttamista vaikeuttavaksi tekijäksi. Useiden eri ikäisten lasten huomiointiin kuluu eri tavalla aikaa ja toimintaa joutuu miettimään eri tavalla, kuin vertaisten kanssa toimiva ryhmä. Lisäksi perheiden resurssit huomioitiin ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset havaitsivat, että perheiden välinen tasa-arvo ei toteudu tukitoimia etänä toteuttaessa. Perheiden taidot ja tiedot eivät myöskään tuntuneet olevan riittävällä tasolla, jotta varhaiskasvatuksen ammattilaisten suunnittelemissa toimissa olisi voinut toteuttaa kotioloissa.

Koronaan liittyvien ohjeistusten vaikutusta oli kommentoinut vain yksi varhaiskasvatuksen opettaja. Tukitoimien toteuttamisessa koronaohjeiden koettiin vaikuttavan lähinnä lapsen tukeen liittyvien tapaamisten perumisissa ja siirtämisissä. Kontaktien määrän tuli olla mahdollisimman vähäinen, joten varsinkin lähietäisyydellä tapahtuvia tapaamisia oli syytä välttää. Koronatilanteen aiheuttamia poikkeusoloja oli mahdotonta ennustaa, joten varhaiskasvatuksessa toimittiin tilanteen sallimin puittein ja tapaamisia järjestettiin etäyhteyksin.

Yhteydenpito vaikeutti tukitoimien toteuttamista siten, ettei perheet olleet saavutettavissa. Joko etäyhteyslaitteita ei ollut, niitä ei osattu käyttää tai niitä ei haluttu käyttää. Lisäksi vanhemmat eivät löytäneet tai pystyneet järjestämään aikaa tapaamisille, sillä myös perheiden muista lapsista huolehtiminen vaati oman aikansa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset odottivat perheiltä yhteydenottoja, sillä lapsille oli annettu kotona tehtäviä tehtäviä, joista odotettiin palautetta. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat, että perheiden oma aktiivisuus yhteydenpidossa vaikeutti yhteydenpidon ylläpitämistä ja tällöin tukitoimista keskustelu jäi myös vähälle.

Tukitoimien seurannan haasteet

Tukitoimien seuraamisessa koetut haasteet olivat varhaiskasvatuksen ammattilaisilla keskittyneet pääasiassa poissaoloihin lähes jokaisen vastaajaryhmän puolesta. Selkeästi vähiten mainintoja on jälleen koronaohjeistuksilla. Resurssiongelmat ja yhteydenpito on saanut lähes yhtä monta mainintaa, mutta silti alle puolet vastauksista on käsitellyt näitä teemoja.

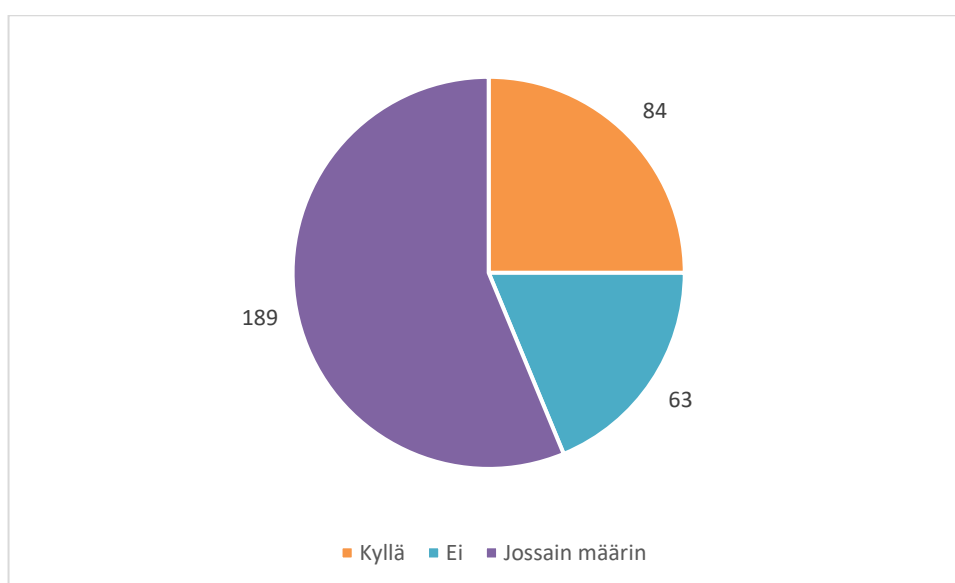
Maininnat poissaoloista koostuvat havainnoista, jolloin lapsi jäi kotiin ja tukitoimien seuranta jäi vain kotiväen vastuulle. Puhelimitse toteutetut seurantaan liittyvät keskustelut eivät varhaiskasvatuksen ammattilaisten mukaan antaneet vastaavaa antia, kuin läsnä pidetyt tapaamiset. Lasten poissaoloihin liittyviä kokemuksia oli useita ja jossakin vastauksessa kerrottiin lapsiryhmästä puuttuvan jopa reilusti yli puolet normaalista osallistujamäärästä. Lapsen havainnointi onnistuu vain silloin, kun lapsi on paikalla varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lisäksi koettiin, että lapsen pitkän poissaolon vuoksi tukitoimien seuraaminen oli haastavaa, sillä lapsen palatessa takaisin päiväkotiin, ei pystytä täysin realistisesti sanomaan tukitoimien merkitystä.

Resurssit mainittiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten toimesta työntekijöiden osaamisen puutteena tai pätevien työntekijöiden puuttumisena. Myös lasten perheiden kyvyt antaa ja seurata tukitoimia, koettiin riittämättömiksi. Työpaikalta saattoi puuttua moniammatillista konsultaatiota antavat

erityisopettajat, jolloin asiantuntijuus tukitoimien seurannassa on vain tiettyjen työntekijöiden vastuulla.

6.3.2 Tukitoimien seurannan onnistumisen arviointi

Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta kysyttiin kokemuksia siitä, onko tukitoimia kyetty arvioimaan poikkeusoloissa. Kuviossa 13 esittelen vastaajien kokemukset diagrammimuodossa ja sen mukaan vastaajat ovat pääasiassa kokeneet, että tukitoimia on kyetty jossain määrin seuraamaan. Poikkeuksetta jokaisen vastaajaryhmän yleisin vastaus on ollut ”Jossain määrin”.

Kuvio 13: Vastaajien arvio siitä, kyettiinkö tukitoimia seuraamaan.

Tukitoimien **seurannan onnistumista** on kuvailtu samoin teemoin, kuin tukitoimien laatimista, toteuttamista sekä seurannan kokemuksia kerrottaessa. Poissaoloihin liittyvissä vastauksissa käsitellään tuen tarpeisten lasten läsnäoloa päiväkodissa. Erityisesti vastaajat kokivat hyvänä asiana sen, että perheet, joissa tukea tarvitaan, toivat lapsensa päiväkotiin, jolloin seuranta oli mahdollista. Lasten osittain läsnäolo on myös auttanut siihen, että tukitoimia on voitu jotenkin seurata. Vaikka vastaajat kokivat, että lapsiryhmän poissaolot olivat kasvaneet, toiminnan jatkuminen pysyi kuitenkin samana. Toisaalta joku vastaajista koki, ettei huomannut juuri mitään eroa lasten poissaoloissa, jolloin seuranta on ollut tavalliseen tapaan mahdollista.

Resurssit mainittaessa esiin vastauksissa nousi moniammatillisten palveluiden käytön mahdollisuus ja saatavuus sekä ajalliset resurssit. Erityisopettajien konsultointi sekä

päiväkodissa toimivien ryhmien yhteistyö perheiden kanssa on edistänyt seurantaan. Myös ajalliset resurssit koettiin riittäviksi, sillä lasten määrän vähentymisen vuoksi työntekijöillä oli enemmän aikaa olla läsnäolevien lasten kanssa. Lisäksi tuea tarvitsevien lasten huomioiminen tarkoitti yksilöllisempää toimintaa lapsen edun mukaisesti. Erään varhaiskasvatuksen ammattilaisen mukaan myös teknologian hyödyntäminen ja mahdollistaminen edesauttoi tukitoimien seuraamisen. Perheet ja lapset saatiin Teams-palvelun avulla kiinni ja pystyttiin olemaan apuna yksilötehtävissä.

Koronaohjeistuksien vaikutuksista ei ollut millään vastaajaryhmällä yhtään mainintaa.

Yhteydenpidon merkitys koostui lähinnä säännöllisestä sekä vastavuoroisesta kommunikoinnista perheiden ja päiväkodin välillä. Huoltajien kanssa on kyetty pitämään yhteyttä siitä huolimatta, vaikka lapsi ei ole osallistunut päiväkodin arkeen. Monipuoliset yhteydenpitotavat ovat myös auttaneet perheiden kontaktoimisessa. Lisäksi perheiden oma aktiivisuus on auttanut seurannan mahdollistamisessa, sillä vanhemmat ovat osoittaneet kiinnostusta lastaan sekä tämän tuen tarpeita kohtaan. Puhelimitse käytävät keskustelut koettiin yhtä päteviksi tavoiksi pitää yhteyttä, kuin fyysisesti läsnäoleva tapaaminen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastauksista korostui yhteydenpidon säännöllisyyden merkitys sekä monipuoliset yhteydenpitotavat.

Seurannan epäonnistumiseen vaikuttavia mainintoja oli aineistossa kaikista vähiten. Eniten vastauksia oli poissaoloissa, resursseissa sekä yhteydenpidossa.

Poissaoloista kerrottaessa varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat, ettei seuranta ollut mahdollista tehdä, kun lapsi ei ollut päiväkodissa. Lisäksi seuranta hankaloitti epäsäännöllinen läsnäolo tai pitkät ajanjaksot, jolloin lapsi oli poissa.

Resursseihin liittyviä perusteluja seurannan epäonnistumiseen oli moniammatillisten palveluden saamattomuus. Terapiapalveluiden saatavuus oli vaikeaa tai jopa mahdotonta. Lisäksi perheiden kyvyt seurata lapsen kasvua ja kehitystä kotona koettiin vähäiseksi tai epärealistiseksi. Myös päiväkodin arjessa seurannan mahdollistaminen koettiin ajallisten resurssien puutteen vuoksi haastavaksi. Arki koettiin varsin raskaana ja päivien kulku oli selviytymistä. Lapsiryhmien yhdistely muutti päiväkodin arjen toimintaa ja kaikki yhteistyö päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa jäi pois.

Koronaohjeistusten koettiin vaikuttavan varhaiskasvatuksen erityisopettajien palveluihin, sillä ne loppuivat kokonaan. Koko koronapandemian aiheuttamaa tilannetta kuvataan varsin poikkeukselliseksi.

Yhteydenpitoon liittyvissä kommentteissa epäonnistumiseen vaikuttavia kokemuksia olivat perheiden ja lapsen tapaamisten jääminen. Lisäksi perheiden tavoittaminen viestein tai puheluin koettiin kovin haasteelliseksi. Kotiin jääneen lapsen tilannetta ei kyetty mitenkään seuraamaan, sillä joko varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät saaneet perheitä kiinni tai perheiden kertomien kuulumisten ei ajateltu olevan realistisia tai totta. Yhdessä vastauksessa myös koettiin, että yhteydenpito oli hankalaa ja vanhempien taitojen ei katsottu olevan riittäviä kotona tarjottaviin tai mahdollistettaviin tukitoimiin.

Tukitoimien **jossain määrin onnistuneesta seurannasta** kertovat seuraavat kokemukset. Tämä vastausvaihtoehto ”Jossain määrin” oli kaikkein yleisin vastaus tukitoimien seurannan onnistumista kysyttäessä.

Yhteydenpitoon liittyvissä vastauksissa vastaajat ovat kuvailleet niin lasten kuin tukipalveluiden poissaoloja sekä saavuttamattomuutta. Niiden lasten osalta on kyetty seuraamaan tukitoimia, jotka ovat olleet paikalla päiväkodissa, mutta kotona olevien lasten osalta seuranta ei ole kyetty juurikaan tekemään. Nämä tulokset viittaavat samankaltaiseen kokemukseen Karvin julkaisun kanssa, jossa lapsien määrän pientyminen on antanut osaltaan enemmän mahdollisuuksia yksilöllisempään lasten huomioimiseen (Karvi 2021 ,26)

Maininnat resursseista ovat hyvin vaihtelevia keskenään. Moniammatillista yhteistyötä on kyetty osaltaan tekemään, sillä etätapaamiset ovat mahdollistaneet ne. Toisissa vastauksissa kuvaillaan videoyhteyden olevan jonkin verrankin haastavempi tapa seurata lasten toimintaa, vaikka se on kuitenkin koettu mahdolliseksi tavaksi. Lisäksi joidenkin lasten seurannan aikana huomattiin, että tuen tarpeita alkoi ilmenemään eritavalla nyt poikkeusolojen aikana. Samoin erään varhaiskasvatuksen erityisopettajan mukaan tukitarpeita alkoi ilmenemään tavallisen arjen jatkumisen myötä. Myös varhaiskasvatuksen ammattilaisten suuri vaihtuvuus muutti seurannan onnistumista ja päiväkodin aktiivisuutta korostettiin. Vaikka päiväkodin toiminnan katsottiin olevan riittävää, moniammatillinen tuki jäi vähäiseksi tai puhelimen välityksellä tapahtuvaksi. Osassa vastauksissa myös korostettiin ajallisten resurssien käyttöä, osan mukaan kyse on ollut omasta valinnasta käyttää aikaa seurantaan ja osan mukaan aikaa on käytetty niin hyvin, kuin on vaan pystytty.

Koronaohjeistuksista ei ollut mitään mainintaa minkään vastaajaryhmän puolelta.

Yhteydenpitoon liittyvissä kokemuksissa voi huomata, että avoimuus ja etäyhteyksien käyttö mahdollisti yhteydenpitoa. Joidenkin vastausten mukaan yhteys on saatu ylläpidettyä vaikka lapsi onkin jäänyt pois päiväkodin toiminnasta. Erilaiset etäyhteyttä mahdollistavat palvelut auttoivat lapsen kanssa toimivia varhaskasvatuksen ammattilaisia sekä perhettä seuraamaan lapsen toimintaa ja keskustelemaan huomioista. Toisissa vastauksissa koetaan taas, että joissain perheissä huomattiin tietoista jättäytymistä palveluiden äärestä. Lisäksi perheiden yhteydenpidon aktiivisuudessa päiväkotiin päin huomattiin eroja. Vaikka yhteydenpito saattoi joidenkin vastaajien mukaan olla tiivistäkin, huomiota herätti vanhempien kokemukset lapsen käytöksestä ja keskittymisestä. Lapsen toiminta vaikutti olevan erilaista päiväkodissa havaittuihin kokemuksiin nähden.

7 Pohdinta

Tämän luvun tarkoituksena on koota tutkimuskysymyksiin saadut vastaukset yhteen ja pohtia tuloksia, joita tästä tutkimuksesta sain.

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tuotettiin uutta ja luokiteltua tietoa niistä seikoista, jotka koettiin vaikuttavimmiksi varhaiskasvatuksessa työskentelevien mielestä koronakevällä 2020. Tutkimus kartoitti myös syitä, jotka on koettu tukitoimien seurannan onnistumisen, epäonnistumisen tai epävarmuuden tekijöiksi. Tämä tutkimus on käsitellyt historiallista aihetta, jollaista ei ole lähihistoriassa koettu vastaavassa mittakaavassa Suomessa. Viimeisin lähes verrattavissa oleva virus oli Espanjantauti vuosina 1918-1920 (Linnamäki 2006, 2028-2029). Jotta tulevaisuudessa vastaavanlaisissa tilanteissa osattaisiin huomioida erityisesti ne lapset, jotka eniten tukea tarvitsevat, mutta jäävät olosuhteiden pakosta sitä vaille. Tutkimus on suunnattu kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville tai alasta kiinnostuneille päättäjille. Työ osoittaa, mitkä seikat on havaittu valtakunnallisesti, että maailmanlaajuisiksi ongelmallisiksi kriisitilanteissa niin varhaiskasvatuksen ammattilaisten työntekijöiden kuin varhaiskasvatukseen osallistuvien ja oikeutettujen lasten tukitoimien näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa käsiteltiin kokemuksia, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat tukitoimien toteuttamista, laatimista sekä seurannasta. Lisäksi tarkastelin niitä syitä, joita vastaajat kuvasivat tukitoimien seurannan onnistumista.. Pidän mielenkiintoisena sitä, miten vaihtelevasti eri ammattiryhmien joukko on vastannut erityisesti sellaisiin kysymyksiin, joihin erityisesti sen ammattiryhmän vastuualue ei ole. On kuitenkin tärkeää huomata, että monet varhaiskasvatuksen ammattilaiset saattavat työskennellä eri työtehtävässä, kuin oma koulutustausta on. Erityisesti tällä hetkellä varhaiskasvatusalan kriisissä, tilanne on ymmärrettävää, jolloin työntekijöitä on vain saatava. Havisalmen & Reunamon tutkimuksessa (2023) on määritelty tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet varhaiskasvatuksen henkilöstön muuttumiseen ja vaihtuvuuteen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön runsas vaihtuvuus sekä haastavat aikataulut ovat luoneet rikkonaisen kokonaisuuden varhaiskasvatuksen toiminnasta (Reunamo, 2007; Sheridan & Schuster, 2009; Havisalmi & Reunamo, 2023.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisiin kohdistuvien vaatimusten kasvaminen on ollut suurta vuosien mittaa, niin pedagogisessa kuin hallinnollisessa mielessä (Fonsén & Ukkonen-Mikkola, 2019.) Kun muutoksia on huomattavissa varhaiskasvatuksen kentällä jo ilman

poikkeusoloja, on tärkeää tarkastella niitä seikkoja, joita poikkeusoloissa huomattiin olevan haasteiden tekijöitä erityisesti tukitoimista puhuttaessa. Koronapandemian vaikutuksia käsitellään tässä tutkimuksessa neljän teeman kautta, jotka ovat poissaolot, resurssit, koronaohjeistukset sekä yhteydenpito.

7.2 Tukitoimiin vaikuttavat haasteet

7.2.1 Poissaolot

Tukitoimien **laatimista** koskevissa kokemuksissa painottui niin lapsien kuin heidän perheidensä poissaolot. Joko perheet eivät tuoneet lapsia päiväkotiin tai lapsi osallistui hyvin vaihtelevasti toimintaan. Tukitoimia laadittaessa koko perheen läsnäolo olisi vaadittu, sillä tukitoimista keskustelu kuuluu lapsen kuin tämän perheensä oikeuksiin. Osa lapsista jäi pitkäksi aikaa pois ja tämä vaikeutti laatimista koko siltä ajalta, kun tukitoimia olisi ollut mahdollista laatia. Kuten Terävä & Böök (2022) toteavat, vanhemmilla on vastuu varhaiskasvatuksen ammattilaisten lisäksi lapsen kasvatuksesta. Perheen ollessa läsnä lapsen tukea koskevissa palavereissa, perhe pystyy antamaan oman osansa asetettujen kasvatuksellisten sekä kehityksellisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Terävä & Böök 2022; Varhaiskasvatuslaki 540/2018)

Tukitoimien **toteuttamisessa** kokemuksia poissaoloista oli yli puolessa maininnoista. Tukitoimien toteuttaminen koettiin varsin haastavaksi jos lapsi ei ole paikalla päiväkodissa. Tukitoimien toteuttaminen koettiin siis pääasiassa mahdolliseksi vain lapsen ollessa fyysisesti paikalla. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat myös epävarmuutta tukitoimien toteuttamisen vastuista. Jos pedagogisesti vastuussa oleva varhaiskasvatuksen opettaja on poissa, onko kukaan muu tällöin mahdollistamassa tukitoimia. Kuten aiemmin on todettu, jokaisen lapsiryhmässä työsketelevän varhaiskasvatuksen ammattilaisen velvollisuus on tietää lapselle asetetuista tavoitteista ja toimista, joilla niitä kohti mennään. (Louhela-Risteelä 2020.) Varhaiskasvatuksen opettajan ei tulisi siis olla huolissaan missään vaiheessa siitä, etteikö lapselle tarjottu pedagoginen toiminta olisi varhaiskasvatussuunnitelman mukaista. Jos ryhmän opettaja puuttuu, tällöin muiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävä on vähintäänkin selvittää, millaisia huomioita tai tukitoimia lapsen kasvussa ja oppimisessa tulee toteuttaa. Tukitoimien oikea-aikaisuutta voidaan myös pohtia lapsen ollessa pois varhaiskasvatuksesta. Tukimuotojen moninaisuus edesauttaa sitä, että tukea on saatavilla ja toteutettavissa monin eri tavoin, vaikka lapsi olisi pois päiväkodin toiminnasta. Myös perheet

pystyvät antamaan lapsille tukea kasvussa ja kehityksessä, kun tavoista on ensin sovittu yhdessä varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja moniammatillisen konsultaation kanssa. Lapsen toimintaa voidaan tukea niin rakenteellisina, pedagogisina tai hoidollisina menetelminä. (Sandberg 2023)

Ryhmien yhdisteleminen saattaa olla yksi syy, milloin osa lapsista jää ilman tukitoimia, vaikka jokaisella lapsen kanssa työskentelevällä tulisi olla tiedossa kunkin lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet. Koronapandemian vuoksi ryhmien yhdistelyjä on saattanut tuki tapahtua hyvinkin nopealla aikataululla ja ryhmien koot ovat saattaneet vaihdella viikosta tai päivästä toiseen. Karvin toteuttaman arviointihankkeen (Karvi 2020) mukaan jo vuonna 2017-2019 varhaiskasvatuksessa oli havaittavissa kiireen tuntua työntekijöiden poissaolojen vuoksi. Myös liian suurien ryhmäkokojen ja liian vähäisen henkilökunnan puutteen vuoksi voi olla varsin haastavaa olla mahdollistaa laadukasta varhaiskasvatusta. Liian suurien tai usein vaihtuvien lapsiryhmien koon vaikutus on nähtävissä varhaiskasvatuksen laadussa myös Kuutti ym. (2021) havainnoissa. Tukitoimien jatkumo ei toteudu, mikäli ryhmässä tapahtuu paljon sisäisiä muutoksia (Sandberg 2023).

Osa varhaiskasvatuksen ammattilaisista koki, että tukitoimia oltiin ainakin yritetty toteuttaa etänä poikkeusolojen aikana, mutta se oltiin koettu jostain syystä varsin haastavaksi. Poissaolojen syiksi mainittiin muutama otteeseen myös taloudelliset syyt ja kuten Ahonen & Roos (2021) kuvaavat, vähävaraiset perheet saattavat valita lapselleen kotihoidon ennemmin kuin varhaiskasvatuksen. Vaihtoehtoja varhaiskasvatuksen toiminnalle olisi luullut kuitenkin olevan tarjolla. Osa vastaajista oli todennut, että digitaalisten laitteiden avulla oli mahdollista pitää yhteyttä kotiin jääneisiin perheisiin ja lapsiin. Kaikilla varhaiskasvatussyksiköillä tätä mahdollisuutta ei välttämättä kuitenkaan ollut.

Tukitoimien **seurannassa** poissaolojen maininnat koskivat reilusti yli puolta kokemuksista. Lapsen seuranta koettiin haastavaksi, jos lapsen toimintaa ei voi pitkällä aikavälillä seurata eikä lasta näe päiväkodissa, jos tämä ei osallistu päiväkodin arkeen. Joidenkin vastauksien mukaan tukitoimia on yritetty seurata, mutta vain perheiden kanssa käytyjen puhelinkeskustelujen perusteella. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemykset ja kokemukset lapsen toiminnasta saattaa olla hyvin erilaista päiväkotiympäristössä tai kotiympäristössä lapsen vanhempien näkökulmasta. Varsinaiseksi seuraamiseksi kai puhelinkeskusteluja ei voinut siis kutsua. Lasten seurannan kirjaamista on myös jouduttu siirtämään myöhempään ajankohtaan, sillä lapsen pitkä poissaolo on aiheuttanut sen, ettei ole

järkevää kirjata huomioita, kun niitä ei ole. Lapsen paluu päiväkotiin tapahtuu vasta seuraavan toimintakauden syksyllä, jolloin toiminta on toivonmukaan jo erilaisempaa ja osallistuminen säännöllisempää. On siis varsin epärealistista seurata lapsen tukitoimien vaikutusta, mikäli lapsi on pitkän aikaa pois ja palaa toimintaan useiden kuukausien jälkeen. Lapsi kasvaa ja kehittyy joka tapauksessa, mutta onko tässä kohtaa enää realistista arvioida kirjattuja tukitoimia, jos ei ole pystytty seuraamaan, onko toimia kyetty edes toteuttamaan lapsen poissaollessa. Varhaiskasatuslain mukaan (540/2018) säännöllinen seuranta ja dokumentointi mahdollistaa lapsen tuen tarpeiden muuttumisen ja mahdollisten lisätoimien tarpeet. Mielenkiintoista oli kuitenkin se, että osalle lapsista tehtiin silti tukitoimien seurantaa pitkänkin poissaolojakson jälkeen. Toki lapsi kasvaa ja kehittyy ilmankin varhaiskasvatukseen osallistumista, mutta mitkä seikat lapsen kasvussa ja käytöksessä ovat minkäkin tukitoimen mahdollistamia tai tarpeita herättäviä. Tavoitteiden saavuttaminen ja niitä kohti kaikessa toiminnassa pyrkiminen onkin Karhun ym. (2022) mukaan pitkäjänteisen seurannan avulla mahdollista. (Karhu ym. 2022.)

Lapsen jäädessä pois varhaiskasvatuksesta, eivät varhaiskasvatuksen ammattilaiset voi olla opettamaasa tai kasvattamassa lasta eli vastuu siirtyy kokonaan lapsen vanhemmille. Kuten Salminen (2022) toteaa, päiväkodissa syntyvien syekä kehittyvien sosiaalisten suhteiden kehitystä ei tapahdu samalla tavalla kotioiloissa. Kotioiloihin ei pystytä vaikuttamaan samalla tavalla johdonmukaisilla menetelmillä, kuin miten varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa voitaisiin lasten läsnäolon aikana. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät pysty takaamaan lapselle kuuluvan oikeudenmukaisuuden tai tasa-arvon toteutumista jos lapsi ei osallistu päiväkodin toimintaan. (Määttä & Rantala 2010; Salminen 2022.) Samoin siis käy, jos lapsi puuttuu varhaiskasvatuksesta pitkään ja tukitoimia ei ole mahdollista tarjota.

7.2.2 Resurssiongelmät

Tukitoimien laatimisessa resurssiongelmiiksi nimettiin muun muassa ajalliset puitteet. Kokemuksien mukaan ei ollut mahdollista pitää riittävän montaa tukitoimiin liittyvää tapaamista perheiden kesken, kuin olisi ehkä ollut tarpeen. Vastauksista ei suoranaisesti käy ilmi syitä, miksei aikaa ole ollut. Osasyynä voinee olla se, ettei perheet ole tulleet paikalle, jos lapsi on ollut pois päiväkodin toiminnasta. Myös rakenteelliset palvelut ovat olleet kiven alla, sillä useassakin vastauksessa korostui terapiapalveluiden poisjääminen tai vähäiset palvelut. Lisäksi koko varhaiskasvatusryhmän henkilöstöä koskevat muutokset, joko poissaolot tai uusien työntekijöiden runsas vaihtuvuus, ovat aiheuttaneet haasteita. Tukitoimia ei ole ehditty laatimaan tai niiden laatimista varten ei ole ollut tarpeeksi päteviä työntekijöitä paikalla. Kuten Sandberg (2023) toteaa, resurssien puutteen ei tulisi olla

perusteena jättää tukitoimia järjestämättä. (Sandberg 2023) Joitain tukitoimia on jouduttu myös karsimaan tärkeysjärjestyksen mukaan. Olisi mielenkiintoista selvittää, millaiset tukitoimet pystytään arvottamaan kiireellisyyden tai välttämättömyyden mukaan. Varhaiskasvatuslaissa painotetaan, että varhaiskasvatuksessa on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Tukitoimien toteuttamisella tarkoitetaan niitä toimia, joita lapsen kanssa konkreettisesti pystyy kokeilemaan toiminnan ja arkielämän aikana päiväkodissa tai kotiolloissa. Vastauksissa korostuu huomiot siitä, miten vähän todellisuudessa lapsiin keskityttiin, vaikka olisi pitänyt. Oman ammatti-identiteetin kannalta olisi tärkeää, että myös varhaiskasvatuksen ammattilaisen oma jaksaminen, motivaatiota ja kyvykyys tehdä työtä pysyvät yllä. Kuten Fonsén ja kumppanit totesivat (2020), laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä on, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset jaksaisivat tehdä työtä, olisivat sitoutuneita ja toimisivat pitkäjänteisesti. (Fonsén ym. 2020.) Mikäli jaksaminen on koetuksella, on ymmärrettävää ettei työntekijän motivaatio riitä, jos päivät tuntuvat vain selviytymiseltä.

Työntekijöiden kokemuksissa ilmeni myös työhön sitoutumattomuutta useiden työntekijöiden kesken. Lisäksi sekoitetut lapsiryhmät ja henkilökunnan runsas vaihtuminen aiheutti haasteita. Uuteen ryhmään mennessä, olisi tärkeää että jokainen henkilökunnan jäsen tietää omat työtehtävänsä. Lapsiryhmien toiminta saattaa olla myös hyvin erilaista uusiin ryhmiin siirryttäessä ja ryhmiä yhdisteltäessä. Työntekijöiden lomautukset aiheuttivat myös haasteita tukitoimien toteuttamisessa, sillä työntekijöitä saattoi olla liian vähän. Lisäksi moniammatillinen tuki koettiin vähäiseksi.

Kokonaisuudessaan koronapandemian aiheuttama hämmennystila aiheutti varhaiskasvatuksen ammattilaisissa huolta, koska ei osattu varautua tai ennakoida tilanteita. Mikäli lapsi on jäänyt päiväkodin toiminnasta kotiin, on tukitoimia pyritty toteuttamaan myös kotiolosuhteissa. Kotiväellä on varmasti työkaluja ja keinoja lapsen kanssa toimimiseen, mutta onko kaikki toimet pedagogisesti perusteltuja tai ajatettuja, on toinen seikka. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset on koulutettu toteuttamaan tukitoimia monipuolisin työtavoin ja kunkin lapsen vahvuudet huomioiden. Työtavat saattavat aiheuttaa perheissä paljon väsymistä tai osaamattomuuden tunnetta, sillä lapsen toiminta voi olla hyvin erilaista verraten siihen, miten lapsi toimii päiväkodissa.

Tukitoimien seurantaan vaikuttavia teemoja resursseissa olivat muiden työntekijöiden kykyihin luottaminen tai tukitoimien priorisoiminen. Lisäksi henkilökunnan lomailut vaikuttivat siihen, ettei tukitoimia ollut seuraamassa välttämättä kukaan pitkäaikaisesti. Myös osaamattomuus saattoi vaikuttaa tukitoimien seuraamiseen, mikäli henkilökunnan koulutus ei ole antanut eväitä seurannan periaatteisiin. Myös liian suuret lapsiryhmät ovat vaikeuttaneet seurantaan, koska lapsia on ollut suhteessa liikaa varhaiskasvatuksen ammattilaisiin nähden. Mielenkiintoinen huomio oli eräältä varhaiskasvatuksen lastenhoitajalta, jonka mukaan varhaiskasvatuksen opettajat keskittyivät vain tietokoneella työskentelyyn tehdessään etänä varhaiskasvatukseen osallistuville tehtäviä. Onko

vastaaja kiinnittänyt huomiota siihen, miten paljon poikkeusoloissa työskentely aiheutti lisätyötä myös varhaiskasvatuksen opettajalle, tämän ollessa yhä pedagogisessa vastuussa toiminnasta. Väheksymättä varhaiskasvatuksen lastenhoitajan työtä, on pedagoginen vastuu yhtälailla koko lapsiryhmän kanssa toimivan henkilöstön vastuulla. Poikkeusolot vaativat takuulla kaikilta venymistä sekä sopeutumista vallitseviin oloihin. Voidaanko siis todeta, että varhaiskasvatuksenopettajat tekivät *vain* tietokonetöitä? Tähän kysymykseen emme voi saada vastausta, mutta on hyvä huomioida poikkeusolojen aiheuttamat vaatimukset kokonaisvaltaisesti jokaisen työntekijän silmin. Kuten Karvin vuosina 2017-2019 laatimassaan raportissa esiteltiin ennen koronapandemiasta johtuvia resursseja, kävi myös silloin jo ilmi, että varhaiskasvatuksen arjessa ajalliset resurssit koetaan varsin kuormittavana tekijänä ja resurssiongelmaksi. Samoin työntekijöiden puuttellinen koulutustausta oli mainittu. Karvin raportissa työntekijöiden pula jo vuosien ajan on näyttäytynyt nyt kriisiytyneen juuri koronapandemian aikana. (Karvi 2021; Paananen & Tammi 2017.)

7.2.3 Koronaohjeistukset

Koronaohjeistuksista tuli verrattain melko vähän mainintoja jokaisessa tukitoimien vaihetta käsiteltäessä. Pääasiassa tukitoimien laatimista koskevissa kokemuksissa koronaohjeistukset vaikuttivat negatiivisesti erityisopettajien liikkumiseen ja kiertämiseen päiväkodeissa. Tällöin moniammatillista konsultaatiota ei saattanut saada. Vaikka erityisopettajat ovat voineet työskennellä etänä, silti osalta on jäänyt tukipalavereihin osallistuminen vähäiseksi. Samoin varhaiskasvatussuunnitelmiin liittyviä palavereja jouduttiin siirtämään myöhempisiin ajakohtiin, koska tapaamisia on kielletty ja ohjeistukset saattoivat muuttua hyvinkin lyhyellä aikavälillä. Tämä jos mikä on aiheuttanut epävarmuutta ja epäselkeyttä informaation kulussa ja tapaamisten sopimisessa. Vastaajista vain varhaiskasvatuksen opettajat, sosionomit ja lastenhoitajat olivat kertoneet kokemuksistaan. Mikäli tutkii Onnettomuustutkintakeskuksen (2020) kokoamaa julkaisua, jossa käydään lähes viikon tarkkuudella läpi informaatiot ja suositukset, joita koronakevällä 2020 annettiin, on varsin ymmärrettävää miksi ohjeistuksien on koettu olevan hyvin epäselviä. Tilanne on varmasti ollut myös sosiaali- ja terveydenhuollon alalla hyvin epäselvä ja uusi, joten kukaan ei ole voinut ennakoida tämänkaltaisen tapahtuman vaikutuksia ja siitä informoitavan tiedotteiden määrää.

Tukitoimien toteuttamisesta kerrottaessa vain varhaiskasvatuksen opettajista muutama kuvasi, ettei perheitä saanut tavata lainkaan ja tapaamisia siirrettiin uudelle alkavan toimintakauden syksyyn. Toiset vastaajat ovat soveltaneet sääntöjä ja pitäneet yhteyttä perheisiin yhteyttä puhelimitse. Vastauksia pohtiessa, on erikoista, miten eri tavalla sääntöjä on noudatettu.

Vanhempien tapaamisen kieltäminen voidaan ymmärtää tarkoittavan fyysistä tapaamista, mutta yhtälailla etänä tapahtuva puhelimitse toteutettava tapaaminen luulisi käyvän.

Tukitoimien seurantaan vaikuttavia koronaohjeistuksia kuvattiin kielloilla, jotka koskivat varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Lisäksi kaupungin kiello on koettu varsin yksiselitteisesti syyksi olla seuraamatta lapsen tukitoimia. En kuitenkaan usko, että kaupunki olisi varsinaisesti kieltänyt seuraamisen, vaan huomioimaan koronaohjeistukset niissä toimenpiteissä, joita tukitoimien seuraamiseen vaaditaan. Voi myös olla, että vastaajan kokemus kuvaa hyvin turhautumista ohjeistuksiin, joita poikkeusoloissa annettiin. Kokemus siitä, ettei juuri mitään voinut tehdä tavalliseen tapaan, varmasti tuotti päänvaivaa ja ylimääräistä stressiä siitä, miten varhaiskasvatusta oli ylipäättään mahdollista seurata.

7.2.4 Yhteydenpito

Tutkimuksessa todettiin, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten mukaan resurssien puute on olleet suurin tekijä tukitoimien laatimisessa koronakevällä 2020. Tukitoimien laatimiseen liittyvään kysymykseen on vastannut kaikenkaikkiaan melko vähän varhaiskasvatuksen ammattilaisia jos vertaa vastausmääriä tukitoimien toteuttamiseen tai seurantaan. Ehkä kyse on ollut haastavasta aiheesta vastata tai sitten laatimista koskevia myönteisiä vastauksia on huomattavasti enemmän.

Ajankäyttö koettiin haasteena tuen laatimisessa. Toimintakauden alussa on saatettu suunnitella hyvinkin tarkasti, millaisella aikataululla pedagogisia asiakirjoja laaditaan ja täytetään, jotta jokainen lapsi ja perhe tulee huomioiduksi tasavertaisesti. Vastauksissa esiintyi kuitenkin huomioita siitä, miten palaveriaikoja on jouduttu karsimaan tai jättämään kokonaan pitämättä. Tarkemmat syyt eivät käy vastauksista ilmi. Myös surulliselta kuulosti vastaus, jonka mukaan tukitoimiin liittyviä tapaamisia on jouduttu priorisoimaan ja järjestelemään sen mukaan, mikä on todellisuudessa kriittisin ja välttämättömin siinä hetkessä. Vastauksen perusteella ei saa kuvaa, onko muita ”ei niin välttämättömiä” asiakirjoja pystytty laatimaan ollenkaan vai onko niihin palattu myöhemmin.

Toisena suurena resursseihin liittyvänä mainintana on mainittu työntekijäpuula. Osa työntekijöistä on jouduttu lomauttamaan poikkeusaikana. Osa työntekijöistä on saattanut jäädä sairauslomalle pienen flunssan takia, sillä koronapandemian aikana oli äärimmäisen tarkkaa jäädä pienestäkin flunssan oireesta kotiin. Varhaiskasvatuksen sijaispuula on muutenkin varsin kriisiytynyt, kuten Havisalmi & Reunamo (2023) esittävät. Olisi

mielenkiintoista selvittää, millaisia suhdelukuja päiväkodeissa on saatettu toteuttaa jos ja kun sijaisia ei ole saatu – päteviä tai epäpäteviä.

7.3 Seurannan arviointi

7.3.1 Poissaolot seurannan edellytyksenä

Kaikkien vastaajaryhmien mukaan resurssien riittävyys on ollut pääsyy siihen, miksi tukitoimia on kyetty seuraamaan. Kenenkään vastaajan mielestä koronaohjeistuksia ei ole mainittu tukitoimien onnistumisen syyksi, kuten kuvassa 6 näkyy.

Poissaolon kokemuksista mainittaessa, tukitoimien onnistumisessa, vastaajien kokemuksissa korostuu lapsen läsnäolon merkitys lapsiryhmässä. Erityisesti niiden lasten läsnäolo on koettu merkityksellisesti, jotka tarvitsevat tukitoimia. Onkin mielenkiintoista, miksi osa vanhemmista on kokenut tärkeäksi tuoda lapsen päiväkotiin, kun osa taas on jättänyt juuri tukea tarvitsevan lapsen kokonaan tuomatta. Lisäksi poissaolot on koettu siltä osin hyväksi, sillä pienemmällä lapsimäärällä on ollut enemmän mahdollisuuksia tehdä seurantaa. Tätä voisi analysoida pohtia vanhemmille suunnatun kyselylomakkeen kautta ja selvittää, miten vastaukset ja kokemukset eroavat toisistaan.

Tukitoimien seurannan epäonnistumisen syiksi poissaoloista mainittiin lähes jokaisessa sitä koskevassa vastauksessa juuri niiden lasten pois päiväkodin arjesta jääminen, jotka tukea olisivat tarvinneet. Lisäksi työntekijöiden poissaolo vaikutti negatiivisesti tukitoimien seuraamiseen ainakin yhden vastaajan mielestä.

Vastaajat, jotka kokivat tukitoimien seurannassa jossain määrin onnistuneeksi ovat maininneet poissaoloista vaihtelevia huomioita. Osa vastaajista kokee, ettei seurantaa voinut tehdä lasten ollessa pois päiväkodista, kun osa vastaajista kokee, että niiden lasten osalta seuranta on onnistunut jos lapsi on ollut paikalla. Vastaajien kokemukset kertovat varmasti siitä epätasalaatuisuudesta, jota seurannassa koettiin, sillä lapsien poissaolot vaihtelivat runsaasti. Osa lapsista oli pitkiä aikoja poissa, kun taas osa lyhyitä pätkiä sieltä täältä.

7.3.2 Resurssit seurannan edellytyksenä

Resursseista varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat kokeneet tukitoimien seurannan onnistumisen edellytyksiksi mahdollisuudet järjestää tukitoimien seurantaan liittyvien tukiasiakirjojen laatimista sekä saada moniammattillista konsultaatiota. Lisäksi

poikkeusoloista huolimatta toisissa päiväkodeissa ryhmien välinen yhteys on toiminut hyvin. Se, millä tavalla jokaisen eri päiväkodin koronaohjeistusten mukaan toimimista on kyetty soveltamaan, riippuu varmasti toimintayksiköstä ja tilojen koosta. Suuremmassa yksikössä on varmasti mahdollisuutta toimiakin yhdessä paremmin, kuin todella pienessä yksikössä, jossa esimerkiksi turvavälejä ei ole voinut toteuttaa samalla tavalla. Työntekijöiden aktiivisuus sekä moniammattillisen työryhmän panos on koettu hyvänä. Olisi mielenkiintoista tietää, onko ryhmässä ollut aiemmin tilanteita, jolloin työntekijät eivät olisi mainittavan aktiivisia vai onko toiminta tilanteesta riippumatta samankaltaista.

Tukitoimien seurannan epäonnistumisen syiksi resursseista mainittiin rakenteellisten tukitoimien saavuttamattomuus sekä ajalliset haasteet, kuten kiire. Koronapandemian vuoksi erityisopettajien sekä terapeuttien toimintaa rajoitettiin niin, ettei kiertävä toiminta päiväkodista toiseen ollut enää sallittua suuren tartuntariskin vuoksi. Tällöin tukitoimien seurannassa ei ollut apuna moniammattillista näkökulmaa, vaan runsas työmäärä on saattanut jakautua nyt liian vähäisille käsipareille. Myös kiireen tuntu vaikuttaa helposti työntekijän kokemukseen siitä, ettei saa tehtyä kaikkea tai työntekijä joutuu tietoisesti karsimaan työtehtävistään niitä vähemmän tärkeitä. Toinen vaihtoehto on, että työntekijä joutuu kierteeseen, jossa tekemättömät työt kerääntyvät aina uuden työn päälle ja hän uupuu. Tämäkään ei tosin ole tarkoituksen mukaista missään työssä.

Tukitoimien jossain määrin onnistunut seuranta sai kommentteja resursseista niin videoyhteyksien toimivuuden vuoksi kuin myös niiden vaatimattomuuden vuoksi. Seuranta pystyy toki toteuttamaan etänä, mutta tällöin ei pysty saamaan täysin vastaavanlaista kuvaa ryhmän tai lapsen toiminnasta, kun videolle ei saa mahdutettua kaikkea toimintaa koko päivän ajalta. Myös työntekijöiden määrä koettiin lapsiryhmään nähden sopivaksi, kun silmäpareja oli enemmän lasten poissaolojen vuoksi.

Varsin mielenkiintoinen huomio myös oli, että tukitoimien tarvetta syntyi osalla lapsista vasta sen jälkeen, kun poikkeusolot olivat alkaneet. Lapsiryhmässä näkyvät muutokset voivat aiheuttaa lapsessa paljon hämmennystä sekä turvattomuuden tuntua, kun tuttu ympäristö muuttuukin radikaalisti. Sen lisäksi, että lapsien tukitoimien lisääntymistä voisi olla mielenkiintoista tutkia. Myös henkilöstön muuttuminen voi vaikuttaa lapsen turvallisuuden tuntuun, kun samat tutut aikuiset eivät ole välttämättä paikalla. Uusien työntekijöiden näkökulma myös lapsiryhmää seurattaessa ei ole kovin subjektiivinen, sillä taustalla ei ole välttämättä tietoa, millainen käytös on tai ei ole tavallista.

7.3.3 Koronaohjeistukset seurannan edellytyksenä

Koronaohjeistusten vaikuttaminen tukitoimien **seurannan epäonnistumisessa** koskivat moniammatillisen palvelun saatavuutta. Joskin palveluiden saatavuus oltiin koettu jo aiemmin varsin haastavaksi. Olisi mielenkiintoista saada tämän tutkimuksen rinnalle psykologien, erityisopettajien tai terapeuttien kokemuksia siitä, miten tukitoimiin on kyetty vaikuttamaan poikkeusolojen aikana ja minkälaiset syyt ovat painaneet työtehtävien sekä työtapojen muuttumisessa koronakevällä 2020. Tukitoimien seurannan onnistumisessa tai osittaisessa onnistumisessa kenelläkään vastaajalla ei ollut mainintoja koronaohjeistuksista. Voidaan siis päätellä, että koronaohjeet pakottivat moniammatilliset työyhteisöt jäämään

7.3.4 Yhteydenpito seurannan edellytyksenä

Yhteydenpidon merkitys tukitoimien seurannassa koskee säännöllisyyttä. Päiväkodin sekä huoltajien säännöllinen yhteydenpito edesauttoi kaikkia osapuolia ymmärtämään sekä havainnoimaan muutoksia systemaattisesti, joita lapsessa saattoi ilmetä. Myös monipuoliset yhteydenpitotavat mahdollisivat sen, että osapuolet saivat toisensa kiinni ja pystyivät pitämään yhteyttä yllä. Erilaiset yhteydenpitotavat myös auttavat erilaisia perheitä löytämään oman tapansa pitää yhteyttä. Kaikilla perheillä ei ole välttämättä samankaltaisia digitaalisia taitoja, kykyjä tai halukkuutta, joten on myös varhaiskasvatuksen ammattilaisen vastuulla osaltaan löytää keinot ja tavat varmistaa, että yhteys kodin kanssa on olemassa.

Tukitoimien seurannan epäonnistumisen syitä yhteydenpitoon liittyen olivat haasteet perheiden ja lasten tapaamisten järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kokivat, että vaikka heidän puoleltaan pyrittiin yhteydenpitoon, ei perheiden aktiivisuus ollut samalla tasolla. Osa vanhemmista ei halunnut, osannut tai pystynyt pitämään yhteyttä. Vanhempien kokemusten vertailu myös tässä kohtaa olisi tärkeää, sillä voi olla, että he odottivat päiväkodilta aktiivisempaa toimintaa tai jos yhteydenpito oli liian runsasta. Silti mielestäni olisi tärkeää, että perheet voisivat kertoa toiveistaan sekä tarpeistaan yhteydenpitoon liittyen, jotta jokaiselle perheelle olisi tullut kuultu olo. Lisäksi perheiden kotoa käsin totuettama tuen seuranta koettiin haasteelliseksi, sillä vanhempien taidot tuntuivat olevan riittämättömiä. On täysi eri asia tarjota ja seurata tukitoimien toteutumista kotiympäristössä, kuin päiväkotiympäristössä. Arjen toimintaan vaikuttaa niin moni muukin seikka, eikä lapsi käyttäydy tai toimi välttämättä eri paikoissa samalla tavalla. Lapsi ei välttämättä tarvitse samoja tukipalveluita myöskään kotiololoissa, jos haasteena on esimerkiksi ryhmässä

toimiminen. Mikäli kotona ei ole muita lapsia tai ketään muuta huomioitavaa, on ymmärrettävää, että tukitoimien tarve ilmeneekin vasta päiväkodissa.

Kokemukset tukitoimien jossain määrin onnistuneesta seurannasta seuraavat samaa kaavaa, kuin mitä aiemmissa teemoissa.

Toisten varhaiskasvatuksen ammattilaisten mielestä avoin ja runsas yhteydenpito on edesauttanut seurantaa, kun taas toiset vastaajat kokivat, että vain lähiopetukseen jääneiden lasten seuranta onnistui pelkästään ja kotiinjääneet lapset jäivät vaille seurantaa. Myös vaihtoehtoiset tavat koettiin erinomaisiksi väyliksi saada perheitä kiinni ja pitää yhteyttä, kun taas toisten perheiden kanssa oli haasteita. Perheiden vaihteleva aktiivisuus vaikutti runsaasti siihen, miten varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa pystyttiin keskustelemaan. Vaikka päiväkodin puolelta osoitetaan aktiivisuutta ja mielenkiintoa lapsen tilannetta kohtaan, on myös perheiden vastuulla tulla vastaan ja osallistua yhteydenpitoon. Vanhempien asenne varhaiskasvatusta kohtaa on voinut olla vähäistä ja erityisesti tilanteessa, jossa lapsi ei ole päiväkodissa, voi yhteydenpito tuntua turhalta. Rautamiehen ym. (2021) tutkimuksen mukaan yhteydenpidon merkitys juontaa juurensa molemmin puolisesta arvostuksesta sekä luottamuksesta. Jos perheet arvostavat varhaiskasvatuksen panosta ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset arvostaisivat perheiden toiveita sekä tarpeita, syntyy molemmille osapuolille kuultu olo. Tällöin yhteydenpidon edellytyksille on luotu luja pohja. (Rautamies ym. 2021.)

Tutkimuskysymyksiin saatiin siis seuraavanlaiset vastaukset:

1. Millaisia kokemuksia koronakevällä 2020 työskentelevillä varhaiskasvatuksen ammattilaisilla oli tukitoimien laatimisesta, toteuttamisesta ja seurannasta?

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemukset tukitoimien laatimisesta ja sen haasteista, koskivat pääasiassa resurssipulaa. Tukitoimien toteuttamista haastoi poissaolot, niin lasten kuin työntekijöidenkin. Ja tukitoimien seurannan haasteina olivat myös poissaolot, sillä lasta on vaikea seurata jos tämä on fyysisesti muualla, kuin päiväkodissa.

2. Miten tukitoimien seurannan arvioitiin onnistuvan varhaiskasvatuksen ammattilaisen mukaan koronakevällä 2020?

Tukitoimien seurantaa arvioissa varhaiskasvatuksen ammattilaiset olivat pääasiassa sitä mieltä, että tukitoimia kyettiin jossain määrin seuraamaan poikkeusoloista huolimatta.

Seurannan onnistumisen syiksi arvioitiin resurssien riittävyys ja saatavuus. Seurannan onnistumisen haasteiksi vastaajat arvioivat poissaolojen ja yhteydenpidon. Tukitoimien osittaista onnistumista arvioitiin myös poissaolojen ja yhteydenpidon perusteella.

7.4 Tutkimuksen merkitys

Tämä tutkimus on tarkoitettu kaikille varhaiskasvatuksesta kiinnostuneille, alalla työskenteleville ja varhaiskasvatuksen päättäjille. Koronapandemia kosketti jollakin tavalla kaikkia suomalaisia ja poikkeusolojen vaikutukset tulevat näkymään pitkälle tulevaisuudessa – eri aloilla eri tavalla. Varhaiskasvatuksen merkitys on valtava yhteiskunnassamme ja miten valtavaksi sen merkitys nouseekaan, kun poikkeusolojen jälkeen ymmärrämme tavallista arkea ja arjen toimivuutta. Lapsen edun mukaista toimintaa on lapsen suojeleminen, tilanteiden ennakointi ja turvallisuuden tunteen luominen. Se, millaisena tulevaisuutemme näyttää – poikkeusoloissa tai ei, emme pysty tarkasti ennustamaan. Se, mitä poikkeusoloista opimme, luo merkitystään näissä tutkimuksissa. Mahdollisten tulevaisuuden poikkeustilanteiden keskellä on tärkeää, että yhteiskunnassa pystyttäisiin huomioimaan ne henkilöt, jotka ovat jo lähtökohtaisesti heikommassa asemassa. On kyse sitten perheiden, yksittäisten henkilöiden, vanhusten tai lasten hädästä kriisin keskellä, on merkittävää ymmärtää niitä tekijöitä, jotka mahdollistavat tasavertaisen sekä tasalaatuisen kokemuksen siitä, että on saanut apua ja voi pyytää sitä. Yhtä tärkeää on selvittää ja ymmärtää niitä syitä, jotka haastavat tasavertaisen kokemuksen tuntemista.

Tämän tutkimuksen kannalta on myös hyvä muistaa, että tässä käsiteltiin vain kahden Suomen alueen varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten kokemuksia ja arvioita.

7.5 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusideana olisi mielenkiintoista tietää, miten alueellisesti kokemukset jakautuvat ja onko niissä eroja tai samansuuntaisuutta. Suomen kokoisessa maassa alueelliset erot pelkästään koronaohjeistusten noudattamisessa voivat olla erilaisia. Vaikka koronaohjeistukset olivat valtakunnallisesti samat kaikkialla, on soveltamiselle ollut aina tilaa.

Lisäksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten välisiä kokemuksia olisi mielenkiintoista analysoida tarkemmin ja mistä kunkin vastaajaryhmän kokemukset kertovat tämän tutkimuksen perusteella. Lasten tukitoimien lisääntymisen tutkiminen koronapandemian

jälkeisen ajanjakson aikaan olisi myös tärkeää. Juuri niiden lasten tukitoimien tarve, jotka koronapandemian aikana olivat kotona eivätkä saaneet mitään tukea. Pitkittäistutkimus näiden lasten oppimisen ja kehittymisen kaaresta voisi antaa varsin hedelmällistä tietoa varhaiskasvatuksen merkityksestä ja sen vaikutuksista esimerkiksi peruskouluun siirryttäessä ja myöhemmissä opinnoissa. Tämän tutkimuksen kannalta myös määrälliselle tutkimukselle on tilaa, jolloin eri tekijöiden vaikutuksia voisi vertailla ja löytää erilaisten muuttujien välisiä yhteyksiä.

Karvin laatimassa tiivistelmäjulkaisussa (2021) esitelläänkin tämän tutkimuksen kannalta samansuuntaisia huomioita, joita olisi hyvä ymmärtää vastaavanlaisen pandemian edessä. Erilaisten ohjeistusten ja suositusten edellyttämät käytänteet ovat haastaneet varhaiskasvatuksen ammattilaisten omia käytänteitä. Osaltaan ne ovat myös pakottaneet ammattilaiset miettimään, miten varhaiskasvatuksessa osattaisiin toimia entistä tehokkaammin tai sujuvammin niin kutsutun tavallisen arjen keskellä, ilman pandemiaolosuhteita.

Lähteet

- Ahonen, L. & Roos P. 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaisen pedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus
- Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet: lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus
- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus
- Ahonen, L. 2023. Tiimin voima varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus
- Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2020 Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisen tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja
- Aluehallintovirasto 2020. Varhaiskasvatuksen valvontaa tehdään yhdessä. viitattu 15.5.2023 <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69907831>
- Aluehallintovirasto 2023. Verkkosivut 12.4.2023 <https://avi.fi/tietoa-meista/toimintamme/valvomme>
- Blackman, J. 2003. Early Intervention: An overview. Teoksessa Odom, S. L., Hanson, M. J., Blackman, J. A. & Kaul, S. Early Intervention Practices Around The World. Baltimore
- Burger, K. 2010. How does early childhood care and education affect cognitive development? An international review of the effects of early interventions for children from different social backgrounds. Early Childhood Research Quarterly, 25(2), 140–165. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2009.11.001>
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Helsinki: Opetushallitus
- Champeaux, H. Mangiavacchi, L., Marchetta, F. & Piccoli, L. 2022. Learning at Home: Distance Learning Solutions and Child Development during the COVID-19 Lockdown. Child development and distance learning in the age of COVID-19' in:

Review of Economics of the Household, 2022, 20, 659-685 Viitattu 20.4.2023
<https://www.iza.org/publications/dp/13819/learning-at-home-distance-learning-solutions-and-child-development-during-the-covid-19-lockdown>

de Schipper, E. J., Riksen-Walraven, J. M., & Geurts, S. A. (2006). Effects of child-caregiver ratio on the interactions between caregivers and children in child-care centers: an experimental study. *Child development*, 77(4), 861–874.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00907.x>

Duodecim–Terveyskirjasto 2023. Koronavirus (SARS-CoV-2, COVID-19) Viitattu 18.8.2022
<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01257>

Egan, S. M., Pope, J., Moloney, M., Hoyne, C., & Beatty, C. (2021). Missing Early Education and Care During the Pandemic: The Socio-Emotional Impact of the COVID-19 Crisis on Young Children. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 925–934.
<https://doi.org/10.1007/s10643-021-01193-2>

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 18.9.2022. Helsinki: Opetushallitus

Eskelinen, M. & Hjelt, H. 2017. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:39. Viitattu 3.9.2022 Opetus- ja kulttuuriministeriö.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-505-1>

Eskonen H. 21.2.2018 Helsinkiläinen lastentarhaopettaja ei laittaisi lastaan päiväkotiin, jossa työskentelee: pitää hymyillä, vaikka päivästä on tulossa kaaos. YLE Uutiset. viitattu 23.4.2023 <https://yle.fi/a/3-10084342>

Essa, E. L- & Burnham, M. M. 2020. Introduction to Early Childhood Education.

Estola, E. & Tiilikka, A. 2014 Äidit paikkatietoisina kasvattajina pohjoisessa kylässä. Teoksessa Hyry-Belhammer, E. K., Hiltunen, M. & Estola, E. Paikka ja kasvatus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 55-77

- Estola, E. Uitto, M. & Karikoski, H. 2020. Suhteet lapsiin työn ytimessä – opettajana esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa Kyrönlampi, T., Mäkitalo, K. & Uitto, M. Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus
- Estola, E., Uitto, M. & Karikoski, H. 2020. Suhteet lapsiin työn ytimessä – opettajana esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa Kyrönlampi, T., Mäkitalo, K. & Uitto, M. (toim.) Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. PS-kustannus, Jyväskylä
- Fitzpatrick, M. D., Benson, C. & Bondurant, S. R. 2020. Beyond Reading, Writing and Arithmetic: The Role of Teachers and Schools in Reporting Child Maltreatment. NBER Working Papers No. 27033. viitattu 3.3.2023 Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27033/w27033.pdf
- Fonsén , E , Lahtinen , L , Sillman , M & Reunamo , J 2022 , ' Pedagogical leadership and children's well-being in Finnish early education ' , Educational Management Administration & Leadership, vol. 50, no. 6, 1741143220962105, pp. 979-994 .
<https://doi.org/10.1177/174114322096210>
- Fonsén, E. & Ukkonen-Mikkola, T. 2019. Early Childhood Education Teachers' Professional Development towards pedagogical leadership. Educational Research 61 (2)
- Ford, T. G., Kwon, K.-A., & Tsotsoros, J. D. (2021). Early childhood distance learning in the U.S. during the COVID pandemic: Challenges and opportunities. Children and Youth Services Review, 131, 106297–. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106297>
- Grant, A., Jeon, L., & Buettner, C. (2019). Chaos and commitment in the early childhood education classroom: Direct and indirect associations through teaching efficacy. Teaching and Teacher Education, 81, 50–60. Viitattu 4.10.2022
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.02.010>
- Gromada, A., Rees, G. & Chzhen, Y. 2020 Worlds of influence: Understanding what shapes child well-being in rich countries. Innocenti Report Card 16. Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti. <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/Report->

Card-16-Worlds-of-Influence-child-wellbeing.pdf

- Harkoma, S., Kuusiholma-Linnamäki, J., Sarkkinen, T. & Vlasov, J. Varhaiskasvatuksen tuen arviointi kansallisesti, paikallisesti ja pedagogisessa toiminnassa teoksessa Heiskanen, N., & Syrjämäki, M. (2022). Pienet tuetut askeleet : varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa, E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala, R. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa: Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja Nro 2021:13, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>
- Heiskanen, N. 2019. Tuen prosessit ja lähtökohdat. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus (s. 95–118). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heiskanen, N., Pyökkimies, M. & Syrjämäki, M. Lapsen tuen prosessi ja pedagoginen jatkumo teoksessa Heiskanen, N., & Syrjämäki, M. 2022. Pienet tuetut askeleet : varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hietamäki, J., Kuusiholma, J., Räikkönen, E., Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Repo, K., Karila, K., Hautala, P., Kuukka A. & Eerola, P. 2017. Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2016 perustulokset. Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos. Työpaperi, 24. Johnsen, J. & Løken, K. 2015. Nordic family policy and maternal employment. Nordic Economic Policy Review 2, 115-132
- Hirsjärvi S., Remes P., Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-17.painos. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E., Turja, L., Gaspar, M. F., Veisson, M. & Waniganayake, M. 2009. Perspectives of early childhood teachers on parent-teacher partnerships in five European countries. European Early Childhood Education Research Journal, 17(1), 57–76.

<https://doi.org/10.1080/13502930802689046>

Jeon, L., Hur, E., & Buettner, C. (2016). Child-care chaos and teachers' responsiveness: The indirect associations through teachers' emotion regulation and coping. *Journal of School Psychology*, 59, 83–96 Viitattu 20.2.2023
<https://doi.org/10.1016/j.jsp.2016.09.006>

Jolanda Havisalmi, & Jyrki Reunamo. (2023). Mistä varhaiskasvatuksen kaaoksessa on kysymys? *Journal of Early Childhood Education Research*, 12(2).
<https://doi.org/10.58955/jecer.v12i2.120383>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2021. Korona varhaiskasvatuksen arjessa. Rajoituksia ja hyviä käytänteitä vuonna 2020. Viitattu 3.10.2022. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/08/KARVI_T0421.pdf

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2023, Karvin verkkosivut. Viitattu 28.4.2023

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi 2021. Korona varhaiskasvatuksen arjessa. Rajoituksia ja hyviä käytänteitä vuonna 2020. Tiivistelmät 4:2021 Viitattu 22.7.2022
https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/08/KARVI_T0421.pdf

Kaplin-Sainio, K. 2023, Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa. Webinaari 14.3.2023. Opetushallitus. Viitattu 24.3.2023

Karhu, A., Savolainen, H., Närhi, V. & Aro, M. 2022. Tuen vaikuttavuuden arviointi ja tukivastemalli. Teoksessa Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus

Karila, K. & Nummenmaa A. R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY

Karila, K. 2008. "A Finnish Viewpoint on Professionalism in Early Childhood Education." *European Early Childhood Education Research Journal* 16 (2): 210-223.

do:10.1080/13502930802141634.

Karila, K. Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>. Viitattu 26.10.2022.

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017 Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30, Helsinki 2017

Karvi 2020. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Tiivistelmät 7:2020 Viitattu 9.12.2023
https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/06/KARVI_T0720.pdf

Kela 2022. Lastenhoidon tuet. Viitattu 26.2.2023 <https://www.kela.fi/lastenhoidon-tuet>

Kirsi Alila, Mervi Eskelinen, Eila Estola, Tarja Kahiluoto, Jarmo Kinos, Hanna-Mari Pekuri ja Minna Polvinen, Reetta Laaksonen ja Kirsi Lamberg 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75258>

Koivula, M. & Laakso, M.-L. 2022 Lapsen varhainen kehitys kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmista. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino

KOPPA 2015. Jyväskylän yliopisto. Fenomenologinen tutkimus. Viitattu 20.5.2023

- Kronqvist, E.-L. 2010. Insights and Outlouds: Childhood Research in the North. Oulu University Press. Viitattu 6.5.2022
https://www.researchgate.net/publication/298790150_Insights_and_Outlouds_Childhood_Research_in_the_North
- Kronqvist, E.-L. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta 2020. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja (5. uudistettu painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kunta- ja hyvinvointialueiden työnantajat 2018. Uusi varhaiskasvatuslaki muuttaa kelpoisuuksia, nimikkeistä päättää työnantaja. Viitattu 2.7.2022
<https://www.kt.fi/ohjeet/kvtes/varhaiskasvatuslaki-kelpoisuudet-henkilostorakenne>.
- Kupila, P. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. 2020. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja (5. uudistettu painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuutti, T., Kahila, S. & Sajaniemi, N. Pedagogiikkaa poikkeusaikana- päiväkotienvarhaiskasvatushenkilöstönkokemuksia pedagogiikan toteuttamisesta COVID-19-pandemian aikana. 2021 Journal of Early Childhood Education Research Volume 10, Issue 3, 2021, 217–239 Viitattu 7.5.2023
<https://journal.fi/jecer/article/view/114177/67376>
- Kyllönen, M., Liljeström, A., Sundell, T., & Tahvanainen, R. 2020. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus poikkeusolojen aikana keväällä 2020. Länsi ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston julkaisu.
- Kyllönen, M., Soukainen, U., Tahvanainen R. & Karlsson, O. Varhaiskasvatus toimintakaudella 2020-2021. Aluehallintovirasto 9.7.202.
<https://avi.fi/documents/25266232/52069681/Raportti-varhaiskasvatus-vk22-23-FI.pdf/62716b21-6a9b-73b1-de60-2bb1d406b064/Raportti-varhaiskasvatus-vk22-23-FI.pdf?t=1625817151398>

- Köngäs, M. & Määttä, K. 2020. Pienten lasten hyvinvoinnin tukeminen päiväkodissa tunnesäätelyä ohjaamalla. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakausikirja*, 51 (5), 539-550
- Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 29.12.2016/1503 Viitattu 21.1.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161503>
- Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa: toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus
- Linnamäki, E. 2006. Historian influenssapandemiat. *Aikakausikirja Duodecim*. Viitattu 2.2.2023 <https://www.duodecimlehti.fi/duo95933>
- Louhela-Risteelä, V. & Meriläinen, H. 2020 Onnistuneen kolmiportaisen tuen merkitys esi- ja alkuopetuksessa teoksessa Kyrönlampi, T., Mäkitalo, K. & Uitto, M. (toim.) Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus
- Marjanen, J., Kivistö, A. & Hietl, H. 2020. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa (Julkaisut 15:2019). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- Marjatta Kekkonen. 2012. Kasvatuskumppanuus ammatillisena yhteistyösuhteena – Eronteot muihin sosiaalisiin kumppanuussuhteisiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten puhetavoissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 1(1) 3-21. Viitattu 7.8.2022 <https://journal.fi/jecer/article/view/114024/67223>
- Munastiwi, E., & Puryono, S. 2021. Unprepared management decreases education performance in kindergartens during Covid-19 pandemic. *Heliyon*, 7(5), e07138–e07138. Viitattu 10.10.2023 <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07138>
- Määttä, P., & Rantala, A. (2010). Tavallisen erityinen lapsi: yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Norheim, H., Moser, T., & Broekhuizen, M. (2022). Partnerships in multicultural ECEC settings in Norway: Perspectives from parents and professionals. *Nordisk barnehageforskning*, 19(1), 40–60. <https://doi.org/10.23865/nbf.v19.228>
- Nurhonen, L., Chydenius, H. & Lipponen, L. 2021 Korona tuli kylään-tutkimushankkeen loppuraportti. Koronakriisin vaikutuksia varhaiskasvatukseen. Helsingin yliopisto.
- Onnettomuustutkintakeskus 2020. Koronaepidemian ensimmäinen vaihe Suomessa vuonna 2020. Viitattu 15.5.2023
https://www.turvallisuustutkinta.fi/material/collections/20210630071110/7RRUvNDBZ/P2020-01_Korona.pdf#page5
- Onnismaa, E-L., & Kalliala, M. (2010). Finnish ECEC policy: Interpretations, implementations and implications. *Early Years*, 30(3), 267–277.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2010.511604>
- Onnismaa, J. 2010. Opettajien työhyvinvointi. Katsaus opettajien työhyvinvointitutkimuksiin 2004–2009. Raportit ja selvitykset 2010: 1. Opetushallitus. Viitattu 6.5.2023
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Esiopetuksesta velvoittavaa 1.8.2015. Viitattu 15.11.2022
<https://okm.fi/-/esiopetuksesta-velvoittavaa-1-8-alkaen>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Valtioneuvoston linjaukset varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen, korkeakoulutuksen, vapaan sivistystyön sekä taiteen perusopetuksen järjestäjille koronavirustartuntojen leviämisen hidastamiseksi. Valtioneuvosto. Viitattu 27.12.2021
<https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/valtioneuvoston-linjaus-suosituksista-varhaiskasvatuksen-esiopetuksen-perusopetuksen-lukio-ja-ammatillisen-koulutuksen-korkeakoulutuksen-vapaan-sivist>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Viitattu 19.12.202.
<https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Varhaiskasvatus-verkkosivusto. Viitattu 30.5.2023
<https://okm.fi/varhaiskasvatus>

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki 1503/2016

Opetus- ja kulttuuriministeriö 9.1.2023a <https://okm.fi/-/varhaiskasvatuksen-asiakasmaksut-alenevat-1.3.-alkaen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtioneuvoston viestintäosasto 2020. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Valtioneuvosto. Viitattu 22.9.2022 <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 12.11.2022
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 15.3.2022
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetushallitus 2022. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ohjeistus. Viitattu 5.4.2023
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Lapsen%20vasu_ohjeistus_2022.pdf

Paananen, M., & Tammi, T. (2017). Työn kuormittavuuden kokemusten, työn tehostamisen ja sairauspoissaolojen moni-ulotteiset yhteydet lastentarhanopettajan työssä, *Journal of Early Childhood Education Research*. Viitattu 15.8.2022
<https://journal.fi/jecer/article/view/114069/67268>

Petrie, J. T., and S. D. Holloway. 2006. "Mothers' Representations of the Role of Parents and Preschools in Promoting Children's Development." *Early Childhood Research & Practice* 8 (20). Viitattu 13.2.2023 <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1084949.pdf>

- Pihlaja, P. & Viitala, R. Varhaiserityiskasvatus suunnannäyttäjänä. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus 2019
- Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Yliopistollinen väitöskirja.
- Rajala, A., Kemppainen, E., Lehtomäki, E. & Lipponen, L. Teoksessa Kyrönlampi-Kylmänen, T., Mäkitalo, K., Uitto, M., & Estola, E. (2020). Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ranta, S. & Heiskanen, N. Toimiva tiimityö – jaettu vastuu lapsen tuesta. Teoksessa Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus 2022
- Ranta, S., Sajaniemi, N., Eskelinen, M., & Lämsä, T. (2021). Päivähoidosta varhaiskasvatukseen: Pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus & Aika (Verkkolehti)*, 15(2). Viitattu 22.3.2023 <https://doi.org/10.33350/ka.103194>
- Rantala, A. Määttä, P. & Uotinen, S. 2012 Perheiden ja ammatti-ihmisten yhteistyö. Teoksessa Jahnukainen, M. Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa (13., täysin uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Rautamies, E., Koivula, M., & Vähäsantanen, K. (2018). Lastentarhanopettaja lasten autonomian tukijana varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 7(1), 53-75. Viitattu 1.6.2022 <https://journal.fi/jecer/article/view/114085>
- Rautamies, E., Vähäsantanen, K., Poikonen, P.-L., & Laakso, M.-L. 2021. Trust in the educational partnership narrated by parents of a child with challenging behaviour. *Early Years (London, England)*, 41(4), 414–427. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1582475>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Gammelgård, L., Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: varhaiskasvatussuunnitelmien

toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 28.4.2023 https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. WSOY.

Rintakorpi, K. (2018). Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Rom Harré 1999. Trust and its surrogates: psychological foundations of political process. Teoksessa Mark. E. Warren (toim.) Democracy and Trust. Cambridge University press, 249-272

Roose, R. & De Bie, M. (2003). From Participative Research to Participative Practice. A Study in Youth Care.

Ruokangas, P. 2020. Suomen ensimmäinen koronavirustartunta varmistui, THL: Tapaus valitettava, mutta ei odottamaton – Yle seurasi hetki hetkeltä. YLE Uutiset. Viitattu 27. 4. 2023 <https://yle.fi/a/3-11181717>

Sairanen, H., Kumpulainen, K., & Kajamaa, A. 2022. An investigation into children's agency: children's initiatives and practitioners' responses in Finnish early childhood education. Early Child Development and Care, 192(1), 112-123. Sairauspoissaolojen moniulotteiset yhteydet lastentarhaopettajan työssä. Journal of Early Childhood Education Research, 6(1), 43-60. Viitattu 13.3.2023 <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1739030>

Salminen, J. Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukena. 2022 Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino

Samuelsson, I. P., Wagner, J. T. & Ødegaard, E. E. 2020. The Coronavirus Pandemic and Lessons Learned in Preschools in Norway, Sweden and the United States: OMEP

- Policy Forum. *International Journal of Early Childhood*, 52 (2), 129-144.
<https://doi.org/10.1007/s13158-020-00267-3>
- Sanberg, E. *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*, 2023 PS-kustannus
 Jyväskylä
- Sandberg, E. 2023 *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa* Jyväskylä: PS-kustannus
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki
- Sheridan, S., & Schuster, K. (2009). Evaluation of pedagogical quality in early childhood education. A cross-national perspective. *Journal of Research in Childhood Education*, 16(1), 109–124. <https://doi.org/10.1080/02568540109594978>
- Siippainen, A., Fjällström, S., Karila, K., Paananen, M. & Repo, M. Vanhempien ja palveluntarjoajien välisen annetun ja ansaitun luottamuksen rakentuminen. Teoksessa Erola, P., Repo, K., Alasuutari, M., Karila, K. & Lammi-Taskula, J. (toim.) 2022 *Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut. Lasten, perheiden ja politiikan näkökulmia..* Gaudeamus
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Kuntainfo: Ohje kuntiin, sairaanhoitopiireihin ja aluehallintovirastoihin koronavirustilanteeseen varautumisessa. Viitattu 15.3.2023
<https://stm.fi/-/kuntainfo-ohje-kuntiin-sairaanhoitopiireihin-ja-aluehallintovirastoihin-koronavirustilanteeseen-varautumisessa>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. STM ohjeistaa aluehallintovirastoja sulkemaan oppilaitokset ja kieltämään yli 10 henkilön yleisötilaisuudet. Valtioneuvosto. Viitattu 2..4.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/stm-ohjeistaa-aluehallintovirastoja-sulkemaan-oppilaitokset-ja-kieltamaan-yli-10-henkilon-yleisotilaisuudet>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 140/2020. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Tiedote 140/2020. Viitattu 29.03.2021 <https://stm.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen->

olevan-poik- keusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi

Syrjämäki, M. & Ahonen, L. 2022. Sensitiivinen vuorovaikutus pedagogisen toiminnan perustana teoksessa Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. (toim.) Pienet tuetut askeleet. Jyväskylä: PS-kustannus

TEPA-termipankki 2023. Verkkosivut. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/resurssi>

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2020. WHO julisti koronaviruksen kansainväliseksi kansanterveysuhaksi. Viitattu 4.4.2023. <https://thl.fi/fi/-/who-julisti-koronaviruksen-kansainvaliseksi-kansanterveysuhaksi>

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2020a. Koronavirus voi ahdistaa sekä aikuista että lasta – Näin pidät itsestäsi ja läheisestäsi huolta. Viitattu 18.1.2022 <https://thl.fi/fi/-/koronavirus-voi-ahdistaa-seka-aikuista-etta-lastanain-pidat-itsestasi-ja-laheisistasi-huolta>

Terävä, J. & Böök, M. L. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2022 Valloittava varhaiskasvatus, Vastapaino Tampere 2022

Tiainen, P. 17.12.2020 Näin kaikki eteni 265 päivää sitten, kun Uusimaa laitettiin säppiin – kolme aitiopaikalla ollutta kertoo ennennäkemättömästä operaatiosta. YLE. Viitattu 22.2.2023 <https://yle.fi/a/3-11692794>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: uudistettu laitos. Tammi 2017

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2022 Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino

Työterveyslaitos 2020, Ohje varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusopetukseen covid-19-tartuntojen ehkäisemiseksi. Viitattu 13.4.2023

<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-varhaiskasvatus-perusopetus>

Unicef 2023- maailman suurin lastenjärjestö: Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. viitattu 10.3.2023 <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

Unicef, 2023. COVID-19 and children. Viitattu 2.2.2023 <https://data.unicef.org/covid-19-and-children/>

Vainikainen, M.-P., Lintuvuori, M., Paananen, M., Eskelinen, M., Kirjavainen, T., Hienonen, N., Jahnukainen, M., Thuneberg, H., Asikainen, M., Suhonen, E. Alijoki, A., Sajaniemi, N., Reunamo, J., Keskinen, H.-L. & Hotulainen R. 2018. Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunnan julkaisusarja 55/2018. Viitattu 5.2.2021
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161062/55-2018-Oppimisen_tuki_loppuraportti_27.9..pdf?sequence=4&isAllowed=y

Valmiuslaki 29.12.2011/1552 Viitattu 10.3.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>

Valtioneuvosto 2020b. Hallituksen linjaamat toimenpiteet. Viitattu 29.03.2022 <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/21411573/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf/887504b5-4969-aa37-541e-645e3390f6fc/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf/Hallituksen+linjaamat+toimet+1603.pdf>

Valtioneuvosto 2023. Asetus lausunnolle: Korona ei jatkossa olisi yleisvaarallinen tartuntatauti

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 1.8.2018

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 18.9.2022. Helsinki: Opetushallitus
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampere University Press.

Virkki, Päivi. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Savonlinna: University of Eastern Finland, 2015. Viitattu 14.8.2022
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/14935/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf

Yesil, A. M., Sencan, B., Omercioglu, E., & Ozmert, E. N. 2022. The Impact of the COVID-19 Pandemic on Children With Special Needs: A Descriptive Study. *Clinical Pediatrics*, 61(2), 141–149. Viitattu 29.3.2023
<https://doi.org/10.1177/00099228211050223>

Ylitapio-Mäntylä, O. 2020. Yhteistä työtä vai kurinalaista tiimityötä. Blogikirjoitus. Tutkittua varhaiskasvatuksesta. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2020/01/24/yhteista-tyota-vai-kurinalaista-tiimityota/> [viitattu 7.12.2022]

Äikäs, A., Syrjämäki, M. & Pesonen, H. 2022. Lapsen tukeen liittyvä yhteistyö ja vaativamoinen tuki. Teoksessa *Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt*. PS-kustannus

Liitteet

Liite 1

39. Ota kantaa seuraaviin lasten tukea ja sen järjestämistä koskeviin väittämiin poikkeusolojen aikana

(maalis-kesäkuu -20). *Huom. Tähän vastaavat etäopetusta antaneet työntekijät.*

Lapset saivat tukea seuraavilta tahoilta:

	Ei lainkaan	Liian vähän	Riittävästi	En tiedä
Varhaiskasvatuksen/esiopetuksen erityisopettajan tukea	☐	☐	☐	☐
Kuraattorin tukea	☐	☐	☐	☐
Neuvolan terveydenhoitajan tukea	☐	☐	☐	☐
Psykologin tukea	☐	☐	☐	☐
Perheneuvolan tukea	☐	☐	☐	☐
Lastensuojelun tukea	☐	☐	☐	☐
Fysioterapeutin tukea	☐	☐	☐	☐
Toimintaterapeutin tukea	☐	☐	☐	☐
Puheterapeutin tukea	☐	☐	☐	☐
Kuljetuspalveluita	☐	☐	☐	☐
Vammaispalvelun tukea	☐	☐	☐	☐
Muuta tukea, mitä 	☐	☐	☐	☐

40. Arvioi lasten tukea koskevien suunnitelmien LAATIMISTA poikkeusolojen aikana (maalis-kesäkuu -20).

Lasten yksilölliset tuen suunnitelmat (VASU/Lapsen esiopetuksen suunnitelma/Tehostetun tuen oppimissuunnitelma/HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) kyettiin poikkeusoloissakin laatimaan asianmukaisesti.

- ☐ Kyllä
☐ Ei, miksi ei
☐ En tiedä

41. Arvioi lasten tukea koskevien suunnitelmien TOTEUTTAMISTA poikkeusolojen aikana (maalis-kesäkuu -20).

Lasten yksilölliset tuen suunnitelmat (VASU/Lapsen esiopetuksen suunnitelma/Tehostetun tuen oppimissuunnitelma/HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) kyettiin poikkeusoloissakin toteuttamaan asianmukaisesti.

☐ Kyllä

☐ Ei, miksi ei

☐ En tiedä

42. Arvioi lasten tukea koskevien suunnitelmien SEURANTAA poikkeusolojen aikana (maalis-kesäkuu -20).

Lasten yksilöllisten tuen suunnitelmien (VASU/Lapsen esiopetuksen suunnitelma/Tehostetun tuen oppimissuunnitelma/HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) toteutumista kyettiin poikkeusoloissakin arvioimaan asianmukaisesti.

☐ Kyllä

☐ Ei, miksi ei

☐ En tiedä

43. Poikkeusolot (maalis - kesäkuu -20) muuttivat opetukselle asettamiani tavoitteita ja arviointia

☐ Kyllä, koska

☐ Jossain määrin, koska

☐ Ei lainkaan, koska

44. Lasten tuen tarvetta kyettiin seuraamaan poikkeusoloissa (maalis-kesäkuu -20)

☐ Kyllä, koska

☐ Jossain määrin, koska

☐ Ei lainkaan, koska

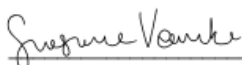
Liite 2

SOPIMUS KORONA- TUTKIMUSAINEISTON KÄYTÖSTÄ OPINNÄYTETYÖSSÄ

Keräämäämmme (Neitola, Hurme & Kinos) koronapandemiaa koskevaa tutkimusainestoa saa sovittaessa käyttää opinnäytetyöissään. Kunkin opinnäytetyötä tekevän opiskelijan kanssa laaditaan vapaamuotoinen sopimus aineiston käytöstä. Opiskelija sitoutuu noudattamaan tutkimuksen teossa sen tieteellisiä ja eettisiä periaatteita sekä tietosuoja- ja tietoturvaohjeita (ks. TENK 2019). Opinnäytetyössä tuodaan esille taho, joka aineiston on kerännyt. Opinnäytetyön valmistuttua opiskelija palauttaa käyttämänsä aineiston kaikkienensa sitä hallinnoivalle taholle (Marita Neitola). Aineisto tuhoetaan kokonaan omista tiedostoista. Opiskelijalla on omaan työhönsä tekijänoikeudet. Opiskelijan työn tuloksia voidaan raportoida hankkeen julkaisuissa siten, että tekijän nimi tulee esille, ja muita tekijänoikeuksia noudatetaan.

Opiskelija on perehtynyt huolellisesti tutkimuksenteon tietosuoja- ja eettisiin periaatteisiin. Opiskelija sitoutuu noudattamaan yllä mainittuja periaatteita sekä tietosuoja- ja tietoturvaohjeita. Aineisto säilytetään yliopiston luotettavalla Seafire-alustalla ja/tai yliopiston tarjoamassa omissa verkkokansiossa. Aineistoa ei saa säilyttää omalla koneella tai muistitikuilla.

Raumalla 15.12. 2020

_____ _____

Marita Neitola

Susanna Vesamäki

KT, yliopistonlehtori

opettajaopiskelija